

ENDELIG

**Kommissionens udtalelse
om Litauens ansøgning
om medlemskab af Den Europæiske Union**

Indhold

Side

A. INDLEDNING

- a) **Førord**
 - Ansøgning om medlemskab
 - Baggrund for udtalelsen
 - Udtalelsens indhold

- b) **Forbindelser mellem Den Europæiske Union og Litauen**
 - Historisk og geopolitisk baggrund
 - Litauens holdning til Den Europæiske Union
 - Aftalemæssige forbindelser
 - Før-tiltrædelsesstrategi
 - Handelsmæssige forbindelser
 - Generel evaluering

B. KRITERIER FOR MEDLEMSKAB

- 1. **Politiske kriterier**
 - 1.1 **Demokrati og retsstatsforhold**
 - Parlamentets og den lovgivende magts organisation
 - Parlamentets funktion
 - Den udøvende magts organisation
 - Den udøvende magts funktion
 - Den dømmende magts organisation
 - Den dømmende magts funktion
 - 1.2 **Menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal**
 - Borgerlige og politiske rettigheder
 - Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder
 - Mindretals rettigheder og beskyttelse af mindretal
 - 1.3 **Generel evaluering**
- 2. **Økonomiske kriterier**
 - 2.1 **Den økonomiske situation**
 - Baggrund
 - Liberalisering
 - Stabilisering af økonomien
 - Strukturændringer
 - Den finansielle sektor
 - Den Økonomiske og sociale udvikling

- 2.2 Økonomien set i lyset af medlemskab**
 - Indledning
 - En fungerende markedsøkonomi
 - Evnen til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne
 - Udsigter og prioriteter
- 2.3 Generel evaluering**
- 3. Evnen til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab**
 - 3.1 Det indre marked uden grænser**
 - De fire friheder
 - De generelle rammer
 - Fri bevægelighed for varer
 - Fri bevægelighed for kapital
 - Fri bevægelighed for tjenesteydelser
 - Fri bevægelighed for personer
 - Generel evaluering
 - Konkurrence
 - 3.2 Innovation**
 - Informationssamfundet
 - Uddannelse, erhvervsuddannelse og ungdomsanliggender
 - Forskning og teknologisk udvikling
 - Telekommunikation
 - Den audiovisuelle sektor
 - 3.3 Økonomiske og fiskale anliggender**
 - Økonomisk og monetær union
 - Beskatning
 - Statistik
 - 3.4 Sektorpolitik**
 - Industri
 - Landbrug
 - Fiskeri
 - Energi
 - Transport
 - Små og mellemstore virksomheder
 - 3.5 Økonomisk og social samhørighed**
 - Beskæftigelse og sociale anliggender
 - Regionalpolitik og samhørighed
 - 3.6 Livskvalitet og miljø**
 - Miljø
 - Forbrugerbeskyttelse
 - 3.7 Retlige og indre anliggender**
 - 3.8 Eksterne politikker**
 - Handel og internationale økonomiske forbindelser
 - Udvikling
 - Told
 - Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

3.9 Finansielle spørgsmål

Finanskontrol

Konsekvenser for budgettet

4. Administrativ evne til at anvende Fællesskabets regelværk

4.1 Administrative strukturer

4.2 Administrationens og retsvæsenets kapacitet

4.3 Generel evaluering

C. SAMMENFATNING OG KONKLUSION

Bilag

Parlamentssammensætning

Det indre marked: hvidbogsforanstaltninger

Statistiske data

A. INDLEDNING

a) Forord

Ansøgning om medlemskab

Litauen indgav sin ansøgning om medlemskab af Den Europæiske Union den 8. december 1995, og Ministerrådet besluttede den 29. januar 1996 at indlede proceduren i traktatens artikel O, som fastsætter, at Kommissionen skal høres.

Det er på denne baggrund, at Kommissionen forelægger denne udtalelse som svar på en anmodning fra Det Europæiske Råd i Madrid i december 1995 om, at udtalelsen blev forelagt så snart som muligt efter afslutningen af regeringskonferencen, som blev indledt i marts 1996 og afsluttet i juni 1997.

Baggrund for udtalelsen

Litauens ansøgning om medlemskab er til behandling samtidig med ansøgningerne fra ni andre associerede lande. Litauens ansøgning skal ses som led i en historisk proces, hvor de central- og østeuropæiske lande har overvundet den deling af kontinentet, som har varet i 40 år, og søger optagelse i det område af fred, stabilitet og velfærd, som Unionen har skabt.

Det Europæiske Råd konkluderede på sit møde i København i juni 1993 følgende:

“De associerede lande i Central- og Østeuropa, som måtte ønske det, kan blive medlemmer af Den Europæiske Union. Tiltrædelse vil finde sted, så snart et associeret land er i stand til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab og opfylder de givne økonomiske og politiske betingelser. Medlemskab kræver:

- at ansøgerlandet har opnået institutionel stabilitet, som garanterer demokrati, retsstatsforhold, menneskerettigheder samt respekt for og beskyttelse af mindretal
- en fungerende markedsøkonomi samt evne til at klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i Unionen
- at ansøgeren er i stand til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab, herunder er i stand til at tilslutte sig målet om en politisk, økonomisk og monetær union.

Unionens evne til at optage nye medlemmer uden derved at sætte tempoet i den europæiske integration over styr er ligeledes af stor betydning og bør indgå i overvejelserne i såvel Unionens som ansøgerlandenes almindelige interesse.”

I denne erklæring angives de politiske og økonomiske kriterier for undersøgelse af

tiltrædelsesansøgningerne fra de associerede lande i Central- og Østeuropa.

Det Europæiske Råd i Madrid i december 1995 henviste til behovet for som led i præ-tiltrædelsesstrategien "at skabe grundlag for en gradvis og harmonisk integration af ansøgerlandene, særlig gennem:

- udvikling af markedsøkonomien
- tilpasning af deres administrative strukturer
- skabelse af et stabilt økonomisk og monetært klima".

I sin udtalelse analyserer Kommissionen Litauens ansøgning efter egen fortjeneste men på basis af samme kriterier som de andre ansøgninger, som den samtidig skal afgive udtalelse om. Med denne fremgangsmåde respekteres det ønske, som Det Europæiske Råd fremkom med i Madrid, om at sikre, at ansøgerlandene behandles på lige fod.

Foruden de enkelte udtalelser forelægger Kommissionen særskilt Rådet som led i sin meddelelse "Agenda 2000" en generel vurdering af tiltrædelsesansøgningerne samt henstillinger vedrørende en strategi for en heldig udvidelse af Unionen. Den forelægger samtidig en konsekvensanalyse af udvidelsen for Unionens politikker.

Udtalelsens indhold

I udtalelsens opbygning tages der hensyn til konklusionerne af Det Europæiske Råds møde i København. Der gives:

- en redegørelse for de hidtidige forbindelser mellem Litauen og Unionen, særlig inden for rammerne af associeringsaftalen
- en analyse af situationen med hensyn til de af Det Europæiske Råd nævnte politiske betingelser (demokrati, retsstatsforhold, menneskerettigheder, beskyttelse af mindretal)
- en vurdering af Litauens situation og udsigter med hensyn til de af Det Europæiske Råd nævnte økonomiske betingelser (markedsøkonomi, evne til at klare konkurrencepresset)
- en behandling af spørgsmålet om Litauens evne til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab, dvs. Unionens regelværk, som det kommer til udtryk i traktaten, den afledte ret og Unionens politikker
- endelig en generel vurdering af Litauens situation og udsigter med hensyn til betingelserne for medlemskab af Unionen og en henstilling vedrørende tiltrædelsesforhandlingerne.

I sin vurdering af Litauen med hensyn til de økonomiske kriterier og landets evne til at overtage Unionens regelværk har Kommissionen medtaget en prognose; den har forsøgt at evaluere, hvilke fremskridt der med rimelighed kan forventes fra Litauens side i de kommende

år inden tiltrædelse under hensyn til den omstændighed, at Unionens regelværk vil fortsætte med at udvikle sig. Til dette formål har man uden at foregribe det faktiske tiltrædelsestidspunkt i udtalelsen baseret sig på en mellemfristet tidsramme på ca. fem år.

Under sit arbejde med udtalelsen har Kommissionen indhentet et væld af oplysninger om Litauens situation fra de litauiske myndigheder og har benyttet mange andre informationskilder, herunder medlemsstaterne og talrige internationale organisationer.

b) Forbindelser mellem Den Europæiske Union og Litauen

Historisk og geopolitisk baggrund

Litauen er en lille nation ved Østersøen af nogenlunde samme størrelse som Irland med hensyn til befolkning og areal (3,7 millioner og 65 200 km²). Det grænser op til Rusland (Kaliningrad), Polen, Belarus og Letland.

Litauen har eksisteret som stat siden 1009. Kongeriget Litauen blev grundlagt i 1251. I middelalderen bidrog handelsforbindelserne mellem nordtyske, præjsiske og liverske byer på Østersøens kyster til fremme af udviklingen af den litauiske økonomi og styrkede Litauens forbindelse med resten af Europa. Det litauisk-polske statssamfund blev etableret i 1569 men siden opløst i 1795, da Rusland besatte hele det litauiske territorium. Rusland dominerede Litauen i over hundrede år. Litauen erklærede sig uafhængigt den 16. februar 1918 og kæmpede mod både tyske og russiske styrker for denne uafhængighed. I mellemkrigstiden var Litauen en uafhængig stat, der var yderst integreret i verdensøkonomien.

Litauen blev under tvang annekteret af Sovjetunionen i 1940 og siden besat af Tyskland fra 1941 til 1944. Sovjetunionen genetablerede sit styre i 1944, hvilket ikke blev anerkendt af de fleste vestlige stater. I sovjettiden blev der på grund af Litauens relativ gode infrastruktur og kvalificerede arbejdskraft oprettet store industrier dér. Trods mangel på naturressourcer blev energisektoren udviklet, særlig kerneenergi. Blandt andre vigtige sektorer kan nævnes landbrug og fødevarerforarbejdning.

I 1989 tvang et pres fra offentligheden det kommunistiske parti til at afholde flerpartivalg, som blev vundet af Sajudis nationalistbevægelsen. Det øverste råd erklærede den 11. marts på ny landet uafhængigt. Efter voldsomme sammenstød med sovjettropper igennem 1990 stemte over 90% af befolkningen for uafhængighed ved en folkeafstemning i februar 1991. Sovjetunionen anerkendte Litauens uafhængighed i september 1991, og de sidste russiske tropper forlod Litauen i 1992.

Litauens holdning til Den Europæiske Union

Siden den genvundne uafhængighed i 1990 har Litauen aktivt ført en politik for styrkelse af de politiske, økonomiske og sociale bånd med Den Europæiske Union og forankring af landets sikkerhed og stabilitet i de transatlantiske sikkerhedsstrukturer. Litauen ansøgte om medlemskab af EU den 8. december 1995. I juni 1996 ratificerede det litauiske parlament en

ændring af artikel 47 i forfatningen og gav dermed udlændige mulighed for at erhverve jord til kommercielle formål.

Litauens ønske om en udvikling i retning af europæisk integration blev fremhævet af præsident Algirdas Brazauskas i en tale til EU's diplomatiske korps den 19. april 1997, hvor han udtalte følgende: "De, som udtænkte Rom-traktaten, havde overvundet følgerne af 2. verdenskrig alene i den vestlige del af Europa. I dag har vi en chance for at overvinde konsekvenserne af den kolde krig på et meget mere udstrakt territorium. Litauen stræber mod demokrati, fred og velstand - som er værdier, som vi ulovligt er blevet berøvet i mange og lange år. Litauen ser sig selv som medlem af familien af Europas forenede, sikre og blomstrende stater. Fuldt og udeleligt medlemskab af Den Europæiske Union er et af vore vigtigste udenrigspolitiske mål. Vi mener, at optagelse af nye medlemmer vil være det første skridt i retning af en eliminering af de større konsekvenser af 2. verdenskrig og den kolde krig, som delte Europa. Det kan siges at være lakmusprøven på de faktiske fremskridt, som Europa har gjort mod forening, og på den udbredte tænkning, der baserer sig på den virkelige vestlige civilisations værdier snarere end ren pragmatisme.

Vi er ganske klar over, at skabelsen af det 21. århundredes Europa hverken er et spørgsmål om velgørenhed eller altruisme. Det er en meget god ting, at Det Europæiske Råd på mødet i København fastlagde klare kriterier, på grundlag af hvilke hver stat vil blive vurderet. Selvom vil skulle frigøre os fra problemerne i forbindelse med EU-tiltrædelse, er disse krav vigtige på den måde, at de sætter os i stand til at bedømme os selv med hensyn til fremtidsudsigterne."

Aftalemæssige forbindelser

Der blev etableret diplomatiske forbindelser mellem De Europæiske Fællesskaber og Litauen den 27. august 1991. Den 11. maj 1992 blev der undertegnet en handels- og samarbejdsaftale, som trådte i kraft i 1993. For nærværende bygger de aftalemæssige forbindelser mellem EU og Litauen på frihandelsaftalen, som blev undertegnet den 18. juli 1994 og trådte i kraft den 1. januar 1995. Denne præferenceaftale sigter mod at etablere frihandel mellem EU og Litauen i en overgangsperiode på op til seks år på basis af asymmetri. Nogle sektorer (hovedsagelig tekstilvarer, landbrugsprodukter og fiskerivarer) er undergivet særlige regler. Aftalen indeholder tillige bestemmelser om betalinger, konkurrence og tilnærmelse af lovgivning.

Der blev i første halvår 1995 forhandlet om en Europaaf tale mellem EU og Litauen, som blev undertegnet den 12. juni 1995. Litauen ratificerede aftalen den 5. august 1996. Den træder i kraft, når alle EU-medlemsstaterne har ratificeret den. Europaaftalen vil da træde i stedet for handels- og samarbejdsaftalen og frihandelsaftalen.

Når Europaftalen engang træder i kraft, vil den danne retsgrundlaget for forbindelserne mellem Litauen og Unionen. Målet med den er at skabe rammer for politisk dialog, at fremme en udvidelse af samhandelen og de økonomiske forbindelser mellem parterne, at danne grundlag for Fællesskabets faglige og finansielle bistand og en passende ramme for støtte af Litauens gradvise integration i Unionen. De institutionelle bestemmelser i Europaftalen omfatter en ordning for gennemførelse, forvaltning og overvågning på alle områder i forbindelserne. Underudvalg undersøger spørgsmål af teknisk karakter. Associeringsudvalget, som træder sammen på ledende tjenstemandsplan, er forum for indgående drøftelser af

anliggender og ofte løsninger på problemer, som opstår i forbindelse med Europaaftalen. Associeringsrådet, der træder sammen på ministerplan, undersøger udviklingen i forbindelserne generelt og udsigterne herfor og er forum for behandling af Litauens fremskridt med forberedelserne til tiltrædelse.

Til at forvalte og gennemføre sin politik for europæisk integration oprettede regeringen i 1996 en statskommission for europæisk integration, der ledes af premierministeren. Koordinationen af alle aktiviteter i forbindelse med integration varetages af departementet for europæisk integration i udenrigsministeriet. I 1997 blev der oprettet et nyt ministerium for europæiske anliggender til at overvåge og føre kontrol med lovforslags forenelighed med EF-retten. I begyndelsen af 1997 blev der oprettet en delegation for forhandlinger og integration i Den Europæiske Union, som i øjeblikket er i færd med at lægge sidste hånd på en national strategi for europæisk integration, der også omfatter mål og tidsplaner.

Før-tiltrædelsesstrategi

Gennemførelse af frihandelsaftalen og hvidbogen

Frihandelsaftalen fungerer i sin helhed efter den aftalte tidsplan. I afventning af ikrafttrædelsen af tillægsprotokollen (som er under udarbejdelse) er der truffet autonome foranstaltninger for landbrugsprodukter, forarbejdede landbrugsprodukter, tekstilvarer og fiskerivarer til tilpasning af frihandelsaftalen til den seneste udvidelse af Unionen og resultaterne af Uruguay-runden. Der er gennemførelsesbestemmelser vedrørende virksomheder og statsstøtte under udarbejdelse. Den 1. april 1997 trådte der en ny protokol om oprindelsesreglerne i kraft, som tillader pan-europæisk kumulation af oprindelsesreglerne. Der er i øjeblikket drøftelser i gang om forlængelse af protokol 1 om tekstilvarer ud over udløbsdatoen den 31. december 1997. Der blev i marts 1997 nået til enighed om bestemmelse af landbrugsselementet for basislandbrugsprodukter med oprindelse i Fællesskabet i overensstemmelse med protokol 2.

Blandt andre vigtige emner, der drøftes inden for rammerne af frihandelsaftalen kan nævnes tilnærmelse af lovgivning og før-tiltrædelsestrategi, makroøkonomisk fremskridt, Litauens forbindelser med dets nabostater, åbning for deltagelse i fællesskabsprogrammer, toldsamarbejde, certificerings- og standardiseringsspørgsmål, samarbejde i forbindelse med tredje søjle og handelsspørgsmål. Det Blandede Udvalg, Det Blandede Parlamentariske Udvalg og tekniske arbejdsgrupper har afholdt regelmæssige møder.

Kommissionens hvidbog af 1995 om det indre marked redegør for den lovgivning, som ansøgerlandene vil skulle omsætte og gennemføre for at kunne anvende Fællesskabets regelværk, og som betragtes som væsentlige elementer i gennemførelsen af det indre marked (kendt under betegnelsen fase I-foranstaltninger), og som vil skulle prioriteres. Litauen lægger stor vægt på dette arbejde. Der er nedsat ti arbejdsgrupper i de berørte ministerier til at arbejde med gennemførelsen af henstillingerne i Kommissionens hvidbog. I september 1996 ratificerede parlamentet et nationalt program for lovgivningsharmonisering, som fastsætter tidsplaner for harmonisering med EU-lovgivning. Dette passer ind i den overordnede strategi for lovgivningstilnærmelse, hvis mål er ikrafttræden i 2000 af lovgivningen vedrørende det indre marked. Der er allerede gjort fremskridt på en række områder som f.eks. bank- og forsikringsvirksomhed, told, beskatning, transport, miljø og forbrugerbeskyttelse.

Frihandelsaftalen mellem EU og Litauen fungerer godt. Alle problemer har kunnet løses på en gnidningsløs og konstruktiv måde. Samarbejdet i nogle sektorer er allerede længere fremme, end aftalen kræver. Det giver et godt grundlag for det udvidede samarbejde og gennemførelse, som vil være nødvendigt i henhold til Europaftalen.

Struktureret dialog

Litauen har deltaget i den strukturerede dialog siden Det Europæiske Råds møde i Cannes i juni 1995. Litauen har været en aktiv deltager i den politiske dialog samt på andre områder, der indgår i dialogen.

PHARE

Den faglige og finansielle bistand fra EU til Litauen blev påbegyndt som led i 1991-TACIS-programmet og er siden 1992 blevet bevilget via PHARE-programmet. I perioden 1992-1996 har PHARE bevilget 179 mio. ECU til Litauen. Tildelingen i 1997 var på 46 mio. ECU. Blandt de vigtigste støttesektorer kan nævnes reform af de retlige og institutionelle rammer, infrastruktur, omstrukturering og privatisering og anliggender vedrørende tredje søjle. PHARE har haft en særlig indvirkning på udvikling af SMV og reform af beskatning og told.

Under programmet for grænseoverskridende samarbejde er der tildelt over 15 mio. ECU til infrastrukturinvesteringer og forvaltning af østgrænsen EU/Belarus. Litauen har med hensyn til kontraktindgåelse og udbetaling opvist en stor absorptionskapacitet.

Deltagelse i fællesskabsprogrammer

Litauen vil fra Europaftalens ikrafttræden kunne deltage i fællesskabsprogrammer. Det har allerede anmodet om at deltage i: Socrates, Leonardo, MEDIA, Youth for Europe, SAVE II, Raphael, Kaleidoscope, LIFE og Ariane. Det har øremærket midler på sit 1998-budget til dækning af de finansielle forpligtelser ved deltagelse.

Handelsmæssige forbindelser

Handelen mellem EU og Litauen har udviklet sig hurtigt. Mellem 1992 og 1994 er Unionens eksport blevet mere end tredoblet til 724 mio. ECU. I samme periode voksede Litauens eksport til EU med 30% til 750 mio. ECU. EU eksporterer i hovedsagen maskiner og elektrisk udstyr, landbrugsprodukter og tekstilvarer. Litauens vigtigste eksport er mineraler og basisprodukter og kemikalier. Litauens udenrigshandel er groft taget ligeligt fordelt mellem det tidligere Sovjetunionen og EU.

Siden ikrafttrædelsen af frihandelsaftalen mellem Litauen, Letland og Estland, hvad angår industrivarer i januar 1996 og landbrugsprodukter i 1997, forventes handelen mellem de tre lande at vokse betydeligt. Handelen med Polen voksede kraftigt efter undertegnelsen af den litauisk-polske venskabs- og samarbejdsstraktat og en frihandelsaftale i 1996. Litauen forventes også at blive optaget i CEFTA i 1997.

Generel evaluering

Forbindelserne med EU har udviklet sig godt, siden Litauen genvandt sin uafhængighed. Der

forventes ingen forsinkelser med etableringen af frihandel i 2000 som forudset i frihandelsaftalen. De forskellige spørgsmål, der er blevet behandlet under frihandelsaftalen, er blevet løst på effektiv måde. Samarbejdet vil blive yderligere forbedret, når Europaftalen med Litauen træder i kraft.

B. KRITERIER FOR MEDLEMSKAB

1. Politiske kriterier

Det Europæiske Råd fastlagde på mødet i København en række "politiske" kriterier for de central- og østeuropæiske ansøgerlandes tiltrædelse: de skulle have "institutionel stabilitet, som garanterer demokrati, retsstatsforhold, menneskerettigheder samt respekt for og beskyttelse af mindretal".

I forbindelse med den vurdering, som Europa-Kommissionen blev anmodet om at foretage i den sammenhæng, støttede den sig på en lang række informationskilder: de litauiske myndigheders svar på det spørgeskema, som Kommissionens tjenestegrene fremsendte i april 1996, opfølgende bilaterale møder, analyser udarbejdet af medlemsstaternes ambassader og Kommissionens delegation, evalueringer foretaget af internationale organisationer (navnlig Europarådet og OSCE), rapporter fra ikke-statslige organisationer osv.

I nærværende analyse foretages en systematisk gennemgang af de vigtigste organisations- og funktionsmæssige aspekter ved myndigheder og mekanismer til beskyttelse af grundlæggende rettigheder. Den er ikke kun en formel beskrivelse, men tilstræber at vurdere demokratiets og retsstatens reelle funktionsmåde.

Evalueringen vedrører situationen i juni 1997. Der foretages ikke nogen detaljeret gennemgang af de ændringer, som måtte være sket siden det kommunistiske regimes fald, eller som måtte være bebudet for fremtiden, omend der i almindelighed i denne evaluering tages hensyn til reformplaner i denne eller hin sektor. Forvaltningens situation er kun behandlet flygtigt og vil blive behandlet mere indgående i kapitel 4.

1.1. Demokrati og retsstatsforhold

Litauen vedtog i november 1992 ved folkeafstemning en ny forfatning, hvorved der blev indført et parlamentarisk demokrati. De litauiske institutioner fungerer efter hensigten, og de forskellige "magter" erkender grænserne for deres respektive beføjelser og ønsker at samarbejde indbyrdes.

Parlamentets og den lovgivende magts organisation

Parlamentet har ét kammer - Seimas - med 141 medlemmer. Disse vælges for 4 år ved et blandet valg: 71 medlemmer vælges i enkeltmandskredse i to omgange, og de øvrige 70 medlemmer vælges efter forholdstalsvalgmåden på et nationalt grundlag med en spærregrænse på 5% af de afgivne stemmer (4% før 1996). Der er ikke længere nogen bestemmelser, som sikrer mindretal særlig repræsentation (før 1996 var spærregrænsen for lister, der repræsenterede mindre, kun på 2% af de afgivne stemmer).

Seimas kan med et flertal på to tredjedele af det samlede antal medlemmer beslutte at udskrive valg før tiden. Desuden kan landets præsident opløse parlamentet, hvis dette nægter at indsætte en ny regering, eller hvis Seimas afsætter præsidenten efter anmodning fra regeringen. Parlamentet kan ikke opløses i de sidste 6 måneder af præsidentens embedsperiode, og det kan heller ikke opløses, hvis der er afholdt et førtidigt valg inden for de seneste 6 måneder.

Parlamentarikerne er omfattet af traditionel immunitet. Oppositionens medvirken ved institutionernes funktion er anerkendt. Dette kommer bl.a. til udtryk ved nedsættelse af parlamentariske undersøgelsesudvalg, hvor repræsentanter for alle politiske grupper har sæde.

Litauen har et virkeligt flerpartisystem (der var 24 partier, som opstillede kandidater til det seneste valg i november 1996). Der ydes ikke støtte til de politiske partier via statsbudgettet, men et lovforslag herom drøftes i øjeblikket i Seimas.

Seimas har den lovgivende magt, men deler sin initiativret med landets præsident, regeringen og 50 000 vælgere, der kan fremsætte et lovforslag, som Seimas er forpligtet til at behandle. Regeringen har udelukkende afledte lovgivende beføjelser for at sikre lovenes overholdelse. Præsidenten har beføjelse til at træffe de nødvendige forholdsregler i tilfælde af aggression udefra eller undtagelsestilstand, men han har pligt til at forelægge Seimas disse forholdsregler til godkendelse på dettes næste møde.

Der kan på begæring af parlamentet eller 300 000 vælgere lægges "emner, der har den største betydning for staten og folket" ud til folkeafstemning (artikel 9 i forfatningen). Til dato har denne procedure været anvendt 7 gange.

Parlamentets funktion

Valgene i 1992 og 1996 fandt sted under frie og betryggende vilkår og førte begge gange til, at der blev indsat en ny regering (første gang til fordel for Det Demokratiske Arbejderparti og anden gang til fordel for en konservativ koalition).

Parlamentet fungerer på tilfredsstillende vilkår: dets beføjelser respekteres, og oppositionen deltager fuldt ud i dets arbejde.

Den udøvende magts organisation

Landets præsident vælges ved almindelige direkte valg for en periode på fem år, der kan fornyes én gang. Hvis han opløser Seimas, kan det nye parlament med et flertal på to tredjedele af sine medlemmer udløse et førtidigt præsidentvalg. Landets præsident har en statschefs traditionelle beføjelser.

Regeringen er ansvarlig over for Seimas. Den består af en premierminister og en række ministre, der udnævnes af landets præsident, efter at parlamentet har udtrykt tillid til dem. Desuden kan præsidenten på premierministerens begæring afsætte en minister.

Ministrene er individuelt ansvarlige over for parlamentet. De kan kun drages strafferetligt til ansvar for en handling med Seimas' samtykke - eller med præsidentens samtykke, hvis parlamentets samling er afsluttet.

Landets forvaltningsmæssige organisation baseres på decentrale myndighedstrin for centraladministrationen på de enkelte "grevskabers" (10) niveau, og disse tjenester har til opgave at føre de beslutninger og politikker, der vedtages centralt, ud i livet. Hvert "grevskab" ledes af en guvernør, der udnævnes af regeringen. Han bistås af en forsamling, hvor borgmestrene og viceborgmestrene fra kommunerne i hans "grevskab" har sæde.

Litauen har kun én type lokalsamfund: kommunerne (i alt 56 opdelt på 44 landdistrikter og 12 byer). De ledes af en kommunalbestyrelse, der vælges ved almindelige valg for en treårig periode, og af en borgmester, som vælges af bestyrelsen. Deres handlinger kontrolleres af en repræsentant for regeringen, som udnævnes af denne på "grevskabets" niveau, men som ikke er underlagt guvernøren.

De litauiske lokalsamfund har temmelig stor selvstændighed og har udbredt finansiell uafhængighed.

Den litauiske offentlige forvaltning har en vedtægt for offentligt ansatte, som blev fastsat i 1995, og som skiller mellem ansatte udnævnt af den siddende regering (som ikke har nogen beskæftigelsesgaranti) og fastansatte tjenestemænd. Litauen har en lovgivning, der sikrer forvaltningsmæssig gennemsigtighed.

Hæren, de hemmelige tjenester og politiet er under de civile myndigheders kontrol. Politiet er reorganiseret, således at det lettere kan leve op til sine nye arbejdsopgaver (navnlig bekæmpelse af organiseret kriminalitet).

Den udøvende magts funktion

Den udøvende magt fungerer tilfredsstillende.

Lokalsamfundene har en vis autonomi, også selv om den decentraliserede statslige forvaltning på "grevskabernes" niveau synes at have betydelige beføjelser inden for lokalforvaltningen. Skønt tjenestemændene nyder godt af en lov, hvori deres rettigheder og forpligtelser er fastsat, er der på nuværende tidspunkt fortsat en betydelig uligevægt mellem rettighederne, der er blevet udbygget, og forpligtelserne, der stadig overvejende er formelle. Navnlig mangler der en egnet mekanisme, der kan drage de offentligt ansatte til ansvar, idet en sådan mekanisme effektivt kan bidrage til at bekæmpe korruptionen. Seimas drøfter i øjeblikket en deontologisk kodeks for offentligt ansatte, og regeringen har meddelt, at den agter at oprette kontroltjenester, der får til opgave at behandle klager over forvaltningen.

Politiet har siden begyndelsen af 1997 indledt en reformproces, der skal sikre en forbedret gennemførelse af dets traditionelle arbejdsopgaver og gøre det muligt for det at udføre nye opgaver (bekæmpelse af organiseret kriminalitet, kontrol med skatteopkrævningen). Der er nu indført mekanismer til vurdering af dets aktivitet og procedurer, således at politifolk i påkommende tilfælde kan drages til ansvar for deres handlinger.

Den dømmende magts organisation

De litauiske retlige myndigheder befinder sig i en situation, der gør det muligt for dem at håndhæve deres uafhængighed. Den udøvende og den lovgivende magt har naturligvis stor indflydelse på udnævnelsen af dommere (landets præsident med parlamentets godkendelse, når der er tale om appeldomstole, præsidenten alene, når der er tale om distriktsdomstole og lokale domstole, parlamentet efter henstilling fra præsidenten, når der er tale om højesteretsdommere). Men en særlig dommerkommission forelægger præsidenten henstillinger i forbindelse med alle forvaltningsakter vedrørende domstolene (udnævnelser, forfremmelser, forflytninger og afskedigelser). Dommerne har ikke ret til at deltage i politiske partiers og organisationers aktiviteter.

Anklagemyndigheden er underlagt den offentlige anklager, der udnævnes og afsættes af parlamentet og er ansvarlig over for dette. Anklagerne er ansvarlige over for domstolene for deres handlinger under den retlige sagsbehandling.

Med hensyn til kontrol med forvaltningsmæssige akter har Forfatningsdomstolen beføjelse til at efterprøve, om præsidentens og regeringens handlinger er forenelige med forfatningen, dersom en femtedel af parlamentets medlemmer retter henvendelse til den derom. De litauiske myndigheder er desuden i færd med at forberede en "lov om lovovertrædelser begået af forvaltningen og om den forvaltningsmæssige procedure" for at gøre det muligt at rejse indsigelse mod forvaltningsmæssige akter ved domstolene. Forfatningen åbner ligeledes mulighed for oprettelse af en særlig retsinstans til behandling af sådanne tvistemålssager (artikel 111).

Litauen indførte i marts 1994 parlamentariske ombudsmænd (Seimas udnævnte i december 1994 5 "kontrollører" for en fireårig periode). De har beføjelse til at behandle klager over forvaltningen, hæren og lokalsamfundene og kan på grundlag af deres undersøgelser rette henvendelse til domstolene for at kræve den anklagede embedsmand afskediget. Derimod kan de ikke behandle klager over landets præsident, regeringen eller domstolene.

Forfatningsdomstolen, som blev oprettet i 1993, består af 9 dommere, der er udpeget for en niårig periode, som ikke kan fornyes. Parlamentet udnævner dommerne på forslag af landets præsident, Seimas' formand og højesteretspræsidenten (hver af disse myndigheder indstiller en tredjedel af domstolens medlemmer). Forfatningsdomstolen påser, at love og traktater er i overensstemmelse med forfatningen. Landets præsident, regeringen, en femtedel af parlamentarikerne eller domstolene kan forelægge den sager herom. Desuden er Forfatningsdomstolen dømmende myndighed i forbindelse med præsident- og parlamentsvalg, præsidentens eventuelle manglende evne til at fortsætte sin embedsførelse og rigsretssager mod medlemmer af Seimas eller andre offentlige personligheder. Forfatningsdomstolens afgørelser er endelige, medmindre sagen drejer sig om en international traktats forenelighed med forfatningen, hvor Seimas kan forkaste Forfatningsdomstolens konklusioner (artikel 107, stk. 3, i forfatningen).

Den dømmende magts funktion

Det største problem for de litauiske domstole er, at de er meget længe om at træffe afgørelse. Denne situation skyldes især mangel på kvalificerede jurister og den reform, der blev foretaget af domstolenes organisation i 1995, og hvorved der blev indført et system med 4 domstolsniveauer. Situationen er særlig prekær inden for handelsretten, hvor kødannelsen udgør en hindring for anvendelsen af konkursloven.

Anklagemyndigheden synes også at være overbelastet, fordi dens beføjelser ikke er klart defineret. Dette forhold bidrager til at trække procedurerne - navnlig procedurerne vedrørende varetægtsfængsling (jf. nedenfor) - i langdrag.

1.2. Menneskerettigheder og beskyttelse af mindretal

Litauen har fastsat en række interne normer til sikring af respekten for menneskerettighederne og mindretalenes rettigheder. Disse kan også sikres ved anvendelse af visse internationale konventioner, først og fremmest den europæiske menneskerettighedskonvention og de

vigtigste tillægsprotokoller dertil. Dette område udgør i henhold til artikel F i traktaten om Den Europæiske Union en del af *acquis communautaire*: enhver stat, der ønsker at tiltræde Den Europæiske Union, skal på forhånd have ratificeret disse tekster.

Litauen har været medlem af Europarådet siden maj 1993 og ratificerede i juni 1995 den europæiske menneskerettighedskonvention og de fleste af tillægsprotokollerne dertil (undtagen protokol nr. 6 om dødsstraf). Desuden giver landet enkeltpersoner ret til at indbringe sager for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, hvis de finder, at deres rettigheder i henhold til denne konvention krænkes.

Blandt de vigtigste andre konventioner til beskyttelse af menneskerettigheder og mindretals rettigheder har Litauen undertegnet, men ikke ratificeret, konventionen om forbud mod tortur og rammekonventionen om mindretal. Landet har heller ikke undertegnet Den Europæiske Socialpagt. Derimod har det ratificeret de vigtigste af de konventioner, der er indgået i FN's regi på menneskerettighedsområdet.

Artikel 138 i forfatningen stipulerer, at internationale traktater, som er ratificeret af Seimas, udgør en integrerende del af den interne litauiske retsorden.

Borgerlige og politiske rettigheder

Ifølge den litauiske forfatning har enhver ret til at indbringe sager for domstolene. Dog lægger det langsomme retsmaskineri og det forhold, at der ikke til dato har været benyttet egnede procedurer til at drage offentligt ansatte og politifolk til ansvar, alvorlige hindringer i vejen for en effektiv udnyttelse af denne ret. Desuden udgør mangelen på jurister en hindring for adgangen for enhver til rådgivning (artikel 31 i forfatningen).

Litauen benytter stadig dødsstraf, som senest blev eksekveret i 1995. Siden har landets præsident besluttet at stille dødsstraffen i bero, og der blev for nylig forelagt Seimas et nyt forslag til straffelov, som ikke indeholder dødsstraf. Der er dog betydelig modstand i offentligheden mod dette tiltag.

Retten til ikke at blive arresteret vilkårligt er sikret ved, at tilbageholdelser kun må strække sig over 72 timer, hvorefter den pågældende skal sigtes eller løslades. Dette tidsrum kan dog forhøjes til 2 måneder, hvis der er mistanke om, at den pågældende har begået en "skærpet lovovertrædelse". I så fald skal den sigtede dog fremstilles for en dommer inden for 48 timer efter arrestationen, således at frihedsberøvelsens længde kan bestemmes. Denne lovgivning, som de litauiske myndigheder selv anser for at være af ekstraordinær karakter, er stadig midlertidig og vil antagelig kun være i kraft indtil den 30. juni 1997.

Valgretten er garanteret alle statsborgere på mere end 18 år.

Foreningsfriheden og retten til fredelige forsamlings er ligeledes sikret i forfatningen og anvendes uden besvær. Der er i øjeblikket i Litauen mere end 300 aktive foreninger, og der kræves som følge af deres karakter af almennyttige organisationer ikke selskabsskat af dem.

Ytringsfriheden er sikret i Litauen, som er særdeles velforsynet med såvel skrevne som audiovisuelle medier (1 national offentlig fjernsynsstation og 4 private stationer samt en række regionale stationer). Loven fra juli 1996 sikrer medierne og journalisterne uafhængighed af

myndighederne. De tre kontrolorganer, der ved denne lov er nedsat til at overvåge sektoren, består overvejende af repræsentanter for erhvervet selv. Desuden er der udnævnt en ombudsmand til at afgøre spørgsmål vedrørende fornærmende bemærkninger og alle klager med tilknytning til mediernes virke. Loven tillader desuden udbredelse af information om offentlige personligheders privatliv, hvis disse øver indflydelse på befolkningens situation.

Ejendomsretten er i dag sikret, og ekspropriation kan kun finde sted, hvis det sker af hensyn til offentlighedens vel, og hvis der på forhånd gives en rimelig erstatning. Desuden ændrede det litauiske parlament i juni 1996 artikel 47 i forfatningen for at gøre det muligt for statsborgere i Den Europæiske Unions medlemsstater og i G-24 at erhverve jord. Parlamentet har netop vedtaget en lov om et erstatningssystem for personer, som blev frataget deres ejendom af nazisterne under anden verdenskrig eller af det kommunistiske regime. Landets præsident har anmodet Seimas om at behandle denne tekst på ny, bl.a. for at sikre rettighederne for dem, der i øjeblikket benytter visse ejendomme, som skal tilbagegives. Endelig er matriklen stadig ikke komplet, hvilket har ført til usikkerhed om ejerforholdene i visse zoner.

Respekten for privatlivet er i almindelighed sikret, idet husundersøgelser, telefonaflytning og krænkelser af brevhemmeligheden kræver anklagemyndighedens eller en dommers forudgående tilladelse. Der er dog i øjeblikket konstateret en voksende anvendelse af denne type foranstaltninger uden tilladelse som led i bekæmpelsen af den organiserede kriminalitet. Der bør fastlægges et passende retsgrundlag, som gør det muligt at gennemføre disse aktioner tilstrækkelig effektivt og under betryggende retlige vilkår.

Med hensyn til asylansøgere ratificerede Litauen i januar 1997 Genève-konventionen af 1951 om flygtninge, hvorved det blev muligt at sætte loven fra 1995 om en ordning og en procedure vedrørende disse personer i kraft. De første asylansøgninger under denne nye ordning blev behandlet i maj 1997. Asylansøgernes opholds- og bistandsbetingelser er nu tilfredsstillende.

Situationen i fængslerne synes at være mere foruroligende. Reformen af fængselssystemet, hvis nuværende udformning forhindrer Litauen i at ratificere den europæiske konvention om forbud mod tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling, skal iværksættes i 1997. Den består overvejende af en vedtagelse af en lov om anvendelse af straf og en lov om fængsler samt åbning af nye fængsler (2 nye fængsler endnu i år).

Litauen har ikke nogen lovgivning, der på en velegnet måde bekæmper børnepornografi og -prostitution samt seksuelt misbrug af børn. De specialiserede NGO'er har imidlertid med regeringens bistand taget initiativ til positive aktioner til beskyttelse af mishandlede børn.

Desuden mindes der om kritikken af de litauiske myndigheder for deres opførsel over for litauiske nazistiske krigsforbrydere, som bor i landet (jf. sagen Alexandras Lileikis). Desuden har myndighederne i Vilnius ikke holdt deres løfte om at ville omstøde de af sovjetmagten uretmæssigt fastsatte rehabiliteringsforanstaltninger for personer, der er under mistanke for forbrydelser mod menneskeheden. Den offentlige anklager har dog rettet henvendelse til Højesteret vedrørende 20 personer, som menes at have nydt godt af sådanne foranstaltninger.

Økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder

Retten til et leveminimum og til social sikkerhed er sikret ved forfatningen.

Fagforeningsfriheden er sikret. Fagforeningspluralismen er ligeledes sikret, idet der findes ca. 80 organisationer. Derimod ligger organisationsgraden på et lavt niveau.

Strejkeretten er sikret, dog ikke for offentligt ansatte, der udfører væsentlig service for befolkningen. Den lovmæssige procedure for udøvelsen af denne ret er dog så kompliceret, at kun et begrænset antal sådanne aktioner er forløbet i overensstemmelse med lovens bogstav.

Uddannelsesfriheden og religionsfriheden er sikret i Litauen. Det er dog nødvendigt med politimæssige beskyttelsesforholdsregler på det jødiske trossamfunds religiøse steder som følge af spredte tilfælde af vandalisme på de jødiske kirkegårde i Kaunas, Vilnius og Klaipeda.

Mindretals rettigheder og beskyttelse af mindretal

Mindretallene udgør næsten 20% af Litauens befolkning, og de to største mindretal er polakker (9%) og russere (8%).

Beskyttelsen af mindretal kan først og fremmest sikres ved hjælp af forskellige internationale standarder. Litauen har ikke ratificeret Europarådets rammekonvention om mindretal. Europarådets henstilling 1201 er for sin del ikke juridisk bindende.

Den litauiske forfatning anerkender de individuelle rettigheder for personer, der tilhører mindretal (sprog, kultur, traditioner), men giver ikke disse kollektiv ret til at blive anerkendt som politisk organiserede fællesskaber. Der er således ingen særlige regler om mindretalenes repræsentation i parlamentet: et parti, der repræsenterer det polske mindretal, opnåede én plads ved de seneste valg i november 1996 ved at opnå et større stemmetal end den almindelige spærregrense på 5%, og 5 parlamentsmedlemmer med oprindelse i mindretallene blev valgt på de nationale partilister (3 hos de konservative, 1 hos arbejderpartiet og 1 hos socialdemokraterne). Mindretallene har dog ret til selv at forvalte deres kulturelle og uddannelsesmæssige anliggender, og Kontoret for Nationale Mindretal og Regionale Problemer følger alle disse spørgsmål på regeringsniveau.

De litauiske mindretals situation er som helhed tilfredsstillende. Indfødsretsloven af 1991 har her ydet et betydeligt bidrag ved at indrømme alle personer med fast bopæl på det litauiske område statsborgerskab uden nogen restriktioner med hensyn til oprindelse, opholdets varighed eller beherskelse af sproget. I dag har næsten 90% af de personer, som tilhører mindretallene, således litauisk statsborgerskab.

Hvad angår mulighederne for at tale sit eget sprog i forbindelserne med forvaltningen, foreligger en sådan mulighed i de zoner, hvor det pågældende mindretal udgør en betydelig del af befolkningen, og selv skiltningen er affattet på begge sprog i disse regioner. Derimod er det ikke muligt at tale et mindretals sprog ved domstolene uden brug af tolk.

Mindretalenes sprog og kultur støtte af de offentlige myndigheder. Regeringen yder støtte til mindretalenes skoler og har vedtaget et langfristet støtteprogram for disse skoler. 14,6% af eleverne følger således deres undervisning i institutter, hvor undervisningen gives på et mindretals sprog. Desuden er der fastsat kvoter for elever fra mindretallene, som ønsker at modtage en videregående uddannelse. Mindretallene har ligeledes mange medier til rådighed, som udtrykker sig på deres egne sprog, og de nationale stationer udsender også programmer for de forskellige nationaliteter.

De klager, der er indsendt af mindretal, stammer næsten udelukkende fra polakkerne, som kritiserer den utilstrækkelige adgang til beskæftigelse i det offentlige, navnlig på højt niveau, hindringerne for brugen af polsk og omlægningen af forvaltningsdistrikterne i Vilnius-regionen, som efter sigende har formindsket det polske mindretals vægt. Disse problemer er isolerede fænomener og sætter ikke spørgsmålstegn ved en i øvrigt positiv situation.

1.3. Generel evaluering

Litauens politiske institutioner fungerer hensigtsmæssigt og stabilt. De respekterer grænserne for deres respektive beføjelser og samarbejder indbyrdes. Valgene i 1992 og 1996 var frie og betryggende, og begge valg førte til regeringsskift under tilfredsstillende vilkår. Oppositionen deltager fuldt ud i institutionernes arbejde. Det vil være nødvendigt med en fortsat indsats for at forbedre retsvæsenets funktion og forstærke bekæmpelsen af korrupsionen.

Der er ingen større problemer med respekten for de grundlæggende rettigheder.

Litauen har alle de egenskaber, der kendetegner et demokrati, idet landet har institutionel stabilitet, som garanterer retsstatsforhold, menneskerettigheder samt respekt for og beskyttelse af mindretal.

2. Økonomiske kriterier

Kommissionen har i sin vurdering af Litauens økonomiske situation og økonomiske udsigter navnlig taget udgangspunkt i konklusionerne fra Det Europæiske Råds møde i København i juni 1993, hvori det hedder, at unionsmedlemskab kræver "en fungerende markedsøkonomi samt evne til at klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i Unionen".

Denne del af udtalelsen indeholder derfor en kort redegørelse for den økonomiske situation og baggrund, en vurdering af Litauens fremskridt inden for centrale områder af den økonomiske omstilling (pris- og handelsliberalisering, stabilisering af økonomien, strukturændringer, reform af den finansielle sektor) samt en gennemgang af landets økonomiske og sociale udvikling. Der afsluttes med en generel vurdering af Litauen i forhold til de kriterier, der er opstillet af Det Europæiske Råd, samt en gennemgang af udsigterne for den litauiske økonomi og de vigtigste indsatsområder i de fremtidige reformer.

2.1 Den økonomiske situation

Baggrund

Litauen har 3,7 millioner indbyggere og et bruttonationalprodukt (BNP) på 14 mia. ECU (udtrykt i købekraftsparitet); indbyggertallet udgør ca. 1% af EU's, mens økonomien kun repræsenterer ca. 0,2% af EU's. BNP pr. indbygger udgør ca. 24% af gennemsnittet i EU. Den gennemsnitlige månedsløn er på ca. 140 ECU.

Litauen har ansøgt om medlemskab af WTO.

Den økonomiske omstillingsproces

I mellemkrigstiden var Litauen en uafhængig stat og højt integreret i verdensøkonomien. I 1940 blev landet tvangsmæssigt annekteret af Sovjetunionen, hvorefter der blev indført central planlægning. På grund af Litauens forholdsvis gode infrastruktur og uddannede arbejdsstyrke blev der etableret relativt store og avancerede industriaktiviteter i landet. På trods af mangelen på naturressourcer blev der lagt særlig vægt på at udbygge energisektoren; landet opnåede tilstrækkelig kapacitet til at opfylde energiefterspørgslen i det meste af den baltiske del af Sovjetunionen. Andre traditionelt betydningsfulde erhverv var landbruget og især levnedsmiddelforarbejdningen. Litauens store virksomheder var stærkt afhængige af Sovjetunionen, både med hensyn til råmaterialer og energi og afsætningen af færdigvarer. Industrien modtog betydelige implicite tilskud i denne periode, fordi systemet med centralt fastsatte priser gav industrien mulighed for at importere input til priser langt under verdensmarkedspriserne - en fordel, som gik tabt efter uafhængigheden.

Selv om der i Litauen blev indledt økonomiske reformer i løbet af *perestroika*-tiden under sovjetisk styre, har det forhold, at landet først genvandt sin uafhængighed i 1991, forsinket starten på radikale reformer. Behovet for at skulle opbygge de institutioner og et retssystem, der hører en uafhængig stat til, fra bunden har i væsentlig grad kompliceret overgangen til markedsøkonomi. Straks efter uafhængigheden blev der alligevel iværksat omfattende liberaliserings- og privatiseringsprogrammer, men privatiseringsprocessen tog dog betydeligt længere tid end oprindeligt planlagt. Omlægningen af økonomien fremkaldte til at begynde med den kraftigste produktionstilbagegang i hele Central- og Østeuropa, samtidig med at

inflationen løb løbsk. Det var først efter indførelsen af en ny national valuta og et valutakommissionssystem i 1993-94, at det økonomiske tilbageslag blev bremset.

Inden uafhængigheden fandtes der praktisk taget ingen privat sektor. Industrien bestod af store statsvirksomheder, og landbruget var fuldstændig kollektiviseret. Et program med kuponprivatisering blev indledt i 1991 og opnåede forholdsvis hurtigt at privatisere både den vigtige landbrugssektor og alle små og mellemstore virksomheder. I de større industrivirksomheder bibeholdt staten betydelige kapitalandele, og inden for nøgleindustrierne (f.eks. el-, jernbane- og teleselskaberne samt olieraffinaderiet) blev der ikke tilladt nogen privat indflydelse overhovedet. Ifølge myndighedernes oplysninger ligger den ikke-statslige sektors andel af BNP på ca. 65%, men dette tal omfatter mange virksomheder med store statslige kapitalandele. En ny privatiseringsrunde blev indledt i 1996 og bygger på forskellige ordninger, herunder også kontant betaling. Selv om det endnu er for tidligt at vurdere resultatet, er privatisering en af de højest prioriterede opgaver for den nye regering, som har indledt afhændelsesprocedurer for flere virksomheder inden for ovennævnte nøgleindustrier.

Udenlandske direkte investeringer

De indadgående udenlandske direkte investeringer har været beskedne med gennemsnitlige årlige investeringer på 1% af BNP (kilde: EBRD). Dette er der flere forskellige årsager til, bl.a. manglende makroøkonomisk stabilitet og det langsomme tempo i kontantprivatiseringen og andre strukturreformer. Den senere tids ændrede politik (se nedenfor) vil klart kunne forbedre situationen fremover.

Den økonomiske struktur

Landbruget har altid været en nøgelsektor i Litauen. I de senere år er produktionen dog faldet kraftigt, nemlig fra 27,7% af bruttoværditilvæksten i 1990 til rundt regnet 9% i 1995. Hurtig privatisering sammenholdt med restitutionen af ejendomsretten til jorden har ført til en stærkt aggregeret ejerstruktur, hvilket har resulteret i en lav produktivitet. Myndighederne beskytter sektorens rentabilitet med omfattende tilskud. Som følge heraf ses produktionsnedgangen ikke afspejlet i en tilsvarende beskæftigelsesnedgang, og landbruget beskæftiger stadig mere end 20% af arbejdsstyrken. Før sektoren kan udsættes for international konkurrence, er der stadig behov for en omfattende omstrukturingsindsats, som højst sandsynligt vil få betydelige virkninger for beskæftigelsen. Den nye regering har indført reformforanstaltninger, idet produktionstilskuddene er ved at blive reduceret og erstattet med indkomststøtte.

Industrien er stadig en betydningsfuld økonomisk sektor, selv om dens andel af bruttoværditilvæksten faldt fra 32,8% i 1990 til 29% i 1995. Hvad beskæftigelsen angår, tegner sektoren sig for mere end en femtedel af den samlede arbejdsstyrke. De vigtigste erhverv er levnedsmiddelforarbejdning (30%) og olieraffinering (19,4%), selv om sidstnævnte aktivitets betydning er faldet, fordi Rusland ikke længere benytter Litauens raffinaderi. De store energiintensive industrivirksomheder blev konfronteret med kraftige prisstigninger på deres input, da Rusland begyndte at beregne sig verdensmarkedspriser for råvarer og energi, samtidig med at de mistede størstedelen af deres traditionelle eksportmarkeder. Omstillingen af industrien fra energiintensiv produktion til det sovjetiske marked til produktion af varer af højere kvalitet, der er bedre afpasset efter landets naturlige rigdomme, til de vestlige markeder er endnu ikke afsluttet.

Under sovjetisk styre var servicesektoren typisk underudviklet. I konsekvens heraf faldt produktionen i servicesektoren mindre end i landbruget og industrien, og dens andel af bruttoværditilvæksten blev næsten fordoblet på fem år til 55% i 1995.

Reformen af skattesystemet og den kraftige vækst i antallet af mindre private virksomheder har givet det statistiske kontor store problemer med at registrere al økonomisk aktivitet og skatteadministrationen med at opkræve skatter. Som følge heraf har undergrundsøkonomien vokset sig meget stor.

Hovdtal for økonomien (1996-data, hvis ikke andet er angivet)		
Befolkning	<i>millioner</i>	3,7
BNP per capita	<i>KKS-ECU (1995)</i>	4.100
1 % af gennemsnittet for EU-15	<i>% (1995)</i>	24
Landbrugets andel af:		
bruttoværditilvæksten	<i>% (1995)</i>	9
beskæftigelsen	<i>% (1995)</i>	23,7
Bruttoudlandsgæld/BNP	<i>%</i>	15,6
Eksport af varer og tjenester/BNP	<i>5 (1995)</i>	52,4
Udenlandske direkte investeringer ¹	<i>mia ECU</i>	0,23
	<i>ECU per capita</i>	65

¹Udenlandske direkte investeringer omregnet efter kursen ultimo 1996, 1 ECU = 1,25299 USD
Kilde: Kommissionens tjenestegrene, nationale kilder, EBRD

Liberalisering

Prissystemet

Priserne blev næsten fuldstændig liberaliseret i 1991-92. Der er fortsat loft over energi- og boligpriserne og over visse priser på offentlig transport og offentlige forsyninger. Varer og tjenesteydelser med administrerede priser udgør omkring 10% i kurven af priser, der ligger til grund for forbrugerprisindekset.

Handelssystemet

Litauens handelssystem er relativt liberalt, eftersom alle ikke-toldmæssige restriktioner blev afskaffet i perioden 1991-92. Den gennemsnitlige handelsvægtede afgiftssats er meget moderat med kun 4,3% (1995), idet langt størstedelen af varerne er afgiftsbelagt med nulsats. Der har dog været en vis omlægning af handelspolitikken efter pres fra indflydelsesrige interessegrupper. Inden for de seneste to år er importafgifterne på visse landbrugsprodukter blevet nedsat langsommere end tidligere bebudet. Derimod har EU accepteret en litauisk anmodning om yderligere handelsliberalisering inden for tekstiler.

Litauen har indgået frihandelsaftaler med EFTA-landene, med Letland og Estland og med de

fleste af de enkelte medlemslande af CEFTA. Når Litauen er blevet medlem af WTO - som det har ansøgt om - vil landet opfylde alle de formelle betingelser for at blive medlem af CEFTA.

Valutasystemet

Den nye nationale valuta, litas (LTL), blev indført i flere faser. Først blev den russiske rubel i oktober 1992 erstattet af talonas, som fik lov til at flyde frit. Talonas fortsatte i begyndelsen med at falde i værdi, men stabiliserede sig efter en stramning af pengepolitikken. Derefter blev LTL indført i juni 1993 og blev den 1. april 1994 knyttet til USD til en kurs på 4 LTL = 1 USD. Samtidig blev der nedsat en valutakommission for at styrke troværdigheden i valutakursens tilknytning til USD (se nedenfor). Litauens centralbank har beføjelse til at ændre denne tilknytning, hvis det viser sig nødvendigt. LTL er fuldt konvertibel i de løbende betalinger, og der er praktisk taget ingen restriktioner på kapitalbevægelser. Både valutaindlændinge og valutaudlændinge må åbne konti i fremmed valuta.

Litauens centralbank har for nylig bebudet, at rammerne for den monetære politik og valutasystemet vil blive lagt om i løbet af de kommende år. Valutakommissionssystemet vil gradvis blive afskaffet, men valutaens tilknytning til USD vil i begyndelsen ikke blive ændret. Det er først i den sidste fase af omlægningen af den monetære politik, dvs. tidligst i 1999, at valutaens tilknytning til USD gradvis vil blive lagt om i retning af en tilknytning til euroen.

Stabilisering af økonomien

Internt

Omstillingen fra planøkonomi til markedsøkonomi og i endnu højere grad afslutningen på de tætte input- og outputforbindelser med Sovjetunionen fremkaldte en kraftig produktionsnedgang i industrien og landbrugssektoren i de første år efter uafhængigheden, hvilket medførte et fald i BNP i faste priser på næsten 60% i perioden fra 1990 til slutningen af 1993. Fra 1994 blev produktionsnedgangen bragt til ophør, og den økonomiske vækst steg til 3% i 1995. Foreløbige tal viser, at tempoet i den økonomiske vækst på trods af følgerne af den alvorlige bankkrise i december 1995 fortsatte med at stige i 1996. Hvis strukturreformerne i økonomien videreføres, skulle det være muligt at fastholde en tilsvarende eller endog højere vækstrate i de kommende år.

Inflationen løb løbsk i 1992, hvilket ikke kun skyldtes den hastige prisliberalisering og bytteforholdschokket, men også, at valutaen alt for længe vedblev at være knyttet til den kraftigt deprecierende russiske rubel. I midten af 1993 blev der gjort et første alvorligt forsøg på at reducere inflationen, idet Litauen forlod rubelzonen og indførte en ny valuta, litas (LTL). Virkningen af dette skridt blev forstærket af nedsættelsen af en valutakommission i april 1994, som lagde snævre grænser for den litauiske centralbanks manøvrerfrihed. Som et resultat heraf blev hyperinflationen bragt til ophør. Inflationsraten ved slutningen af perioden faldt drastisk til under 50% ved udgangen af 1994 og derefter gradvis til 13% ved udgangen af 1996. Faldet i inflationsraten fortsatte i de første måneder af 1997. Denne faldende tendens ventes at fortsætte. Den moderate lønudvikling og den reelle appreciering af valutaen, som holder importpriserne nede, har formentlig spillet en væsentlig rolle for det kraftige fald i inflationsraten. De forventede tilpasninger i den relative pris på energiprodukter vil dog fortsat øve et vist inflationspres.

Via valutakommissionssystemet er LTL knyttet til USD, og pengebasen skal være dækket mindst 100% af guld- og valutareserverne. Monetær finansiering af budgetunderskuddet er ikke mulig, og centralbankens udlån til banksektoren - i dens rolle som långiver i sidste instans - er begrænset til den del af valutareserverne, der overstiger de reserver, der er nødvendige for at sikre fuld dækning af pengebasen. Litauens centralbank benyttede denne mulighed i sidste instans for at indskyde supplerende likviditet i økonomien efter bankkrisen i december 1995, hvilket kan være forklaringen på, at den negative virkning af krisen på den økonomiske vækst var beskedent, selv om en fjerdedel af samtlige indlån i økonomien blev infrosset i de suspenderede banker.

Udviklingen i de økonomiske nøgletal		1994	1995	1996
Vækst i reall BNP	%	1,0	3,0	3,6
Forbrugerpris-inflation				
årligt gennemsnit	%	72,2	39,6	24,6
december-december	%	45,1	35,7	13,1
Arbejdsløshed, ultimo året	%	4,5	7,3	6,2
	<i>ILO-definition</i>			
Offentlig budgetbalance	% af BNP	-1,7	-1,8	-2,5
Balance på de løbende poster	% af BNP	-2,1	-10,3	-8,2
Gæld/eksport	%	20,7	25,9	29,8
Tilstrømning af udenlandske direkte investeringer	% af BNP	1,4	0,9	1,0
<i>Kilde: Kommissionens tjenestegrene, nationale kilder, EBRD</i>				

For nylig har den litauiske centralbank bebudet, at rammerne for den monetære politik vil blive ændret. I første omgang vil centralbanken påvirke likviditeten ved at intervenere mere aktivt på statsgældsbevismarkedet, samtidig med at de generelle principper i valutakommissionssystemet og den faste valutakurs vil blive fastholdt. Valutakommissionssystemet vil først blive afskaffet i anden fase, mens valutakurstilknytningen vil forblive uændret frem til tredje fase, som ikke vil begynde før i 1999.

På trods af kraftigt reducerede skatteindtægter er det lykkedes Litauen at holde de offentlige underskud nede. Eftersom valutakommissionssystemet ikke tillader monetær finansiering af statsunderskuddet, har de svage resultater på indtægtssiden ved flere lejligheder måttet kompenseres af yderligere udgiftsnedskæringer. På grund af tilførslen af ny kapital til de statslige banker og lavere skatteindtægter end ventet blev underskuddet i 1996 højere end ventet, nemlig 2,5%. Myndighederne forsøger derfor nu at udvide beskatningsgrundlaget og foretage de fornødne forbedringer i skatteopkrævningen og skatteadministrationen, så det

offentlige gældsforhold kan blive nedbragt væsentligt i 1997.

Eksternt

Som en konsekvens af løsrivelsen fra Sovjetunionen, som aftog 95% af eksporten, mistede Litauen i løbet af de første to år efter uafhængigheden næsten 70% af sin eksport, hvilket førte til en kraftig stigning i handelsunderskuddet til 6% af BNP i 1993. De eksterne balancer begyndte dog derefter gradvis at forbedres takket været undervurderingen af den reale valutakurs på tidspunktet for indførelsen af valutakommissionssystemet og den økonomiske omstrukturering. Den seneste udvikling i handelsbalancen er vanskelig at vurdere, fordi de statistiske opgørelsesmetoder er blevet ændret, hvilket umuliggør sammenligninger med observationer fra før 1995. De disponible tal viser kraftig vækst i både importen og eksporten resulterende i en mindre forbedring af handelsbalancen i 1996 set i forhold til BNP.

Litauen har hurtigt formået at opbygge valutareserver, hovedsagelig som et resultat af officiel låntagning i udlandet og i mindre grad af udenlandske direkte investeringer. Faldet i reserverne efter bankkrisen, som androg 20% i marts 1996, var næsten blevet fuldstændig udlignet i august måned. LTL er nu dækket af reserver svarende til 2½ måneders import.

Litauens udlandsgæld er steget kraftigt siden 1993, men er dog stadig beskeden, nemlig på rundt regnet 15% af BNP ved udgangen af 1996. En stor del (ca. 40%) af de hidtil modtagne lånemidler er gået til at finansiere indkøb af olie og gas, mens kun omkring en fjerdedel af lånene er blevet anvendt til finansiering af investeringsprojekter.

Strukturændringer

Udenrigshandelen

Litauen er en lille, åben økonomi med en vareeksport, der tegnede sig for over 40% af BNP i 1996. Litauen har haft forholdsvis stort held til at omlægge sin handel i retning af Vesteuropa. Stort set lige store dele af landets udenrigshandel går nu til det tidligere Sovjetunionen og EU. Af tekniske og logistiske grunde er Litauen dog fortsat kraftigt afhængig af olieimport fra Rusland.

Den geografiske omlægning af handelen har været ledsaget af en væsentlig ændring i sammensætningen af eksporten og importen. Mens landbrugsvarers, maskiners og tekstilers andel er faldet betragteligt, er eksporten af kemikalier, træ og metal vokset. Omlægningen af eksporten inden for disse områder og i tekstilindustrien har været en succes. Omlægningen er en tydelig illustration af, hvor vanskeligt det er for tidligere betydningsfulde erhvervssektorer at trænge ind på de vestlige markeder.

De litauiske myndigheder er på nuværende tidspunkt ved at etablere et sæt af foranstaltninger og institutioner til eksportfremme omfattende bl.a. en eksportfremmestyrelse, en eksportforsikrings- og eksportgarantiordning og oprettelse af handelsrepræsentationer hos de vigtigste handelspartnere.

Arbejdsmarkedet

Til at begynde med fremkaldte den kraftige afmatning i økonomien ikke nogen større stigning i

den registrerede ledighed. For at kompensere for den lavere produktion tyede arbejdsgiverne til orlov uden løn og kortere arbejdstid i stedet for fyringer, som var begrænset ved lov frem til oktober 1992. Først i andet halvår af 1994 begyndte den registrerede ledighed at stige og nåede op på et højdepunkt på 8,3% af den erhvervsaktive befolkning i begyndelsen af 1996. For nylig faldt den registrerede ledighed igen og nåede ned på 6,2% ved udgangen af 1996. Nogle landdistrikter er dog uforholdsmæssigt hårdt ramt med en ledighedsprocent på over 20. Den samlede ledighed forblev dog forholdsvis lav sammenlignet med mange centraleuropæiske lande, der står midt i omstillingsprocessen, fordi beskæftigelsesfrekvensen faldt kraftigt fra omtrent 90% i 1991 til 83% i 1995.

Mindstelønnen er nu på ca. 86 ECU om måneden, hvilket svarer til omtrent det halve af gennemsnitslønnen.

De offentlige finanser

Reformen af det litauiske skattesystem bort fra det sovjetiske skattesystem, der i det væsentlige bestod af afgifter på virksomhedernes omsætning, og over til et skattesystem, der egner sig for en markedsøkonomi, har kraftigt eroderet de offentlige indtægter. Mens således de offentlige indtægter udgjorde næsten 44% af BNP i 1990, faldt de til blot 25% af BNP i 1995. Skattereformen i Litauen har imidlertid medført, at de fleste af de nødvendige instrumenter nu er på plads. Der blev på et tidligt stadium indført moms, og momssatsen blev sat op til 18% i 1994. Momsen, den personlige indkomstskat og selskabsskatten undergraves imidlertid af mange dispensationer. Skatteadministrationen mangler desuden erfaring med at spore skattepligt i den hastigt voksende private sektor. Myndighederne er derfor nu ved at fjerne en lang række dispensationer fra momsens og hæve afgiftssatserne på visse levnedsmidler og brændstof. Endvidere agter regeringen at bekæmpe skatteunddragelser og smugleri mere aktivt, så den nedadgående tendens i de offentlige indtægter kan vendes.

På trods af dette kraftige fald i de offentlige indtægter er underskuddet forblevet af begrænset størrelse på grund af en streng likviditetsstyring, hvor udgifterne er blevet nedbragt, når indtægterne ikke slog til. Den omstændighed, at valutakommissionssystemet udelukker monetær finansiering af det offentlige underskud, tvinger regeringen til at føre en troværdig finanspolitik, hvor budgetsaldoen holdes så tæt på balance som muligt. I konsekvens heraf faldt de offentlige udgifter fra ca. 40% af BNP i 1990 til omtrent 28% i 1995. Strukturen i de offentlige udgifter er ændret betragteligt. Tilskud til virksomhederne faldt væsentligt fra 14% af BNP i 1990 til kun 1,3% i 1995 (primært til fordel for landbruget og energisektoren). Dette tal er dog for lav en angivelse af den faktiske statsstøtte, fordi virksomhederne har opbygget skatte- og energiforbrugsrestancer. En del af banksektorens misligholdte lån til virksomheder vil desuden sandsynligvis ende med at blive en udestående fordring for staten via fremtidige tilførsler af ny kapital til bankerne eller erstatning til indskyderne, hvis der bliver tale om bankkonkurser. De offentlige udgifter domineres nu af lønninger og overførselsindkomster til husholdningerne, primært pensioner. Tilsammen udgør disse to udgiftsposter næsten to tredjedele af de samlede offentlige udgifter. På trods af det konstante nedadgående pres på udgifterne er de offentlige investeringer blevet fastholdt på ca. 3% af BNP. Moderniseringen af den offentlige infrastruktur vil dog formentlig indebære en forhøjelse af de offentlige kapitaludgifter.

Der er blevet oprettet et socialt sikringsystem baseret på lønskatter. Arbejdsgiverne bidrager

med 30% af lønsummen, og arbejdstagerne bidrager med 1%. Den største udgiftspost i det sociale sikringsystem er pensioner. Selv om systemet på nuværende tidspunkt er i balance, er der risiko for, at det ikke vil kunne hvile i sig selv på mellemlang sigt. Selv om pensionsalderen gradvis hæves, vil befolkningens aldring og en forholdsvis generøs metode til beregning af ydelserne gøre det vanskeligt at bibeholde systemet i sin nuværende form.

Virksomhedssektoren: privatisering og omstrukturering

Første fase i Litauens kuponprivatisering afsluttedes ved udgangen af 1995, næsten fire år efter dens begyndelse. I løbet af denne periode blev 85% af de privatiseringsmodne virksomheder privatiseret. Denne procentsats var kendetegnende for de fleste sektorer af økonomien. Ifølge officielle skøn var den private sektors andel af BNP på 68% i 1996. Dette tal omfatter dog en lang række selskaber, som stadig er delvis statsejede.

Kuponprivatiseringsprogrammet har ikke været særlig befordrende for omstruktureringen af virksomhederne, hvilket til dels skyldes bestemte strukturelle træk ved den litauiske økonomi. At tiltrække de finansielle midler, der er nødvendige for at gennemføre en omstrukturering, er en særlig stor udfordring, når virksomheder overdrages gratis til befolkningen. Langfristede midler til omstrukturering har dog også kun været til rådighed i begrænset omfang på grund af banksektorens svage stilling og mangelen på indadgående udenlandske direkte investeringer i større målestok, som har vedblevet at ligge på kun 1% af BNP i de sidste par år. De privatiserede virksomheder ejes nu i vid udstrækning af arbejderkooperativer, som er tilbøjelige til at foretrække kortsigtet jobsikkerhed frem for omstrukturering. Selv om den stramme finanspolitik og monetære politik har lagt et kraftigt pres på virksomhederne for at omstrukturere, har den fortsatte direkte og indirekte støtte til betydningsfulde sektorer som energi- og landbrugssektoren lagt en bremse på omstruktureringen i disse sektorer. Endelig har den hidtidige mangel på en effektiv konkurslovgivning reduceret incitamentet til at omstrukturere.

Eftersom kuponprivatiseringen ikke afstedkom tilstrækkelig omstrukturering i virksomhederne, gik myndighederne anderledes til værks i anden fase af privatiseringen og afhændede aktiverne mod kontant betaling. Derved søger landet også at tiltrække flere udenlandske investeringer. Selv om den første liste over virksomheder, der skulle privatiseres, var forholdsvis lille, har myndighederne for nylig tilføjet en række nøglevirksomheder fra den finansielle sektor og energi-, telekommunikations- og transportsektoren, inklusive det nationale luftfartsselskab Lithuanian Airlines, en række større statsejede banker og teleselskabet Lietuvos Telekomas.

Den finansielle sektor

I 1992 blev der indført et todelt banksystem, hvorved den litauiske centralbanks kommercielle transaktioner blev adskilt fra dens centralbankfunktioner. I begyndelsesfasen af reformen af den finansielle sektor oplevede Litauen en kraftig stigning i antallet af finansieringsinstitutter, fordi kapitalkravene og de øvrige forsigtighedstilsynsbestemmelser var forholdsvis svage. Sektoren forblev alligevel meget koncentreret, idet de fire største banker tegnede sig for omkring to tredjedele af samtlige indlån, og de tre største banker stadig var statsejede. De fleste af bankerne var underkapitaliserede og havde store porteføljer af - ofte politisk styrede - misligholdte lån. Til at begynde med blev den reelle værdi af disse lån hurtigt eroderet af høj

inflation, men efterhånden som inflationen blev nedbragt, blev bankerne konfronteret med likviditetsproblemer.

Et strengere tilsyn fra centralbanken, som ved 1994-loven om forretningsbankerne fik vidtgående beføjelser til at føre tilsyn med banksektoren og håndhæve forsigtighedstilsynsbestemmelserne, tvang et stort antal mindre banker til at indlede konkursprocedurer, og staten måtte støtte en række mellemstore banker med supplerende likviditet. På nuværende tidspunkt er der registreret 28 banker i centralbanken, selv om kun 12 banker reelt er aktive på markedet. Staten ejer aktiemajoriteten i tre banker, nemlig Agricultural Bank, State Commercial Bank og Savings Bank. Staten ejer desuden kapitalandele i 16 forretningsbanker. Udenlandske investorer tegner sig for ca. 16% af kapitalen i banksektoren. Betingelserne for at stifte udenlandske datterselskaber er gunstige, og ved lovændringer, der blev indført i 1996, åbnedes der mulighed for, at udenlandske banker kan åbne filialer i Litauen.

Der udbrød en bankkrise i december 1995, da det blev konstateret, at én større og to mellemstore forretningsbanker, der tegnede sig for omtrent 25% af værdien af samtlige indlån, var insolvente. Revisionsrapporter afslørede desuden, at to af de større statsejede banker også havde brug for tilførsel af ny kapital, hvis de skulle kunne opfylde kapitalkravene. Myndighederne vaklede i de første måneder af 1996 mellem at likvidere eller redde de insolvente banker, men besluttede i sidste ende at renationalisere den største suspenderede bank, at tilføre ny kapital til de banker, der var statsejede, og som nu tegnede sig for næsten tre fjerdedele af samtlige indlån, og at stifte et særligt forvaltningsselskab til at overtage den dårlige gæld fra de kriseramte banker. For nylig blev det bekendtgjort, at to af de statsejede banker vil blive omstruktureret og privatiseret i 1997. Den insolvente Innovation Bank er ved at blive likvideret (og indlånerne ved at få udbetalt erstatning). Derudover er der blevet vedtaget en ny indskudsgarantilov, hvorefter mindre indlån i de suspenderede banker vil blive godtgjort. Andre banker vil kun kunne komme i betragtning til at falde ind under den nye indskudsgarantiordning, hvis de overholder centralbankens forsigtighedstilsynsbestemmelser. Budgetudgifterne til bankomstruktureringsprogrammet vil delvis blive finansieret af Verdensbanken.

Banksystemet er fortsat skrøbeligt og bankernes resultater svage, fordi deres resultater påvirkes negativt af, at det er nødvendigt at foretage hensættelser til misligholdte lån for at klare sig i den skærpede konkurrence. Reguleringen og tilsynet er blevet strammet op efter bankkrisen, og der er truffet foranstaltninger til forbedring af bankernes oplysning om kreditrisici. Der er kun i begrænset omfang sket en omlægning af løbetiderne i banksektoren, idet to tredjedele af alle banklån har løbetider på under et år. Antallet af lån til finansiering af investeringsprojekter er dog stigende.

Den litauiske fondsbørs trådte i funktion i 1993 som et resultat af privatiseringen af statsvirksomheder og statsejendomme. Kapitaltilvejebringelsen er meget begrænset (ca. 2% af BNP), og omsætningen er fortsat lav. Fondsbørsmarkedets rolle som alternativ finansieringskilde for virksomhedssektoren er yderst beskedent. Der var for nylig en vis interesse fra virksomhedernes side for at skaffe kapital gennem emission af kortfristede obligationer. Sekundærmarkedet for statspapirer er ubetydeligt, selv om der gøres en indsats for at fremme det. En ny forsikringslov skulle styrke Litauens forsikringsmarked. Virksomheder og enkeltpersoner får lov til at fratække forsikringspræmier i skatten. Loven

har et protektionistisk anstrøg, idet udenlandske forsikringsselskaber, der ønsker at få adgang til markedet, kun kan opnå dette via et udbud og skal bevise, at der ikke findes noget lokalt selskab, der kan tilbyde den samme ydelse.

Den økonomiske og sociale udvikling

Sociale indikatorer

Litauen er et lille land med 3,7 millioner indbyggere. Selv om befolkningen stadig er ung - 60% er under 40 år - er fødselsraten begyndt at falde kraftigt i de senere år. I 1994 var levetidsforventningen på 62,8 år.

Arbejdsstyrken er faglært, og erhvervsfrekvensen svarer til erhvervsfrekvensen i de fleste medlemsstater. Ca. en tredjedel af arbejdsstyrken har afsluttet uddannelse på sekundærtrinnet (herunder erhvervsuddannelse). Lærerne er dog dårligt betalt og kan finde bedre betalte job i andre erhverv. Med tiden vil dette kunne føre til en svækkelse af uddannelsessystemet.

Regionale og sektorale skævheder

Forskellene mellem byområderne og landdistrikterne bliver større og større. Beskæftigelsen i landdistrikterne påvirkes af den endnu ikke afsluttede omstrukturering af landbrugssektoren. Selv om byområderne skal overvinde følgerne af omstruktureringen af virksomhedssektoren, opvejes dette delvis af væksten i servicesektoren i byerne. Som følge heraf er nogle landdistrikter uforholdsmæssigt hårdt ramt af ledighed med en ledighedsprocent på over 20.

2.2 Økonomien set i lyset af medlemskab

Indledning

Det Europæiske Råd i København i 1993 fastsatte, hvilke betingelser de associerede lande i Central- og Østeuropa skal opfylde for at blive medlemmer af EU. De økonomiske kriterier er:

- en fungerende markedsøkonomi
- evne til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i Unionen.

Disse kriterier er indbyrdes afhængige. For det første vil en fungerende markedsøkonomi bedre kunne klare konkurrencepresset. For det andet er det fungerende marked i forbindelse med medlemskab af EU det indre marked. Et EU-medlemskab, der ikke indebærer integrering i det indre marked, giver ingen økonomisk mening, hverken for Litauen eller dets handelspartnere.

Tilslutning til EU's regelværk, specielt reglerne vedrørende det indre marked, er således afgørende for et ansøgerland, som permanent skal påtage sig de økonomiske forpligtelser ved et medlemskab. Denne uigenkaldelige forpligtelse er nødvendig for at give sikkerhed for, at alle dele af det udvidede EU-marked vil fortsætte med at fungere efter fælles regler.

Evnen til at tilslutte sig EU's regelværk har flere dimensioner. På den ene side skal Litauen kunne påtage sig de økonomiske forpligtelser ved et medlemskab på en sådan måde, at det indre marked fungerer uproblematisk og retfærdigt. På den anden side forudsætter Litauens

evne til at høste det fulde udbytte af konkurrencepresset på det indre marked, at de grundlæggende økonomiske forhold er gunstige, og at den litauiske økonomi er præget af fleksibilitet og råder over tilstrækkelig menneskelig og fysisk kapital, især infrastruktur. Hvis disse forhold ikke er til stede, vil konkurrencepresset efter al sandsynlighed blive opfattet som for intenst i visse dele af samfundet, og der vil lyde krav om protektionistiske foranstaltninger, som, hvis de blev gennemført, ville trække tæppet væk under det indre marked.

Et ansøgerlands evne og vilje til at tilslutte sig og gennemføre EU's regelværk har afgørende betydning, fordi omkostningerne og fordelene ved at gøre det kan være ulige fordelt over tiden og på erhvervssektorer og samfundsgrupper. En bred konsensus om, hvilke ændringer i den økonomiske politik EU-medlemskab nødvendiggør, og en målbevidst gennemførelse af økonomiske reformer på trods af pres fra interessegrupper mindsker risikoen for, at et land ikke er i stand til at påtage sig de økonomiske forpligtelser ved et medlemskab.

For de offentlige myndigheder kræver EU-medlemskab administrativ og retlig kapacitet til at omsætte og gennemføre den brede vifte af teknisk lovgivning, der er nødvendig for at fjerne hindringerne for den frie bevægelighed inden for EU og derved sikre det indre markeds funktion. Disse aspekter behandles i senere kapitler. For den enkelte virksomhed er virkningen for konkurrenceevnen af at tilslutte sig EU's regelværk afhængig af dens evne til at tilpasse sig de nye økonomiske forhold.

En fungerende markedsøkonomi

En markedsøkonomi forudsætter, at ligevægten mellem udbud og efterspørgsel findes ved markedskræfternes frie spil. Der foreligger en fungerende markedsøkonomi, når retssystemet, herunder reguleringen af ejendomsretten, er på plads og er i stand til at håndhæve retslige afgørelser. En markedsøkonomi fremmes og forbedres af makroøkonomisk stabilitet og konsensus om hovedlinjerne i den økonomiske politik. En veludviklet finansiel sektor og det forhold, at der ikke findes væsentlige hindringer for markedsadgang og markedsudtræden, bidrager til at effektivisere den måde, en økonomi fungerer på.

Under sin omstilling til markedsøkonomi har Litauen gjort betydelige fremskridt med at liberalisere og stabilisere økonomien. Indførelsen af valutakommissionen, liberaliseringen af de finansielle markeder, liberaliseringen af udenlandske transaktioner og nedbringelsen af budgetunderskuddene har haft en kraftig stabiliserende virkning. Derudover er der blevet gennemført eller er ved at blive gennemført en prisliberalisering, kupon- og kontantprivatiseringer, en handelsåbning, en retsreform, en institutionel omstilling og forbedringer af det sociale sikkerhedsnet. Investeringsordningerne er forholdsvis liberale.

Den mere grundlæggende omstrukturering af økonomien og vendingen i retning af højere vækst er dog blevet forsinket. En reel hård budgetdisciplin er endnu ikke blevet håndhævet (hvilket primært ville indebære, at tabsgivende virksomheder er på det rene med, at de ikke som tidligere vil blive reddet økonomisk af myndighederne). Skatteopkrævningen er ringe; betalingsrestancerne, specielt i energisektoren, er stigende, konkursprocedurerne har været ineffektive, og kontantprivatiseringer, der tager sigte på at tiltrække strategiske investorer, er først for nylig blevet opprioriteret.

Der findes fortsat administrativ kontrol inden for energi- og boligsektoren. Nogle priser på transport og offentlige forsyninger dækker ikke produktionsomkostningerne (hvis udskiftning

af kapitalapparatet inkluderes i omkostningsberegningen). Der er for nylig blevet oprettet et konkurrenceråd, men det har ingen reelle beføjelser til at bryde monopolvirksomheders monopol. Konkurrencepresset fra det liberale handelssystem er ikke kraftigt nok til i væsentlig grad at nedbringe de meget høje profitmargener inden for detailhandelen.

Ejendomsrestitutionen er blevet hindret af administrative og retlige vanskeligheder samt nedskæringer i budgetbevillingerne til erstatninger til de tidligere jordejere. Der er ved at blive oprettet et matrikelkontor, men processen er på grund af sin karakter langsommelig. Usikkerhed omkring det retlige ejerskab til ejendomme, som stadig kan tænkes tilbagegivet til de oprindelige ejere, fortsætter med at komplicere en række privatiseringssager. Med henblik på forberedelserne til EU-medlemskab ændrede Litauen i august 1996 artikel 47 i sin forfatning, således at udlændinge også har mulighed for at købe jord til erhvervsformål.

Litauens banksystem er stadig skrøbeligt; størstedelen af bankerne er underkapitaliserede og ligger inde med store summer af misligholdte lån. For nylig bebudede regeringen en omstrukturingsplan for banksektoren, der omfatter privatisering, tilførsel af ny kapital og likvidering af de insolvente banker. Det er først, når denne omstrukturering er afsluttet, at tilliden til det finansielle system formentlig kan genoprettes, og sektoren kan begynde at opfylde sin rolle som formidler mellem opsparing og investering.

En offentlig administration måtte etableres efter uafhængigheden. Derudover stiller omstillingen til markedsøkonomi Litauen over for enorme udfordringer i henseende til at omlægge de offentlige institutioner og retssystemet. Der er gjort visse fremskridt, men der er behov for initiativer inden for mange områder i tiden fremover: konkurs- og konkurrencelovgivning, udarbejdelse af en matrikel, forenkling af erhvervslovgivningen, bl.a. licenskravene, osv.

Evnen til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne

Her nogle år forud for et eventuelt medlemskab - og inden Litauen har vedtaget og gennemført størstedelen af fællesskabsretten - er det vanskeligt at danne sig en endelig opfattelse af landets evne til at opfylde dette kriterium. Der er imidlertid en række karakteristiske træk ved Litauens udvikling, som giver et fingerpeg om landets sandsynlig evne til at klare konkurrencepresset og markedskræfterne i Unionen.

Dette forudsætter en stabil makroøkonomisk ramme, inden for hvilken de enkelte erhvervsdrivende kan træffe beslutninger på en forholdsvis sikker baggrund. Der skal være et tilstrækkeligt grundlag af menneskelige og fysiske ressourcer, herunder infrastruktur, således at de enkelte virksomheder får mulighed for at ruste sig til at modstå det øgede konkurrencepres på det indre marked. Virksomhederne må investere for at styrke effektiviteten, så de både kan konkurrere på hjemmemarkedet og udnytte de stordriftsfordele, der følger med adgangen til det indre marked. Denne evne til at tilpasse sig vil blive større, jo mere virksomhederne får adgang til investeringskapital, jo bedre arbejdskraften er uddannet, og jo mere nyskabende de er.

Endvidere vil en økonomi være bedre i stand til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab, hvis den forud for tiltrædelsen har opnået en høj grad af økonomisk integration med Unionen. Jo mere integreret et land allerede er i Unionen, desto færre yderligere omstruktureringer skal der foretages i forbindelse med medlemskabet. Graden af økonomisk integration afhænger

både af udbuddet og mængden af varer, der indgår i samhandelen med medlemsstaterne. De direkte fordele ved adgangen til det indre marked kan desuden være større i sektorer, hvor der er et ret stort antal små virksomheder, idet disse påvirkes forholdsvis mere af handelshindringer.

Litauen har gjort betydelige fremskridt med at stabilisere sin økonomi igennem de senere år. Indførelsen af valutakommissionen og formindskelsen af de finanspolitiske uligevægte har skabt betingelserne for mere stabile økonomiske forhold. Den måde, hvorpå økonomien har været i stand til at absorbere de negative effekter af en forholdsvis alvorlig bankkrise uden en væsentlig tilbagegang i stabiliseringsprocessen, vidner om, at de fremskridt, der er gjort, har blivende karakter. Denne blivende karakter illustreres også af, at de finansielle markeder tilsyneladende har accepteret myndighedernes planer om gradvis at afskaffe valutakommissionssystemet.

Generelt er der ikke gjort tilstrækkelige fremskridt med omstruktureringen i virksomhedssektoren - en afgørende forudsætning for, at økonomien kan blive konkurrencedygtig på det indre marked - hvilket primært skyldes mangel på kapital som følge af de forholdsvis lave udenlandske direkte investeringer og banksektorens svage stilling. Mangelen på hård budgetdisciplin, kuponprivatisering til "insiders" og mangelen på en troværdig konkurstrussel har heller ikke været befordrende for omstruktureringen af virksomhederne. I konsekvens heraf er der stadig behov for omfattende tilpasninger, som formentlig snarere vil føre til højere ledighed end til yderligere større produktionsnedskæringer. Litauen er blevet fanget i en ond cirkel, hvor et gammelt kapitalapparat indebærer forældede og bekostelige produkter, tab af markedsandele, tab af rentabilitet og derfor ringe mulighed for at finansiere omstrukturingsinvesteringer. Der er dog en chance for, at denne onde cirkel kan brydes af den nye regerings politik om at øge tempoet i privatiseringsprocessen, hvilket sandsynligvis vil tiltrække store udenlandske direkte investeringer. Dette ville ikke blot medføre tilførsel af de nødvendige finansielle midler til omstrukturering, men også bidrage til produktinnovation og en forbedret ledelse. En højere grad af udenlandsk deltagelse i økonomien ville også øge virksomhedernes viden om de krav, som *EU's regelværk* stiller inden for det indre marked, hvorved det skulle blive nemmere at sikre sig adgang til det indre marked.

Litauens arv fra Sovjetæraen består primært af en omfattende fremstillingssektor, herunder en betydelig energisektor, og et kollektiviseret landbrug. Rentabiliteten i fremstillingssektoren er blevet kraftigt forringet af tilpasningen af prisen på importerede input til verdensmarkedspriserne og af tabet af de fleste af sektorens afsætningsmarkeder. Disse virksomheders evne til at omdirigere deres afsætning i retning af de vestlige markeder hæmmes af en forældet teknologi og utilstrækkelige kvalitetsnormer. Den underkapitaliserede privatiserede landbrugssektor kræver også omfattende omstrukturering.

Konkurrenceevnen i de sektorer, som har været i stand til at konkurrere på udenlandske markeder (hovedsagelig tekstiler, kemikalier, raffinerede olieprodukter og levnedsmidler), bygger i overvejende grad på de lave lønomkostninger. For levnedsmidlers vedkommende spiller den stærke protektionisme inden for landbruget også en rolle. Litauen nyder formentlig også stadig fordel af en noget undervurderet valuta, selv om den uden ophør realt er steget i værdi. For at kompensere for den forventede gradvise underminering af disse konkurrencefordele er der et presserende behov for at øge produktiviteten og diversificere

produktionen til sektorer, som er bedre afpasset efter Litauens naturlige rigdomme. Hvis de rigtige økonomiske incitament er findes, ville Litauens stærke sider være dets forholdsvis høje niveau i henseende til menneskelig kapital og F&U-aktiviteter.

Udsigter og prioriteter

Gennem de seneste par år har den førte økonomiske politik ofte i vid udstrækning været styret af behovet for at opnå støtte fra Den Internationale Valutafond og for at fokusere på kortfristede stabiliseringsproblematikker. Den nye regering er ved at udforme en mere detaljeret mellemfristet økonomisk strategi. Der er blevet bebudet en handlingsplan for 1997-2000, som tager sigte på en stram finanspolitik, incitament til fremme af erhvervs- og investeringsaktiviteten, et øget tempo i privatiseringen, stabilisering af banksektoren og en forbedret levestandard. Der er blevet oprettet et nyt ministerium for europæiske anliggender, som vil få det overordnede ansvar for fremme af udenlandske direkte investeringer og eksporten, privatisering af de større virksomheder og den indbyrdes tilnærmelse af lovgivning.

Planen til løsning af de problemer i banksektoren, der fulgte i kølvandet på krisen i december 1995, har hidtil fungeret godt. Kombinationen af privatisering, likvidering og tilførsel af ny kapital skulle kunne bane vej for en yderligere konsolidering af sektoren. Men så længe den uholdbare situation ikke er løst fuldt tilfredsstillende, vil der kunne forekomme yderligere budgetpres, idet hele sektoren er tynget af likviditetsproblemer og dårlige lån. En forudsætning for, at den forventede konsolidering af sektoren lykkes i takt med, at forsigtighedstilsynskravene opjusteres i retning af de internationale standarder, er, at myndighederne målbevidst fastholder den bebudede strategi.

Anden fase af privatiseringen tager sigte på at tiltrække købere med de nødvendige færdigheder og midler til at øge virksomhedernes rentabilitet, rationalisere den ledelsesmæssige styring, introducere produktinnovation og udforme de fremtidige forretningsplaner. For at vinde tilstrækkelig interesse fra egnede investorer skal myndighederne opfylde deres tilsagn om at afgive den reelle kontrol med de virksomheder, der skal privatiseres.

Inden for energisektoren har en forældet teknologi, overkapacitet, ineffektive priser, en svag håndhævelse af betalingskrav og politisk indgriben ført de offentlige energiselskaber ud i kroniske underskud og er ringe incitament for en profitbaseret drift eller energibesparelser. Hidtil har sektoren hele tiden repræsenteret et voldsomt dræn i de offentlige finanser. Beslutningen om at sætte nogle af selskaberne fra energisektoren på privatiseringslisten er et vigtigt skridt i retning af at løse sektorens problemer. På grund af problemernes størrelse vil omstrukturingsprocessen alligevel kunne komme til at tage lang tid og få vidtrækkende konsekvenser for andre sektorer, hvis håndhævelsen af betalingen af energiregninger skærpes.

Så længe Litauens konkurrenceevne er intakt, og handelsbalancen opererer med en acceptabel saldo, kan valutakommissionen fortsætte med at spille en stabiliserende rolle. Hvis imidlertid kapitaltilstrømningen ikke længere er i stand til at finansiere underskuddet på den løbende betalingsbalance, som det skete i begyndelsen af 1996 efter bankkrisen, bevirker valutakommissionssystemet, at reserverne falder, og pengemængden reduceres, hvilket derpå har kontraktive effekter på hele økonomien. Den industrielle omstrukturering og produktivitetsevnerne skal derfor indtræffe hurtigt og kontinuerligt, hvis den

makroøkonomiske balance skal bevares. Dette vil endog i endnu højere grad være tilfældet, når valutakommissionssystemet gradvis afskaffes og ikke længere vil kunne spille en stabiliserende rolle.

Når valutakommissionssystemet afskaffes, vil centralbankens beføjelser blive kraftigt forøget, og den vil få mulighed for at udjævne udsvingene i de monetære forhold. Følgen heraf er, at de økonomiske aktører skal være overbevist om, at disse udvidede beføjelser vil blive anvendt klogt og forsigtigt, så der garanteres fortsat makroøkonomisk stabilitet.

2.3 Generel evaluering

Litauen har gjort betydelige fremskridt med at skabe en markedsøkonomi. Handelen og priserne er i vid udstrækning blevet liberaliseret, og der er gjort betydelige fremskridt med den makroøkonomiske stabilisering. Der er dog behov for yderligere fremskridt, specielt hvad angår de relative prisjusteringer, privatiseringen af de større virksomheder og konkursprocedurerne. Den vigtige brik, der stadig mangler, er håndhævelsen af finansiell disciplin over for virksomhederne.

Litauen ville stå over for alvorlige vanskeligheder med at klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i Unionen på mellemlang sigt. Den seneste tids markante forbedring i den førte politik vil, hvis den fastholdes, fremskynde indførelsen af en markedsøkonomi og styrke konkurrenceevnen. Der er dog stadig behov for omfattende omstrukturering i virksomhedssektoren. Landbruget har behov for modernisering, og banksektoren er fortsat svag.

3. Evnen til at påtage sig forpligtelser ved medlemskab

Det Europæiske Råd i København anførte blandt kriterierne for tiltrædelse "evnen til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab, herunder tilslutning til målene for politisk, økonomisk og monetær union".

Litauen har med sin ansøgning om medlemskab på basis af traktaten uden forbehold accepteret Unionens grundlæggende mål, også dens politikker og instrumenter. I dette kapitel gennemgås Litauens evne til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab, dvs. de retlige og institutionelle rammer, der går under betegnelsen Fællesskabets regelværk, på grundlag af hvilke Unionen realiserer sine mål.

Med Unionens udvikling er regelværket gradvis blevet mere tyngende og udgør en større udfordring for fremtidige tiltrædelser, end det var tilfældet tidligere. Litauens evne til at gennemføre regelværket vil være af central betydning for dets evne til at fungere hensigtsmæssigt inden for Unionen.

I de følgende afsnit undersøges på hvert hovedområde af Unionens virksomhed den nuværende og fremtidige situation i Litauen. Udgangspunktet for beskrivelsen og analysen er et kort sammendrag af Fællesskabets regelværk med angivelse af bestemmelserne i Europaaftalen og hvidbogen, hvor de er relevante. Endelig gives der for hvert aktivitetsområde en kort vurdering af Litauens evne til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab på mellemlang sigt.

3.1 Det indre marked uden grænser

Det indre marked defineres i traktatens artikel 7A som et område uden indre grænser med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital. Grundlaget for det indre marked, som er af afgørende betydning for integrationsprocessen i Fællesskabet, er en åben markedsøkonomi, hvor konkurrence og økonomisk og social samhørighed spiller en afgørende rolle.

Den faktiske gennemførelse af de friheder, der er nedfældet i traktaten, forudsætter ikke blot overholdelse af så vigtige principper som ikke-forskelsbehandling eller gensidig anerkendelse af nationale regler, således som disse principper er blevet præciseret gennem Domstolens retspraksis, men også en samtidig og effektiv anvendelse af en samling af specifikke fælles bestemmelser. Disse specifikke bestemmelser har bl.a. til formål at sikre offentlig sikkerhed og sundhed, miljø- og forbrugerbeskyttelse, bevarelse af offentlighedens tillid til sektoren for tjenesteydelser eller garanti for, at personer, der udøver visse specialiserede erhverv, har de rette kvalifikationer, og i givet fald at indføre eller samordne visse regulerings- og tilsynsordninger. Al kontrol og systematisk efterprøvning, som er nødvendig for at sikre en korrekt anvendelse af reglerne, skal finde sted inden for selve markedet og ikke ved grænseovergangene.

Det er ikke alene vigtigt at EF-lovgivningen effektivt inkorporeres i national ret, men også at den gennemføres korrekt i praksis via de relevante administrative og retslige strukturer i medlemsstaterne og overholdes af virksomhederne. Denne forudsætning skal være opfyldt for at sikre den gensidige tillid, som er nødvendig for at markedet kan fungere tilfredsstillende.

Dette kapitel bør læses i sammenhæng med bl.a. kapitlet om socialpolitik, miljø, forbrugerbeskyttelse og sektorpolitik.

De fire friheder

Ansøgerlandene overtager gradvis Fællesskabets regelværk:

- Associeringsaftalen mellem Det Europæiske Fællesskab og dets medlemsstater og Litauen blev undertegnet 1995 og afventer i øjeblikket ratifikation. Hvad angår de fire friheder og indbyrdes tilnærmelse af lovgivningerne foreskriver aftalen navnlig en øjeblikkelig eller gradvis anvendelse af et vist antal forpligtelser, gensidige eller ikke-gensidige, vedrørende bl.a. etableringsret, national behandling, frihandel, intellektuel ejendomsret og offentlige indkøb.

- Kommissionens hvidbog fra 1995 (KOM (95) 163 endelig udg.), som indeholder retningslinjer med henblik på at bistå ansøgerlandene med at forberede integrationen i det indre marked, foretager en snævrere afgrænsning af de pågældende lovgivninger; den udvælger de emner og "nøgleområder", som øver direkte indflydelse på den fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og personer, og redegør for de betingelser, der er nødvendige for at gennemføre lovgivningen, herunder de retlige og organisatoriske strukturer. Der gennemgås 23 aktivitetsområder i Fællesskabet, hvor de pågældende foranstaltninger opdeles i to etaper alt efter hvor højt de prioriteres, og der fastlægges dermed et arbejdsprogram for perioden forud for tiltrædelsen. Kontoret for Informationsudveksling om Faglig Bistand (TAIEX) blev nedsat med det formål at yde supplerende og målrettet faglig bistand på de lovgivningsområder, der er omfattet af hvidbogen. Kontoret har for nylig oprettet en lovgivningsdatabase.

- Tiltrædelsen af Den Europæiske Union indebærer for ansøgerlandene, at de skal overtage og gennemføre hele Fællesskabets regelværk. Det skal i den forbindelse understreges, at den handlingsplan for det indre marked, som blev forelagt for Det Europæiske Råd i Amsterdam, indeholder en række prioriterede foranstaltninger, som er nødvendige for at forbedre det indre markeds funktion (EU-15) på baggrund af indførelsen af den fælles valuta. Dette giver sig nødvendigvis udslag i en udvikling af Fællesskabets regelværk.

- De generelle rammer

Virksomhederne skal kunne udøve deres aktiviteter på grundlag af fælles regler uanset aktivitetsområde. Disse fælles regler er vigtige, fordi de fastlægger de generelle rammer for, hvorledes økonomien fungerer, og dermed de generelle konkurrencevilkår. Dette område omfatter ud over konkurrencereglerne (virksomheder og offentlig støtte) skatte- og afgiftsbestemmelserne, som behandles i et andet afsnit i udtalelsen, åbningen af markedet for bygge- og anlægsarbejder, indkøb og tjenesteydelser, harmonisering af reglerne for intellektuel ejendomsret (herunder det europæiske patent), harmonisering af selskabsretten og reglerne for regnskabsaflægelse, beskyttelse af personoplysninger samt henvisning af sagsanlæg og gensidig anerkendelse af retsafgørelser (konventioner, Traktatens artikel 220).

Sammendrag

Litauens parlament vedtog i 1996 en ny lov om offentlige indkøb. Denne nye lov skal dække alle former for indkøb og regulerer proceduren for tildeling af kontrakter i alle sektorer i de tilfælde, hvor der anvendes offentlige midler. Der er oprettet et kontor for offentlige indkøb, som skal forvalte de forskellige aspekter af politikken for offentlige indkøb og overvåge håndhævelsen af lovgivningen.

For så vidt angår industriel ejendomsret, blev der i 1992 og 1993 vedtaget nye love om patenter, varemærker og mønstre. Civillovbogen indeholder forskrifterne for intellektuel ejendomsret. Et nyt lovforslag, der er i overensstemmelse med EF's regelværk, forventes fremlagt i løbet af 1997. De handelsrelaterede aspekter af den intellektuelle ejendomsret (TRIPS) vil finde anvendelse på Litauen, når landet tiltræder WTO (Verdenshandelsorganisationen).

Selskabsretten reguleres af en række statutter, der indeholder bestemmelser om forskellige typer virksomheder, herunder offentlige og private aktieselskaber og investeringsselskaber. Pr. 3. juni 1996 var der registreret ca. 32 000 selskaber. Offentlige selskaber kan udstede aktier, og børsfinansiering af selskaber er almindeligt udbredt. Aktionærer er lovmæssigt beskyttede. Kravene til minimumskapital er lovfastsatte, og der eksisterer sikkerhedsklausuler for at beskytte selskabernes registrerede kapital. Der gælder særlige forpligtelser med hensyn til beskyttelsen af kreditorer. Selskaber skal offentliggøre informationer vedrørende væsentlige ændringer, og de nærmere oplysninger om de enkelte selskaber samles løbende i et centralt register. Offentligheden kan konsultere registret mod betaling af et grundgebyr.

En lov om principper for regnskabsaflæggelse (1992) og forskellige dekretter og notater udgør basisrammerne for selskabers årsregnskaber. De faglige krav, der gælder for revisorer, fastsættes af finansministeriet. I 1996 blev der oprettet et revisions- og regnskabsinstitut. Dette institut skal bidrage til arbejdet med at udarbejde nationale regler for regnskabsaflæggelse, og det vil være ansvarligt for uddannelsen af revisorer og de erhvervsfaglige eksamener.

Litauen har en lov om beskyttelsen af persondata, som blev vedtaget den 11. juni 1996. Loven foreskriver, at der oprettes en myndighed, som skal kontrollere, at persondata behandles efter reglerne, men den indeholder ikke nogen bestemmelser om denne institutions status, organisation eller beføjelser.

Vurdering af den nuværende og den fremtidige situation

Litauens lovgivning indeholder de væsentligste elementer i EF's regler for offentlige indkøb. Imidlertid gælder denne lovgivning ikke for juridiske personer, der opererer inden for telekommunikation, transport, energi og vand. Desuden er der i den nye lov bevaret et system med national præference. De procedurer for klageadgang, der er fastsat, synes at være på linje med de fleste af kravene i EF-reglerne. De litauiske myndigheder agter at vedtage nye foranstaltninger for at sikre, at deres regler er fuldt ud i overensstemmelse med direktiverne inden udgangen af 1998. Det ser generelt ud til, at Litauen bevæger sig i den rigtige retning, selvom tilnærmelsesprocessen endnu ikke er færdig.

Litauen vil skulle gøre en betragtelig indsats inden for lovgivning og gennemførelse på området intellektuel og industriel ejendomsret med henblik på at sikre, at dets love er i overensstemmelse med Fællesskabets regelværk. Dette lovgivningsarbejde forudses gennemført i 1998. En forvaltningsorganisation er begyndt at modtage licensafgifter. Det tilbageværende arbejde er om end ikke ubetydeligt, så dog mindre omfattende på området industriel ejendomsret. Patentkontorets personale mangler erfaring, og det giver anledning til at udtrykke en vis tvivl med hensyn til den effektive gennemførelse af disse love på mellemlang sigt.

På baggrund af de oplysninger, Litauen har fremlagt om selskabsret, ser det ud til, at dets lovgivning i store træk er i overensstemmelse med det første og det andet direktiv, og det er hensigten, at der i 1997 skal vedtages lovgivning med henblik på at bringe den resterende del i overensstemmelse. Bestemmelserne i det tredje, elvte og tolvte direktiv er også for størstepartens vedkommende afspejlet i litauisk ret. Så vidt det forstås, agter Litauen i 1998 at vedtage yderligere lovgivning med henblik på at opnå fuldstændig forenelighed med EF's regelværk.

Regnskabsloven fra 1992 opfylder de fleste af kravene i det 4. direktiv, men der skal dog foretages en del revisioner for at bringe den fuldstændigt i overensstemmelse. Man er ved at udarbejde regler om konsoliderede regnskaber til gennemførelse af det 7. direktiv, og disse vil efter planen blive vedtaget før udgangen af 1997. Det er også hensigten, at der skal ændres i de eksisterende love og dekretter for at gøre de regulatoriske rammer lettere tilgængelige. De nuværende faglige krav til revisorer vil skulle tilpasses, så de opfylder kravene i det 8. direktiv, men der foreligger endnu ikke et udkast med henblik herpå. Der kan konstateres visse overgangsproblemer i forbindelse med den praktiske gennemførelse af de nye regler, herunder mangel på kvalificerede regnskabsførere og revisorer, hvilket vil kræve en større indsats på mellemlang sigt.

Ovennævnte lov fra 1996 om beskyttelse af persondata bygger klart på Fællesskabets rammedirektiv. Der vil dog skulle foretages diverse ændringer i den, således at den bringes i fuld overensstemmelse med direktivet. Kommissionen råder ikke over oplysninger om lovens gennemførelse, navnlig ikke hvad angår oprettelsen af en kontrolmyndighed eller den sekundære lovgivning, der forudses i 1996-loven. Der er ikke i umiddelbar fremtid forudset tiltrædelse af Europarådets konvention nr. 108 om beskyttelse af persondata.

Litauen er ikke blevet opfordret til at tiltræde Lugano-konvention om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager, men det bør dog bemærkes, at landet har til hensigt at modernisere sin civillovbog og loven om civilproces.

Konklusion

Tilnærmelsesprocessen inden for offentlige indkøb vil skulle styrkes. Det er nødvendigt at foretage yderligere ændringer for at opfylde alle kravene i direktiverne om offentlige indkøb.

Litauen vil skulle gøre en betragtelig indsats inden for lovgivning og gennemførelse på området intellektuel og industriel ejendomsret med henblik på at sikre, at dets love er i overensstemmelse med Fællesskabets regelværk. Det tilbageværende arbejde er om end ikke ubetydeligt, så dog mindre omfattende på området industriel ejendomsret.

Hvad angår selskabsret, forudses der ikke større problemer med Litauens gennemførelse af Fællesskabets regelværk, og der er på nuværende tidspunkt ikke nogen grund til at tvivle på dets evne til at opfylde tidsplanen for fuld tilpasning af lovgivningen. I forbindelse med regnskabsaflæggelse forventes tilpasningen af lovgivningen på mellemlang sigt ikke at ville volde nogen problemer, men gennemførelsen vil til gengæld kunne give anledning til mere vedvarende vanskeligheder. For så vidt angår revisionsområdet, er det på grundlag af de foreliggende oplysninger ikke muligt at foretage en detaljeret vurdering af overensstemmelsen med EF's regelværk eller Litauens udsigter til at opnå overensstemmelse på mellemlang sigt.

Litauen har gjort fremskridt inden for databeskyttelse. Ikke desto mindre vil det dog stadig være nødvendigt at gøre en indsats for at bringe lovgivningen i overensstemmelse med rammedirektivet.

- Fri bevægelighed for varer

Den fri bevægelighed for varer forudsætter, at foranstaltninger, der medfører begrænsninger for handelen, forsvinder, dvs. ikke blot told og kvantitative begrænsninger på handelen, men også alle foranstaltninger med tilsvarende virkning, nemlig de foranstaltninger, der direkte eller

indirekte finder anvendelse på nationalt fremstillede eller importerede varer og har protektionistiske virkninger. I det omfang de tekniske krav ikke er harmoniseret, er anvendelsen af princippet om gensidig anerkendelse af nationale regler og princippet om begrænsning af de nationale krav til kun at omfatte krav svarende til de mål, der ønskes opnået, afgørende for at garantere varers fri bevægelighed, jf. principperne i EF-Domstolens "Cassis de Dijon"-dom.

Med henblik på harmonisering har Det Europæiske Fællesskab udviklet den "nye metode", der indfører en fremgangsmåde med fin balance mellem offentlige og private autonome organer, hvori EF-lovgivningen og europæiske standarder spiller en særlig supplerende rolle. I stedet for at påtvinge tekniske løsninger er EF-lovgivningen således begrænset til at fastsætte de væsentlige krav, som varer skal opfylde. Varer fremstillet i overensstemmelse med europæiske standarder antages at opfylde sådanne væsentlige krav, men europæiske standarder er ikke det eneste middel til at bevise en sådan overensstemmelse. Den "nye metode" fungerer i forbindelse med den "globale metode" for varecertificering, der styrer anbringelsen af EF-overensstemmelsesmærket på varen. For andre varer såsom lægemidler, kemikalier, motorkøretøjer og levnedsmidler følger EF-direktiverne det traditionelle regulatoriske mønster med tilvejebringelse af fuldt detaljerede regler.

Den frie bevægelighed for varer hviler ligeledes på gennemførelse af en række EF-harmoniseringsforanstaltninger. I denne forbindelse bør der lægges stor vægt på anvendelse af reglerne for harmonisering på området for beskyttelse af sikkerhed og sundhed, som forudsætter indførelse af passende ordninger og organer for såvel virksomheder som forvaltninger.

Blandt de "horisontale" direktiver, der er absolut nødvendige for, at markedet uden grænser kan fungere effektivt, er bl.a. direktivet om produktsikkerhed i almindelighed og direktivet om produktansvar. Bestemmelserne om produktsikkerhed i almindelighed er dækket i afsnittet om forbrugerbeskyttelse.

De specifikke bestemmelser om landbrugsprodukter (overholdelse af veterinære og plantesundhedsmæssige standarder) beskrives detaljeret i afsnittet om landbruget.

Sammendrag

Litauen har gjort gode fremskridt med at etablere betingelserne for fri bevægelighed for varer, som kræver afskaffelse af alle kvantitative restriktioner og diskriminerende foranstaltninger. Landet har allerede liberaliseret størsteparten af sine priser, handel og valutakursordninger. Med undtagelse af nogle prisrestriktioner for energi, boliger, offentlig transport og offentlige værker, fastsættes de fleste priser frit af markedet. Princippet om gensidig anerkendelse af varer er accepteret.

Hvad angår de tekniske handelshindringer, gøres der fremskridt i tilpasningsprocessen. Der kræves licenser til import af alkohol/spiritus, tobak, biler, lægemidler, våben og metal. Det overordnede formål med dette system er at beskytte folkesundheden. I forbindelse med alkohol, tobak og lægemidler er procedureerne for at opnå importlicenser ikke helt gennemsigtige, og favoriserer måske nok de lokale producenter.

Ifølge Litauens nationale tilnærmelsesplan skulle det første sæt direktiver under den nye metode blive vedtaget allerede i 1997, selvom der ikke ses tegn på noget væsentligt fremskridt på dette område. På samme måde foreligger der ikke nogen information om tilpasningen til resten af direktiverne under den nye metode. Der er for nylig vedtaget nogle foranstaltninger vedrørende farmaceutiske produkter og byggematerialer, og der ser ud til at ske fremskridt i levnedsmiddelsektoren. I den kemiske sektor og automobilektoren vil der stadig skulle udføres en stor mængde arbejde.

På standardiseringsområdet er der udarbejdet et lovforslag, som skulle forbedre foreneligheden med EF-systemet, særligt hvad angår frivillig anvendelse af standarder. Det litauiske standardiseringsråd, som er tilsluttet både Den Europæiske Standardiseringsorganisation (CEN) og Den Europæiske Komité for Elektroteknisk Standardisering (CENELEC), er i øjeblikket et regeringsforbundet organ, der efter planen også vil skulle varetage akkrediteringsfunktioner. Dette afviger fra EU-principperne. Der findes også et lovforslag inden for overensstemmelsesvurdering, som i temmelig høj grad synes at være foreneligt med EF's globale metode.

Hvad angår infrastrukturen for overensstemmelsesvurdering, findes der i øjeblikket ikke noget organ for certificering af kvalitetssikringssystemer på grund af mangel på kvalificeret personale og finansielle midler. Der vil skulle tages fat om dette problem med menneskelige ressourcer og finansiering, da det påvirker forvaltningen og opgraderingen af laboratorier og certificeringsorganer.

Vurdering af den nuværende og den fremtidige situation

Gennemførelsen af frihandel med varer mellem Litauen og EU er skredet godt frem og vil blive overvåget inden for rammerne af Europaaftalen, herunder fuldstændig afskaffelse af alle kvantitative restriktioner eller diskriminerende foranstaltninger. Prissystemet i energisektoren skal liberaliseres før tiltrædelsen. Licenssystemet vil skulle tages op til fornyet gennemgang og tilpasses i fornødent omfang.

Samtidig med at der etableres generelle forskriftsmæssige rammer, der sigter mod EF-forenelighed, vil der desuden skulle gennemføres en yderligere styrkelse af tilnærmelsen af den tekniske lovgivning til EF's regelværk.

På de områder, der er reguleret på nationalt plan, men som ikke er omfattet af en fællesskabsharmonisering, mangler der imidlertid oplysninger om den faktiske anvendelse af fællesskabsrettens principper for varers fri bevægelighed i Litauen. Dette skyldes, at de underrettningsprocedurer, der er forbundet med selve det indre markeds funktion, endnu ikke er operationelle og således ikke kan anvendes i før-tiltrædelsesperioden. De vigtigste instrumenter i den sammenhæng er: direktiv 83/189, der foreskriver underretning om forslag til nationale tekniske standarder og forskrifter, beslutning nr. 3052/95 om foranstaltninger, der fraviger princippet om frie varebevægelser, procedurer for klager til Kommissionen eller endda muligheden for at lade Domstolen afgøre spørgsmål, jf. traktatens artikel 177. Samtidig vil en vurdering af Litauens anvendelse af princippet om gensidig anerkendelse forudsætte mere detaljerede oplysninger om landets nationale regler og administrative praksis, der kan være af betydning for markedsføringen af produkter.

Konklusion

Der er gjort betydelige fremskridt på en række områder. Ikke desto mindre vil der dog fortsat skulle gøres en indsats, specielt inden for tilnærmelse af den tekniske lovgivning og i forbindelse med standardisering og overensstemmelsesvurdering samt prisliberalisering og licenskrav. Såfremt de nuværende bestræbelser videreføres og den tekniske ekspertise forbedres, skulle det imidlertid være muligt at opnå fri bevægelighed for varer på mellemlang sigt.

De litauiske myndigheder bør ligeledes sikre sig, at deres nationale lovgivning på de områder, der ikke er omfattet af en fællesskabsharmonisering, ikke vil kunne tænkes at besværliggøre handelen, bl.a. ved at kontrollere, at sådanne foranstaltninger står i rimeligt forhold til de mål, der skal opnås.

- Fri bevægelighed for kapital

Europaaf-talen fastlægger princippet om fri bevægelighed for kapital mellem Litauen og EU. For så vidt angår Litauens forpligtelser, gælder dette fra tidspunktet for Europaaf-talens ikrafttræden hvad angår direkte investeringer og porteføljeinvesteringer, handelskreditter og finansielle lån foretaget af selskaber, der allerede er etableret i Litauen, og skal hvad angår EF-selskabers filialer og agenturer (samt selvstændige) gennemføres gradvis i overgangsperioden. Ifølge aftalen skal parterne skabe de nødvendige betingelser for en yderligere gradvis anvendelse af Fællesskabets regler om fri bevægelighed for kapital.

Hvidbogen fremhæver forbindelsen mellem den fri bevægelighed for kapital og den fri bevægelighed for finansielle tjenesteydelser. Den beskriver og foreslår en trinfølge for vedtagelsen af lovgivningen på dette område og erindrer om den voksende betydning af frie internationale kapitalstrømme.

Sammendrag

Delvis som følge af den langsomme privatisering mod kontant betaling har tilstrømningen af udenlandske direkte investeringer været skuffende lav, med et årsgennemsnit på ca. 1% af BNP. I begyndelsen af 1996 var beholdningen udenlandske direkte investeringer på 230 mio. ECU. Imidlertid er tilstrømning af udenlandske direkte investeringer i Litauen vokset, således at den nu er oppe på 1% BNP og forventes at vokse yderligere i de kommende år. Den nye regering har indført skattemæssige tilskyndelser for at fremme investeringerne (ny selskabsskat). De forbedrede makroøkonomiske resultater i 1996 vil formodentlig også bidrage til at forøge de udenlandske direkte investeringer på mellemlang sigt.

Investeringssystemet er relativt liberalt. Selskaber kan være fuldstændigt ejede og forvaltede af udlændinge. Overskud kan frit føres ud af landet. Siden 1996 har udlændinge i kraft af en forfatningsændring (artikel 47) haft ret til at eje jord i erhvervmæssigt øjemed.

Desuden er et af de prioriterede områder i den nye regerings handlingsprogram for 1997-2000 etableringen af gunstigere retlige og økonomiske rammer for langsigtede udenlandske investeringer. Som et af de første skridt i retning af dette mål blev der i 1997 oprettet et ministerium for europæiske anliggender, som har ansvaret for at anspore de udenlandske investeringer, gennemføre omfattende privatiseringer og fremme eksporten.

Vurdering af den nuværende og den fremtidige situation

Litauen har under sin overgang til markedsøkonomi gjort betydelige fremskridt med at liberalisere og stabilisere sin økonomi. Liberaliseringen af finansmarkederne og kapitaltransaktioner har haft en stabiliserende effekt. Investeringssystemet er relativt liberalt, og den nye regerings politik med henblik på at fremskynde færdiggørelsen af privatiseringsprocessen vil sandsynligvis tiltrække betydelige mængder udenlandske direkte investeringer til landet. Et større udenlandsk engagement i økonomien vil også kunne forbedre bankernes og investeringsfirmaernes kendskab til kravene i Fællesskabets regelværk, hvilket vil lette adgangen til enhedsmarkedet.

Konklusion

Den litauiske regerings bestræbelser for at liberalisere kapitalmarkederne har på visse områder været vellykkede. Anbefalingerne i både hvidbogen og Europaaf-talen er i vid udstrækning blevet gennemført.

Der vil skulle gøres en yderligere indsats for at fuldføre liberaliseringen af Litauens kapitalmarkeder, især hvad angår grænseoverskridende restriktioner for investeringsselskaber, men hvis der udvises tilstrækkelig politisk vilje, skulle dette ikke volde større vanskeligheder.

Den grad af kapitalliberalisering, Litauen har indført, er i overensstemmelse med forpligtelserne i henhold til Europaaf-talen. Litauen skulle ikke få nogen problemer med at

fjerne de resterende restriktioner og overtage Fællesskabets regelværk inden for kapitalbevægelser på mellemlang sigt.

- Fri bevægelighed for tjenesteydelser

Grundlaget for den fri bevægelighed for tjenesteydelser er forbud mod forskelsbehandling, bl.a. på grund af nationalitet, og regler for harmonisering af forskellige nationale regelsæt. Disse regler vedrører ofte både etableringsretten, som henhører under området for personers fri bevægelighed, og den fri levering af tjenesteydelser. Deres gennemførelse forudsætter indførelse af administrative strukturer (banktilsynsudvalg, kontrolmyndigheder for den audiovisuelle sektor, tilsynsmyndigheder) samt en styrkelse af samarbejdet mellem medlemsstaterne på kontrolområdet (gensidige anerkendelsesordninger).

En vigtig del af lovgivningen om fri bevægelighed for tjenesteydelser vedrører finansielle tjenesteydelser. Ligeledes berøres problemerne i forbindelse med åbningen af nationale markeder i traditionelt monopoldominerede sektorer som telekommunikations- og til dels energi- og transportsektoren. Disse områder vil blive behandlet i de relevante afsnit i udtalelsen.

Sammendrag

Banksektoren var i december 1995 truet af en krise, da adskillige banker, herunder også landets største private bank, blev erklæret insolvente. Banksektoren er fortsat skrøbelig, selvom der er tydelige tegn på forbedring som følge af den litauiske regerings hurtige reaktion. I begyndelsen af 1997 indtog 3 banker, hvori staten er hovedaktionær, en dominerende stilling i landets banksystem (65% af de aktive bankers aktiver og 66% af de indestående midler var koncentreret hos dem). Andelen af statsejet kapital i disse banker er på det seneste blev forøget kraftigt, efter at der er blevet indledt et nyt program for forhøjelse af aktiekapital for at opfylde kravene om kapitalgrundlag.

I de tilfælde hvor staten ikke er hovedaktionær, er dens kapitalandele for nedadgående. Private banker har en mindre markedsandel, men deres situation er ved at forbedre sig.

Regeringen er nu ved at udarbejde programmet for privatisering af statsbankerne. Den vigtigste opgave er at privatisere Litauens statslige forretningsbank, og der skal endvidere træffes afgørelse vedrørende en anden bank. Desuden vil regeringen i nær fremtid beslutte, om nogle banker skal forblive under statskontrol med henblik på gennemførelsen af en række statslige programmer.

For så vidt angår adgangen til markedet i banksektoren, må udenlandske banker ikke oprette datterselskaber i Litauen. Hvad angår udenlandske filialer, er der hidtil kun givet tilladelse til én. Bankerne stiller kun indskudsgaranti til indbyggere i Litauen. Tilsynet af banksektoren varetages af Litauens centralbank. Dens beføjelser er nogenlunde de samme som i medlemsstaterne.

Hvad angår sektoren for værdipapirer, skal man for at være medlem af den nationale fondsbørs have en autorisation, der udstedes af Litauens Kommission for Værdipapirer, som er et organ, der overvåger iagttagelsen af loven om offentlig handel med værdipapirer.

I henhold til loven om forsikringsvirksomhed skal forsikringssspørgsmål koordineres og overvåges af statens forsikringstilsyn, der henhører under finansministeriet. I medfør af den nye forsikringslov af 1996 (artikel 25 og 27) har EF-forsikringsselskaber ret til at etablere forsikringsselskaber i Litauen, når de er blevet registreret.

Vurdering af den nuværende og den fremtidige situation

Hvad angår banksektoren, er mange aspekter i det første bankdirektiv og direktiverne om egenkapital og solvensnøgletal blevet inkorporeret i Litauens banklovgivning. Der er imidlertid endnu ikke blevet vedtaget lovgivning om hverken indskudsgarantiordninger eller forebyggelse

af hvidvaskning af penge, som er forenelig med de relevante EU-direktiver.

Nogle af nøgleelementerne i det andet bankdirektiv (navnlig anerkendelse af tilladelser udstedt i EU og princippet om hjemlandstilsyn) er blevet gennemført, og direktivet om årsregnskaber og konsoliderede regnskaber er allerede delvis gennemført, mens derimod lovgivningen om store engagementer endnu ikke er fuldt ud i overensstemmelse med EU-kravene. Endvidere mangler der bestemmelser vedrørende kapitalgrundlag for markedsrisici og kontrol på et konsolideret grundlag.

Den retlige situation har siden 1996 været sådan, at udenlandske banker har kunnet åbne filialer i Litauen på betingelse af, at der foreligger en aftale mellem Litauens centralbank og hjemlandets tilsynsmyndighed. Selvom de foranstaltninger, der i hvidbogen er forudset for banklovgivningen, skulle være på plads inden 1999, vil der skulle iværksættes gennemgribende strukturreformer. Disse skal omfatte privatisering af de resterende statsejede banker, indførelse af kapitalgrundlagskoefficienter for markedsrisici og sunde bankvirksomhedsprincipper, som er afgørende for deltagelsen på enhedsmarkedet.

I sektoren for værdipapirer er det gældende retssystem endnu ikke på linje med de relevante EF-direktiver. De generelle rammer er imidlertid velstrukturerede, specielt hvad angår tilsynsmyndighederne, herunder især Kommissionen for Værdipapirer.

I forsikringssektoren må situationen ligeledes på nuværende tidspunkt betegnes som utilfredsstillende. Men den nye lov om forsikringsvirksomhed, der blev vedtaget i 1996 og endnu ikke er trådt fuldstændigt i kraft, skulle kunne rette op på situationen. Nogle af direktiverne under trin I skulle blive gennemført i løbet af 1997, og de øvrige samt direktiverne under trin II i løbet af 1998.

Litauen er på rette vej hen imod oprettelsen af et forsikringstilsynssystem, der opfylder kravene på det frie marked, både med hensyn til forbrugerbeskyttelse, finansielt tilsyn og adgang for EF-udlændinge. De tilbageværende hindringer er af praktisk art (flere aktuarer, mere erfaring) og finansiell art (behov for større kapitalforsyning til selskaberne), og det skulle være muligt at overvinde dem på mellemlang sigt, såfremt de fornødne retlige rammer færdiggøres i overensstemmelse med regeringens planer.

Konklusion

Inden for bank-, værdipapir- og forsikringsvirksomhed vil den fuldstændige etableringsfrihed stadig skulle indføres i de lovgivningsmæssige rammer og gennemføres på behørig vis. Men hvis harmoniseringen skrider frem som planlagt og der gennemføres en omstrukturering af banksektoren, kan der ikke forudses nogen større vanskeligheder med at opnå fuldstændig tilnærmelse til Fællesskabets regelværk vedrørende tjenesteydelser.

Der kan dog være grund til at udtrykke tvivl om de litauiske myndigheders kapacitet til hurtigt at gennemføre det omfattende lovgivningsprogram, de selv har forpligtet sig til at fuldføre. Eksemplet med "forsikringsloven", som blev vedtaget i 1996, men endnu ikke er trådt fuldstændigt i kraft, er et advarselssignal i den sammenhæng. Der vil skulle gøres en indsats for hele den pågældende finanssektor for at opnå overensstemmelse med Fællesskabets regelværk på mellemlang sigt.

- Fri bevægelighed for personer

Den fri bevægelighed for personer omfatter to begreber, der ikke har samme traktatmæssige baggrund. På den ene side vedrører artikel 7 A i første del af traktaten, der omhandler "Princippet", oprettelsen af det indre marked og indebærer, at de indre grænser mellem medlemsstaterne kan passeres uden kontrol.

På den anden side giver artikel 8 A i traktatens anden del om unionsborgerskabet enhver unionsborger en personlig ret til på visse betingelser at færdes og opholde sig frit på

medlemsstaternes område. Afskaffelsen af grænsekontroller gælder for alle personer uanset nationalitet, da det ellers risikeres, at artikel 7 A mister sin effektive virkning. Mens rettighederne i henhold til artikel 8 A gælder i alle medlemsstater, er de rettigheder, der følger af artikel 7 A, endnu ikke gennemført fuldstændigt på unionsplan.

a) Fri bevægelighed for unionsborgere, etableringsfrihed og gensidig anerkendelse af eksamensbeviser og kvalifikationer

Europaaftalen fastslår, at lovligt beskæftigede arbejdstagere (og deres familier) ikke må forskelsbehandles. Den dækker muligheden for at kumulere eller overføre rettigheder i forbindelse med social sikring og opmuntrer medlemsstaterne til at indgå bilaterale aftaler med Litauen om adgang til arbejdsmarkeder. Fra 1999 vil Associeringsrådet undersøge yderligere måder til at forbedre arbejdstageres bevægelighed.

I hvidbogen omhandles de lovgivningsmæssige krav, der er nødvendige for at sikre en harmonisk udvikling på arbejdsmarkedet og samtidig forhindre konkurrencefordrejninger.

Arbejdstageres fri bevægelighed er en af de grundlæggende frihedsrettigheder, der anerkendes i traktaten; adgangen til visse erhverv (f.eks. i den juridiske sektor eller på sundhedsområdet) kan imidlertid afhænge af visse betingelser, bl.a. kvalifikationer, der alt efter tilfældet er genstand for samordning eller anvendelse af princippet om gensidig anerkendelse. Den fri etableringsret garanteres ligeledes af traktaten og vedrører økonomiske aktiviteter, der udøves af fysiske personer, som ikke er lønmodtagere, og af selskaber.

Det fri bopælsvalg kan ligeledes gøres til genstand for minimumsbetingelser vedrørende midler til underhold og dækning af en sygeforsikring, når der ikke udøves en erhvervsmæssig aktivitet i det pågældende land.

Sammendrag

Udlændinges retlige status i Republikken Litauen er fastlagt i loven om midlertidig beskæftigelse af udlændinge samt loven om immigration, der fastsætter indrejsebetingelserne for udlændinge, der ønsker at tage fast ophold i landet.

Udlændinge kan tage ophold i Litauen, hvis de har fået udstedt et visum for en periode på op til 90 dage. Udlændinge med særlige arbejdsvisa kan opholde sig i Litauen i en periode på højst to år, som kan forlænges. Der kan udstedes permanente opholdstilladelser til personer, der har haft litauisk statsborgerskab før 1990 og i øjeblikket opholder sig i landet, og til personer, der før 1990 havde fast bopæl og stadig opholder sig i landet.

Hvad angår gensidig anerkendelse af eksamensbeviser og kvalifikationer, er det i den tidsplan, Litauen har fremlagt, forudset at gennemføre trin 1 i hvidbogen inden 1997, trin 2 inden 1998 og trin 3 inden udgangen af 1998. Den formelle omsættelse af regelværket er færdiggjort, men det er nødvendigt at styrke selve gennemførelsen og håndhævelsen. Det vil være nødvendigt at oprette supplerende strukturer (organer) til at udstede, attestere og modtage eksamensbeviser og certifikater.

I forbindelse med uddannelse (i de tilfælde, hvor de er koordineret af direktiver) af læger, tandlæger, jordemødre, arkitekter, dyrlæger og sygeplejersker synes der at herske overensstemmelse med hensyn til grunduddannelsens længde. Hvad angår håndhævelsesstrukturer, eksisterer der ministerier, nogle få organer og en række faglige sammenslutninger (hovedsagelig fagforeninger).

Vurdering af den nuværende og den fremtidige situation

Det vil være nødvendigt, at den litauiske lovgivning forberedes til at behandle EU-borgere på lige fod med indenlandske borgere, der arbejder i Litauen. Artikel 37 i Europaftalen indeholder bestemmelser om sådanne foranstaltninger.

Det er nødvendigt at omsætte lovgivningen inden for bl.a. databeskyttelse med hensyn til

definition af persondata og adgang til databaser. Selvom der allerede er sket nogle fremskridt, vil der skulle gøres en betydelig indsats for at etablere det fornødne grænsekontrollsystem. Dette skulle være muligt på mellemlang sigt.

Hvad angår gensidig anerkendelse af faglige kvalifikationer, vil der skulle gennemføres en større styrkelse af de fornødne håndhævelsesstrukturer, hvis disse skal være på plads på mellemlang sigt.

Konklusion

De nødvendige strukturer på dette område er på plads, men det er dog vanskeligt at vurdere deres faktiske virkninger og håndhævelse. Fra en teknisk synsvinkel vil det være muligt på mellemlang sigt at tilpasse forskrifterne vedrørende fri bevægelighed for personer.

b) Afskaffelse af personkontrol ved de indre grænser

Den fri bevægelighed i henhold til EF-traktatens artikel 7 A, dvs. afskaffelsen af kontrol af alle personer uanset nationalitet ved de indre grænser, er endnu ikke virkeliggjort fuldstændigt på unionsplan. Afskaffelsen af personkontrollen afhænger nemlig af, at der vedtages et stort antal ledsageforanstaltninger, hvoraf nogle endnu ikke er blevet godkendt og gennemført af medlemsstaterne (jf. afsnittet om retlige og indre anliggender).

Derimod er dette mål nået af et begrænset antal medlemsstater på grundlag af Schengenkonventionen, der allerede anvendes af syv medlemsstater, mens seks andre forbereder sig på at tage den i brug.

Udkastet til traktat sigter mod at lette virkeliggørelsen af dette mål inden for rammerne af Unionen ved at indføre et nyt kapitel om "et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed" samt ved at integrere Schengen-regelværket i EU.

Litauen har givet udtryk for sit ønske om og sin vilje til at opfylde bestemmelserne i Schengen-aftalen og deltage i den. Landet er begyndt at forberede dette og har i denne forbindelse anmodet om bistand fra medlemsstaterne, navnlig med hensyn til at styrke grænsekontrollen.

Generel evaluering

1. Litauens fremskridt med hensyn til gennemførelsen af lovgivningen i forbindelse med hvidbogen er opsummeret i bilaget. Af tabellen fremgår det, at Litauen pr. 30. juni 1997 forventer at have gennemført 316 af de 899 direktiver eller forordninger, der er omhandlet i hvidbogen, i sin nationale lovgivning. Disse oplysninger vedrører den lovgivning, som Litauen allerede mener at have gennemført, eller som anses for forenelig med fællesskabsreglerne. Dette indebærer ikke en stillingtagen til teksternes forenelighed, hvorom Kommissionen ikke på nuværende tidspunkt kan udtale sig.

2. Litauen har gjort en række fremskridt for at opnå overensstemmelse med lovgivningen på det indre marked. Det har især opnået en betydelig grad af tilpasning til fællesskabsreglerne inden for selskabsret, regler for regnskabsaflæggelse, databeskyttelse og til en vis grad fri bevægelighed for varer. Størsteparten af foranstaltningerne er ifølge de litauiske myndigheders vurdering delvis gennemført, men Kommissionen kan ikke på nuværende tidspunkt udtale sig om, hvorvidt de er fuldstændigt forenelige med fællesskabsretten. Derimod er der fortsat alvorlige problemer på vigtige områder som offentlige indkøb, intellektuel ejendomsret og finansielle tjenesteydelser.

3. Et af de alvorlige problemer for den videre udvikling vil kunne blive svagheden i Litauens offentlige forvaltning, som ikke alene påvirker tempoet for tilnærmelse af lovgivning, men også håndhævelsens kvalitet. Der må rejses tilsvarende tvivl om, hvorvidt der i adskillige strukturer eksisterer den fornødne kapacitet til at gennemføre lovgivningen for det indre marked, men da lovgivningen for størstepartens vedkommende er så ny og strukturerne selv i visse tilfælde endnu ikke er oprettet, foreligger der på nuværende tidspunkt ikke tilstrækkelige

oplysninger til, at der kan foretages en endelig bedømmelse.

Det bør erindres, at Kommissionen på nuværende tidspunkt endnu ikke kan udtale sig om virksomhedernes - og navnlig de små og mellemstore virksomheders - evne til at gennemføre Fællesskabets regelværk.

4. Uafhængigt af de specifikke aspekter i forbindelse med landbruget vil det først være muligt at afskaffe kontrollerne ved Unionens indre grænser, når der er sket en tilstrækkelig harmonisering af lovgivningerne.

Dette forudsætter en gensidig tillid, der bl.a. hviler på forvaltningerne på rette niveau (f.eks. betydningen af sikkerhedskontroller af visse produkter foretaget på afgangsstedet). Således var det kun muligt at skabe et område uden grænser pr. 1. januar 1993 ved at afskaffe alle medlemsstaternes formaliteter og kontroller i forbindelse med passage ved unionsmedlemsstaternes indbyrdes grænser. Det drejede sig bl.a. om tekniske kontroller (bl.a. af varers sikkerhed), veterinære, sanitære, plantesundhedsmæssige, økonomiske og kommercielle kontroller (f.eks. bekæmpelse af efterligninger) samt sikkerheds- og miljømæssige kontroller (våben, affald osv.). I de fleste tilfælde var afskaffelsen kun mulig ved at indføre og iværksætte fællesskabsforanstaltninger, der tillod en harmonisering af reglerne for bevægelighed og markedsføring (især vedrørende produktsikkerhed) og evt. flytte kontroller og formaliteter, således at de finder sted internt i medlemsstaterne eller på deres marked (bl.a. vedrørende moms og punktafgifter, veterinær eller fytosanitær kontrol eller indsamling af statistiske oplysninger). En del af Litauens grænse vil blive Unionens ydre grænse. Dette vil indebære en styrkelse af grænsekontrollen (jf. afsnittet om told).

I betragtning af den samlede vurdering, der kan foretages af fremgangen og tempoet i arbejdet på de forskellige berørte områder, er det vanskeligt i dag at fastslå, hvornår Litauen vil være i stand til at overtage og gennemføre alle de retsakter, der er nødvendige for at afskaffe kontrollen ved de indre grænser og overføre denne kontrol til Unionens ydre grænse.

5. Litauen har allerede vedtaget betydelige dele af regelværket vedrørende det indre marked. Kommissionen er imidlertid endnu ikke i stand til at tage stilling til hver enkelt af de foranstaltninger, som ifølge Litauen er gennemført. Der er behov for yderligere fremskridt bl.a. med hensyn til offentlige indkøb, finansielle tjenesteydelser og intellektuelle ejendomsrettigheder. På de fleste områder må håndhævelsen forbedres. Det vil være nødvendigt med en stor indsats for at styrke forvaltningen. Hvis der gøres en betydelig indsats, bør Litauen på mellemlang sigt kunne vedtage og gennemføre hovedparten af lovgivningen vedrørende det indre marked samt gøre de nødvendige fremskridt med hensyn til håndhævelsesmekanismerne, så landet kan deltage fuldt ud i det indre marked.

Konkurrence

Det Europæiske Fællesskabs konkurrencepolitik bygger på traktatens artikel 3, litra g), der fastsætter, at Fællesskabet skal have *en ordning, der sikrer, at konkurrencen inden for det indre marked ikke fordrejes*. De vigtigste anvendelsesområder er anti-trust og statsstøtte.

Europaafalterne indeholder bestemmelser om en konkurrenceordning, der skal gælde i handelsforbindelserne mellem Fællesskabet og Litauen, og som er baseret på de kriterierne i traktatens artikel 85 og 86 (aftaler mellem virksomheder/misbrug af dominerende stilling) og artikel 92 og 93 (statsstøtte) og om, at der skal vedtages gennemførelsesbestemmelser på disse områder senest tre år efter aftalens ikrafttræden. Den fastsætter desuden, at Litauen skal bringe sin lovgivning i overensstemmelse med Fællesskabets på konkurrenceområdet.

Hvidbogen refererer til den gradvise anvendelse af ovennævnte bestemmelser og bestemmelserne i fusionsforordningen (4064/89) og artikel 37 og 90 (monopoler og særlige rettigheder).

Sammendrag

Konkurrencereglerne for virksomhederne, om hvilke der blev udarbejdet en ny *konkurrencelov* i 1996, er i vid udstrækning på linje med EF-lovgivningen, særlig hvad angår procedureaspekterne. Konkurrenceudvalgets beføjelser til at foretage undersøgelser svarer til en vis grad til Kommissionens.

Litauens konkurrencemyndighed (*statens konkurrence- og forbrugerbeskyttelseskontor*) blev oprettet i 1995 under regeringens tilsyn. Det har to hovedaktiviteter: at fremme og beskytte konkurrencen og at beskytte forbrugernes rettigheder.

Der er for nyligt taget væsentlige skridt til at liberalisere tidligere *regulerede sektorer*. Telesektoren er således blevet liberaliseret, hvad angår terminaludstyr, taletelefoni, lukkede brugergrupper og bygning og drift af GSM- og satellitsystemer. Jernbanetransport er under liberalisering, og energisektoren synes i princippet at være åben for konkurrence, idet der dog anvendes en licensordning.

I nogle sektorer, som f.eks. oliesektoren og drikkevaresektoren, er der behov for flere oplysninger til, at det kan vurderes, hvorvidt statsregulering er forenelig med Fællesskabets regelværk.

I 1997 vedtog regeringen en resolution om tilsyn med *statsstøtte*, hvorved beføjelsen til at føre kontrol med statsstøtte overdrages til statens konkurrence- og forbrugerbeskyttelseskontor. Resolutionen bygger på Fællesskabets statsstøtterealer. Den fastsætter navnlig, at al støtte skal anmeldes til og godkendes af statens konkurrence- og forbrugerbeskyttelseskontor, inden den ydes, at kontoret har beføjelse til at indsamle alle de nødvendige oplysninger til en vurdering af støttens forenelighed med reglerne, og at kontoret har beføjelse til at træffe en negativ beslutning om støtten, samt mulighed for, at sagen indbringes for domstolen, hvis beslutningen ikke efterleves.

Med hensyn til udarbejdelse af en opgørelse over statsstøtte skal der endnu gøres et arbejde.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Som helhed betragtet afspejler bestemmelserne i det litauiske forslag til *konkurrencelov* (1996) i substansen de relevante EF-regler i rimeligt omfang og er orienteret mod EF-konkurrencereglerne. Processen for tilnærmelse af konkurrencelovgivningen er godt i gang.

Der bliver i fremtiden behov for uddannelsestiltag og andre former for bistand til tilsynsmyndigheden, således at den kan foretage en troværdig kontrol af *statsstøtte* i Litauen. Det væsentlige fremskridt, der er gjort i henseende til lovgivningstilnærmelse på dette område med vedtagelsen af regeringens resolution om tilsyn med statsstøtte, hilses velkommen. Dog mangler der stadig gennemsigtighed. En umiddelbar prioritet vil være, at der udarbejdes en støtteopgørelse efter de metoder, som Kommissionen anvender i sine støtteoversigter.

Visse støtteforanstaltninger synes at være betinget af eksportresultater, hvilket klart ikke er foreneligt med Europaaf-talen. Der synes tillige at blive ydet betydelig statsstøtte ved indirekte former for statsstøtte, som f.eks. skattelempelser, gældsafskrivning og skattebetalingshenstand. Sådanne foranstaltninger udgør driftsstøtte, der kun tillades på meget strenge betingelser. På grund af den manglende gennemsigtighed er det hidtil uklart, om betingelserne for ydelse af driftsstøtte er opfyldt.

I Litauen findes der et *statsligt handelsmonopol* for alkoholholdige drikkevarer, tobaksprodukter, sukker, metal og metalkrot. Licenskravene for produktion, distribution og import for alle disse statsmonopoler vil skulle tages under undersøgelse, da de giver anledning til tvivl med hensyn til deres forenelighed med konkurrencereglerne efter traktatens artikel 37.

Licenser til køb og salg af kobber og andre non-ferrometaller indrømmes kun virksomheder, der er registreret i Litauen. De eksklusive rettigheder til køb af specifikke typer non-ferrometaller og metalkrot giver anledning til problemer i forbindelse med traktatens artikel 37 og 90, stk. 1, samt artikel 66 og bestemmelserne om den frie bevægelighed for varer i Europaaf-talen.

Foruden vedtagelse af lovgivning, der ligger tilstrækkelig nær EU's, kræves det til en *troværdig håndhævelse* af konkurrencelovgivningen, at der etableres velfungerende anti-trust- og statsstøttetilsynsmyndigheder. Det forudsætter tillige, at retssystemet, den offentlige forvaltning og de relevante økonomiske beslutningstagere har en tilstrækkelig forståelse af konkurrencelovgivningen og -politikken.

Konklusion

På området *anti-trust* er der sket væsentlige fremskridt i retning af opfyldelse af kravene om lovgivningstilnærmelse. Konkurrencemyndigheden har behov for yderligere støtte til at udføre sine hverv og til at sikre en bred information af de berørte operatører på markedet.

Hvad angår *statsstøtte* mangler der gennemsigtighed, og det bør være en prioritet, at der udarbejdes en støtteopgørelse over al støtte, der ydes af statslige, regionale eller lokale myndigheder eller med statslige midler. Der vil blive behov for en betydelig indsats på mellemlang sigt for at opfylde kravet om gennemsigtighed. Det bliver nødvendigt med et nært samarbejde med Kommissionen på dette felt.

Det lader desuden til, at der i visse sektorer findes *eksklusive eller særlige rettigheder*, der ikke er forenelige med Fællesskabets regelværk. Dette problem skal angribes i nær fremtid.

3.2 Innovation

Informationssamfundet

Nuværende situation

Kombinationen af informationsteknologi og telekommunikation kan få store økonomiske og samfundsmæssige virkninger. I Litauen negligeredes disse muligheder før 1990, men det var ikke tilfældet for uddannelse i almindelighed, og man var i høj grad opmærksom på betydningen af dem. Et resultat heraf var etableringen af et ministerium for kommunikation og informatik, det eneste i Europa. Der findes ikke tal for handlen med informationsteknologi, men der siges at være tre pc'er pr. 100 indbyggere, hvoraf 20% er tilsluttet kommunikationsnet. Alligevel tyder det tal for værtscomputere på Internet, der har kunnet registreres, (kun 0,5 pr. 1000 indbyggere) - et tal kan tages som et relativt mål for, hvor langt udviklingen frem mod informationssamfundet er kommet - på at litauerne stadig har til gode at opdage Internet i større tal. Telefonnettets underudviklede tilstand vil sandsynligvis være en hæmsko for informationssamfundets udvikling i adskillige år fremover.

Konklusion

Telefonnettets underudviklede tilstand vil sandsynligvis fortsat være en hæmsko for informationssamfundets udvikling, medmindre den økonomiske vækst og investeringerne i telekommunikation stiger kraftigt.

Uddannelse, erhvervsuddannelse og ungdomsanliggender

I EF-traktatens artikel 126 og 127 hedder det, at Fællesskabet bidrager til udviklingen af et højt uddannelsesniveau og iværksætter en erhvervsuddannelsespolitik, hvis mål er at udvikle den europæiske dimension på uddannelsesområdet, at lette tilpasningen til den industrielle udvikling og at fremme arbejdsmarkedets fleksibilitet ved hjælp af erhvervsuddannelses tiltag.

Europaaftalen rummer bestemmelser om samarbejde med henblik på at højne uddannelsesniveaue og forbedre de erhvervsuddannelsesmæssige kvalifikationer. Hvidbogen rummer ingen foranstaltninger på dette område.

Sammendrag

Litauens udgifter til uddannelse andrager 5,5% af BNP og de udgør 22,8% af statsbudgettet.

Der er 2 380 skoler i Litauen med 537 000 skolelever og 47 000 lærere. På universitetsplan er der 15 videregående uddannelsesinstitutioner med 54 000 studerende.

Den litauiske regering lægger megen stor vægt på en reform af uddannelsessystemet og har gennemført lovgivningstiltag i henholdsvis 1991 og 1993. De vedtagne reformer er nu ved at blive gennemført; de indebærer, at hovedvægten lægges på læreruddannelse, nyt undervisningsmateriale og kvalitetsstyring, og for de videregående uddannelsers vedkommende indføres der undervisningsmetoder, der kan sammenlignes med dem, der anvendes inden for andre europæiske uddannelsessystemer.

Erhvervsuddannelserne er midt i en overgangsfase. Der er ved at blive udarbejdet et lovdraft om erhvervsuddannelse og et udkast til en grundlæggende ordning for erhvervsuddannelse og -vejledning for voksne.

TEMPUS-programmet har bidraget til opfyldelsen af målene for en reform af de højere uddannelser og skabt grundlag for et samarbejde med videregående uddannelsesinstitutioner i EU.

Ca. 16,2% af Litauens samlede befolkning tilhører aldersgruppen mellem 15 og 25 år (den aldersgruppe, der kan komme i betragtning i forbindelse med Ungdom for Europa-programmet). En række litauiske ungdomsorganisationer har siden 1995 deltaget i europæiske ungdomsaktiviteter inden for rammerne af Ungdom for Europa, som et første skridt på vejen til Litauens deltagelse i dette program.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Et af de væsentligste elementer i Litauens tiltrædelsesproces er tilvejebringelsen af en solid uddannelsesmæssig baggrund. De institutionelle reformer og udarbejdelsen af nye læseplaner vil kunne støtte uddannelsen på de erhvervsfaglige områder, som kan yde et direkte bidrag til tiltrædelsen. Udviklingen af europæiske studier, indførelsen af nye uddannelser og studieprogrammer inden for de regulerede erhverv, anvendelsen af moderne teknologi og indførelse af kvalitetsstyringssystemer er de udfordringer, som det litauiske uddannelsessystem netop nu er stillet over for.

Der er gjort betydelige forsøg på at reformere erhvervsuddannelsessystemet. Der er et stort behov for at udvikle et system til sikring af kvalitet med hensyn til den pædagogiske standard og med hensyn til styring og forvaltning af selve erhvervsuddannelsessystemet. Et andet problem er mangelen på et retsgrundlag for erhvervsuddannelsespolitikken. Der er et presserende behov for en endelig vedtagelse af det foreliggende forslag til erhvervsuddannelseslov.

Litauens deltagelse i Fællesskabets programmer vedrørende uddannelse og ungdomsanliggender (Socrates, Leonardo da Vinci, Ungdom for Europa) vil få en positiv indvirkning på de involverede personer og vil være en god forberedelse til landets integrering i EU.

Konklusion

Set i et tiltrædelsesperspektiv forventes der ikke at opstå større problemer på disse områder.

Forskning og teknologisk udvikling

I Fællesskabet sigter forskning og teknologisk udvikling, som fastsat i traktaten og i rammeprogrammet, på at fremme den europæiske industris konkurrenceevne, øge livskvaliteten samt fremme bæredygtig udvikling, miljøbeskyttelse og andre fællesskabspolitikker.

Tillægsprotokollen til Europaaftalen åbner mulighed for samarbejde på dette område, navnlig gennem deltagelse i rammeprogrammet. Hvidbogen omfatter ingen direkte foranstaltninger på dette område.

Sammendrag

For øjeblikket bærer undervisnings- og forskningsministeriet det fulde ansvar for forskningsaktiviteterne i Litauen. Midlerne tildeles direkte til forskningsinstitutterne af regeringen på grundlag af henstillingen fra undervisnings- og forskningsministeriet og Litauens forskningsråd.

Efter den genoprettede uafhængighed har de vigtigste ændringer i organisationen af denne sektor været overførslen af de store institutter fra det litauiske videnskabelige akademi til undervisnings- og forskningsministeriet samt oprettelsen af Litauens forskningsråd. Hverken institutternes karakter eller deres finansieringsmetoder er ændret fundamentalt.

De aktuelle udgifter til forskning svarer til omkring 0,5% af BNP.

Hidtil har det erklærede mål for forskningspolitikken været at bevare den litauiske forsknings operationspotentialer og imødekomme behovene i landets økonomi og kultur. Regeringen er endnu ikke nået til enighed om en strategi. I begyndelsen af 1997 blev der nedsat en kommission med henblik på omstrukturering af denne sektor.

De nationale prioriteter er grundforskning og anvendt forskning inden for litauisk sprog, kultur, historie og natur; forskning af højt internationalt niveau og forskning involveret i internationale forskningsprogrammer; anvendt forskning, som er nødvendig for at gennemføre statens programmer for udviklingen af Litauens økonomi, kultur, sociale sfære, offentlig sundhedspleje og miljøbeskyttelse.

Regelmæssigt samarbejde med Det Europæiske Fællesskab indledtes i 1992 med det tredje rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling. Hidtil har samarbejdet navnlig været koncentreret i COPERNICUS (Specific Programme for Cooperation with CECs and NIS - særprogram for samarbejde med de central- og østeuropæiske lande og de nye uafhængige stater) og er deltagelsen i det fjerde rammeprogram forholdsvis lav.

Siden 1997 er statistikkerne om FTU forenelige med normerne i OECD

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Litauen har en række gode og selv fremragende forskningsinstitutioner og individuelle forskere, også efter internationale normer. Der er imidlertid behov for yderligere ændringer i retning af omorganisering af institutioner og erstatning af central finansiering med konkurrencebaserede meritdrevne systemer.

Litauen har for nylig erklæret, at det er interesseret i en eller anden form for associering med det femte rammeprogram.

Konklusion

Med henblik på tiltrædelse forventes der ikke større problemer på dette område. Tiltrædelse vil være til gensidig fordel.

Telekommunikation

Målsætningerne for EU's telekommunikationspolitik er at afskaffe hindringerne for, at enhedsmarkedet for teleudstyr, -tjenester og -net kan fungere effektivt, at åbne tredjelands markeder for virksomheder fra EU og at sikre, at privatpersoner og virksomheder overalt i EU har adgang til moderne teletjenester. Målene nås gennem harmonisering af standarder og vilkår for udbud af tjenester, liberalisering af markederne for terminaludstyr, tjenesteydelser og net samt vedtagelse af de nødvendige forskrifter. De direktiver og politikker, der skal til, er på plads, men liberaliseringen af offentlig taletelefoni og den tilhørende infrastruktur udsættes et år eller to ud over 1998 i visse medlemsstater.

Europaaftalen omfatter samarbejde om at forbedre standarder og praksis med henblik på en tilnærmelse til EU-niveauet inden for post- og teletjenester, standardisering, reguleringspolitik og modernisering af infrastruktur. Hvidbogen fokuserer på tilnærmelse af lovgivning, net og tjenester, efterfulgt af yderligere tiltag til en gradvis liberalisering af sektoren.

Sammendrag

I 1991 blev der vedtaget en ny lov om telekommunikation, hvorved driftsselskaberne blev oprettet under ministeriet for kommunikation og informationsteknologi. I 1995 ophævede en ny lov det monopol, som den nationale operatør, Lietuvos Telekomas (LT), havde, og gjorde det muligt for regeringen at godkende andre selskaber. Der er mindst to mobiltelefonselskaber på markedet, som driver net baseret på den fælleseuropæiske standard, GSM.

Ministeriet er den formelle myndighed, men i praksis kontrollerer det LT og styrer hovedparten af sektoren gennem sine aktionærrettigheder.

LT havde ved udgangen af 1996 øget dækningsgraden for telefoni til 25,4 pr. 100 indbyggere. Ifølge regeringens plan (som blev revideret i 1996) er det målet at afskaffe ventelisten og nå op på 32,2 tilslutninger pr. 100 indbyggere inden år 2000. Digital tilslutning baseret på den fælleseuropæiske ISDN-standard forventes ikke indført før år 2000. Den nationale postoperatør har eneret på udbringning af breve og udbetaling af pensioner. Sektoren er reguleret af kommunikationsloven af 1995. Staten subsidierer det litauiske postselskab for at dække underskuddet på brev- og pakketjenester. Omstruktureringen af sektoren er endnu ikke særlig fremskreden.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Liberaliseringsgrad

Selv om Litauen har gennemført en vis liberalisering af telesektoren, hvor det statskontrollerede selskab, der driver det offentlige net, (LT) har fået frataget sit tidligere monopol, og hvor mange selskaber udbyder en række forskellige tjenester, har operatøren af det offentlige net stadig ingen effektiv konkurrence. Ud over det offentlige net er markedet for infrastrukturer blevet liberaliseret. F.eks. må der udbydes teletjenester via kabel-tv-net og andre infrastrukturer. Markedet for tjenesteydelser er også liberaliseret, og der er tre konkurrerende mobiltjenesteoperatører (herunder én GSM), 50 private kabel-tv-operatører og 32 operatører af personsøgetjenester. Data- og satellitkommunikationsmarkederne er åbnet for konkurrence. Selv om operatører af teletjenester har en lovfæstet ret til samtrafik med det

offentlige net, udgør de vilkår, som LT har fastsat, i praksis en effektiv barriere for samtrafik. Regeringen har til hensigt at privatisere LT inden år 2000.

Tilnærmelse til EU-lovgivningen

I 1991 blev der vedtaget lovrammer for telesektoren, og et nyt ministerium for kommunikation og informationsteknologi blev oprettet. I december 1995 blev der vedtaget yderligere lovgivning om telekommunikation, der omfatter liberalisering af visse teletjenester, og ifølge hvilken der kræves tilladelse til at udbyde sådanne tjenester på litauisk område.

Som forberedelse på privatiseringen af LT inden år 2000, er kommunikations- og informationsteknologiministeriet ved at planlægge ny lovgivning for 1998. Den nye telekommunikationslov vil indeholde de retlige rammer, som LT skal fungere under. Indholdet, der foreløbig er ukendt, og graden af gennemførelse vil afgøre, hvor hurtigt Litauen får bragt lovgivningen i overensstemmelse med EU's. For at opfylde kravene i EU-lovgivningen skal den nye lov sikre, at myndighedsorganerne er effektivt adskilt fra driftsorganerne, og der skal være bestemmelser til sikring af samtrafik og forsyningspligtigheder. Selv om der hidtil er gjort gode fremskridt, er det tvivlsomt, om der er tilstrækkelig administrativ kapacitet til at gennemføre og håndhæve den lovgivning, der endnu mangler for at nå op på EU-niveau.

Infrastruktur

Ved udgangen af 1996 havde LT øget dækningsgraden for telefoni til 26,8 pr. 100 indbyggere (i forhold til 22 pr. 100 indbyggere i 1992), men ventetiden på en ny abonnenttilslutning er stadig ca. to år. Omkring 80% af de lokale centraler består af elektromekanisk udstyr af russisk konstruktion, der står over for en dyr modernisering eller udskiftning i forbindelse med takstudligningen.

Regeringens plan (som ændret i 1996) sigter mod at afskaffe ventelisterne og at nå op på 32,2 tilslutninger pr. 100 indbyggere inden år 2000. Ca. 5% af nettet var digitaliseret i 1995 (sammenlignet med det nuværende gennemsnit på 62,4% for Portugal, Grækenland og Irland). Inden udgangen af 1997 vil lyslederkabler give mulighed for højhastighedskommunikation med alle Litauens naboer. LT har købt små digitale centraler, der er konstrueret og fremstillet lokalt af selskabet Sigma, samt digitalt udstyr fra EU i begrænset mængde. Digital tilslutning baseret på den fælleseuropæiske ISDN-standard forventes ikke indført før år 2000.

I betragtning af, at operatøren af det offentlige net ikke er særlig konkurrencedygtig, bliver det vanskeligt at sikre de nødvendige investeringer, også selv om man tager højde for privatiseringen af LT.

Sektorens konkurrenceevne

Vurderet ud fra det aktuelle BNP pr. capita, målt i købekraft, kan indtægten pr. telefonlinje (ca. 86 ECU i 1995) ikke øges tilstrækkeligt til at finansiere moderniseringen af et net af LT's nuværende størrelse. Produktiviteten, målt i antal ansatte pr. 1000 linjer (10,6) er lav i forhold til gennemsnittet for Portugal, Grækenland og Irland på 6,2. Takstsystemet har stor skævheder, der skyldes kravet om at holde prisen på lokale tjenester på et overkommeligt niveau. Litauen har nok overtaget flere linjer fra fortiden, end landet har råd til at modernisere.

Uden en væsentlig økonomisk vækst og omfattende yderligere investeringer kommer vi et godt stykke på den anden side af år 2000, før der overalt er adgang til en moderne telefonservice, og det vil vare endnu flere år, før dækningsgraden når op på niveauet i EU.

Ifølge LT's strategiplan for år 2005 skal nettet til den tid være fuldt digitaliseret, og dækningsgraden skal være oppe på 40 tilslutninger pr. 100 indbyggere. Det skønnes, at det vil koste ca. 400 mio. ECU (ca. 1% af BNP for perioden) at gennemføre planen.

Konklusion

Hvis den nuværende indsats fortsætter, er der udsigt til at Litauen vil kunne opfylde kravene i EU-lovgivningen på telekommunikationsområdet. Operatøren af det offentlige net må øge konkurrenceevnen for at tiltrække de investeringer, der er nødvendige for at gennemføre moderniseringen og ruste sig til konkurrencevilkår.

Den audiovisuelle sektor

Formålet med den gældende fællesskabsret vedrørende av-sektoren er, som led i det indre marked, at sikre adgangen til og den frie bevægelighed for audiovisuelle tjenester inden for EU samt at fremme den europæiske programindustri. Direktivet om "fjernsyn uden grænser", som finder anvendelse på alle tv-radiospredningsorganer, uanset transmissionsmåden (jordbaseret, satellit, kabel), og uanset om organerne er private eller offentlige, omfatter den pågældende fællesskabsret og fastslår de grundlæggende regler for transnational tv-radiospredning. Hovedformålene er: at sikre den frie bevægelighed for tv-programmer i medlemsstaterne, at fremme produktionen og distributionen af europæiske audiovisuelle produktioner (gennem bestemmelser om, at et vist minimum af sendetiden skal være forbeholdt europæiske produktioner og programmer produceret af uafhængige producenter), at fastsætte grundlæggende normer for tv-reklame samt at sikre beskyttelsen af mindreårige og retten til berigtigelse.

Europa-aftalen omhandler samarbejde om fremme og modernisering af den audiovisuelle industri og harmonisering af lovgivningsmæssige aspekter af den audiovisuelle politik.

Direktiverne om "fjernsyn uden grænser" er en fase I-foranstaltning i hvidbogen.

Sammendrag

Der er kun begrænsede oplysninger til rådighed om situationen i Litauen på dette område.

Lovgrundlaget for av-sektoren udgøres af loven fra 1990 om presse og massemedier, loven fra 1995 om kommunikation og loven om tildeling af tilladelser til post- og telekommunikationsydelse.

Det største tv-radiospredningsorgan er Litauens statslige radio- og tv-selskab (LRT), men der er også mange private kanaler.

Der ydes statsstøtte til LRT for at fremme den nationale filmproduktion og -distribution.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Av-sektoren i Litauen forsøger at genetablere sig efter store omvæltninger i de senere år, og den er præget af hurtig vækst og stadig forandring. Sektorens mulighed for reelt at overholde fællesskabsretten afhænger af, om programindustriens kapacitet forbedres, således at den kan imødegå de store udfordringer, som en lovgivningsmæssig ramme indebærer.

Selv om der mangler oplysninger om Litauens av-lovgivning, viser undersøgelsen af de oplysninger, der er adgang til, et betydeligt antal mangler, herunder vedrørende modtagefrihed, jurisdiktion, fremme af europæiske værker, regler for reklame og sponsorvirksomhed, beskyttelse af mindreårige og ret til berigtigelse.

En række udkast til lovgivning om multimedier og tv-radiospredning er i øjeblikket under behandling i Litauens parlament. Virkningen af denne lovgivning må fastslås senere. Udsigterne for tilpasningen til den gældende fællesskabsret er derfor usikre.

Konklusion

Det er nødvendigt med mere omfattende information om, hvorledes den lovgivningsmæssige situation udvikler sig. Men forudsat, at de nødvendige lovgivningsmæssige foranstaltninger indføres tilstrækkelig hurtigt og ledsages af den nødvendige strukturtilpasning inden for industrien, vil det med rimelighed kunne forventes, at Litauen på mellemlang vil kunne opfylde EF-kravene inden for den audiovisuelle sektor.

3.3. Økonomiske og fiskale anliggender

Økonomisk og monetær union

På det tidspunkt, hvor Litauen tiltræder, vil ØMU'en være gået ind i tredje fase. Dette vil medføre betydelige ændringer for samtlige medlemsstater, herunder dem, der ikke deltager i euro-zonen. Alle medlemsstater, også de nye, vil komme til at deltage fuldt ud i Den Økonomiske og Monetære Union. Deres økonomiske politik vil være et anliggende af fælles interesse, og de vil blive inddraget i samordningen af den økonomiske politik (nationale konvergensprogrammer, overordnede økonomiske retningslinjer, multilateral overvågning, procedure i tilfælde af for stort underskud). De skal overholde stabilitets- og vækstpacten, må ikke direkte lade deres centralbank finansiere offentlige underskud eller give offentlige myndigheder privilegeret adgang til finansieringsinstitutter, og de skal have gennemført liberaliseringen af kapitalbevægelser.

Tiltrædelsen indebærer et snævrere samarbejde med EU om monetære spørgsmål og valutakurser. Dette vil kræve strukturreformer til styrkelse af den monetære politik og valutakurspolitikken. Medlemsstater, der ikke deltager i euro-zonen, skal være i stand til at føre en selvstændig monetær politik og i begrænset omfang deltage i Det Europæiske System af Centralbanker (ESCB). Deres centralbanker skal være uafhængige, og deres vigtigste mål skal være at sikre prisstabilitet. Den monetære politik skal gennemføres ved hjælp af markedsbaserede instrumenter og fungere effektivt i den forstand, at dens impulser hurtigt får virkning for økonomien. Derfor skal reformpolitikken videreføres med henblik på at eliminere de faktorer, der hindrer en effektiv monetær politik, f.eks. utilstrækkelig konkurrence i banksektoren, utilstrækkelig udvikling af de finansielle markeder og problemet med "dårlige lån" inden for banksektoren. Endelig skal samtlige medlemsstater behandle deres valutakurspolitik som et anliggende af fælles interesse og være i stand til at stabilisere deres

vekselkurser ved hjælp af en mekanisme, som der endnu ikke er truffet afgørelse om.

Da medlemskab af Den Europæiske Union indebærer accept af, at målet er at etablere ØMU'en, skal Litauen på længere sigt opfylde konvergenskriterierne, selv om det ikke nødvendigvis vil blive krævet ved tiltrædelsen. Selv om opfyldelse af konvergenskriterierne ikke er en forudsætning for EU-medlemskab, vil disse fortsat være vigtige referencepunkter for en stabilitetsorienteret makroøkonomisk politik, og de skal derfor fra et vist tidspunkt permanent være opfyldt af alle nye medlemsstater. Det er derfor af afgørende betydning, at der med held gennemføres systemændringer og markedsorienterede strukturreformer. Litauens økonomiske situation og de hidtil opnåede fremskridt er analyseret i tidligere kapitler af denne udtalelse.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Litauens Centralbank er formelt uafhængig af regeringen, når man ser på proceduren for udpegning af centralbankchefen og gennemførelsen af den monetære politik. Bankens officielle mål er at sikre den nationale valutas stabilitet. Loven om centralbanken forbyder ikke udtrykkeligt finansiering af budgetunderskuddet. Litauen indførte i april 1994 et valutaråd, og gennemførelsen af den monetære politik begrænses i høj grad af de valutareserver, der figurerer på centralbankens balance. Valutarådets virke giver kun meget begrænsede muligheder for at føre en uafhængig monetær politik, og det samme gælder centralbankens finansiering af budgetunderskud.

Litauen er altid gået ind for et valutaråd af den "hårde" type, hvor indenlandske forpligtelser er mere end fuldt dækket af udenlandske aktiver i bankens værdipapirbeholdning. Denne strategi har givet banken en vis manøvreremargen, som den brugte under bankkrisen i december 1995. Sektoren er ved at komme sig efter krisen: de fleste banker kunne notere gode resultater i 1996 og formåede at forbedre kvaliteten af deres låneportefølje. Regeringen viderefører aktivt sin trefløjede politik baseret på en styrkelse af de lovmæssige rammer, en hurtig sanering af kriseramte bankers balance og senere hen privatisering. To af de tre største statsejede banker forventes privatiseret inden udgangen af september, og lånerestriktionerne for den tredje af bankerne er blevet ophævet. Man er muligvis ved at nærme sig en endelig løsning for de to private banker, hvis insolvens udløste krisen i december 1995. Det finansielle system er dog stadig ikke helt kommet sig over eftervirkningerne. Virkningerne af de nye bestemmelser faktiske gennemførelse er endnu ikke blevet undersøgt, og der er endnu ikke sket nogen udskillelse af datterselskaber. Som det fremgår af den faldende realværdi af indlån og lån i løbet af 1996, er der endnu ikke genskabt fuld tillid blandt investorerne.

Valutakursen ligger fast (i forhold til USD) som krævet af valutarådet. Der har ikke været nogen væsentlig uro på valutamarkedet, og centralbanken var i stand til at reagere på 1995-bankkrisen ved at hæve den indenlandske rente og bevare kurstilknytningens troværdighed.

Litauen har planlagt, at valutarådet gradvis skal opgives i løbet af de kommende to år, og at kursen skal knyttes til USD, inden man eventuelt går over til en smidigere valutakursordning. Centralbanken vil derfor gradvis komme til at udføre en moderne centralbanks traditionelle funktioner. Til den tid vil spørgsmålet om centralbankens uafhængighed, den monetære politiks evne til at stabilisere priser og opretholde en stabil valutakurs blive relevante.

Konklusion

Det er endnu for tidligt at udtale sig om, hvorvidt Litauen på tiltrædelsestidspunktet vil være i stand til at deltage i euro-zonen. Det vil afhænge af, hvorvidt landet får held med strukturændringerne, så det kan opfylde og til stadighed overholde konvergenskriterierne, hvilket imidlertid ikke er en forudsætning for tiltrædelse.

Litauens deltagelse i ØMU'ens tredje fase som ikke-medlem af euro-zonen vil stadig give problemer på mellemlang sigt. Under overgangen fra et valutaråd til etableringen af en moderne centralbank vil det være nødvendigt, at lovgivningen om den monetære politik og skattepolitikken gøres fuldt ud forenelig med EF-reglerne. Det er især vigtigt, at det finansielle system fuldstændig kommer sig efter krisen. Det vil have stor indflydelse på centralbankens evne til fremover at føre en effektiv monetær politik baseret på indirekte instrumenter.

Beskatning

Den gældende fællesskabsret om direkte beskatning berører hovedsagelig enkelte sider af selskabsskatten og kapitaltilførselsafgiften, mens de fire friheder i EF-traktaten har en mere omfattende indvirkning på medlemsstaternes afgiftssystemer.

Den gældende fællesskabsret på området indirekte beskatning består først og fremmest af harmoniseret lovgivning om moms og forbrugsafgifter. Dette omfatter anvendelse af en ikke-kumulativ generel forbrugsafgift (moms), som opkræves i alle led af produktionen og distributionen af varer og tjenesteydelser. Det betyder ens beskatning af indenlandske og udenlandske (import-)transaktioner. Den gældende fællesskabsret på momsområdet omfatter også overgangsordninger for beskatning af transaktioner mellem afgiftspligtige inden for EU. Hvad angår forbrugsafgifter omfatter den gældende fællesskabsret harmoniserede beskatningsstrukturer og minimumsafgifter sammen med fælles regler om opbevaring og transport af varer, der er pålagt harmoniserede afgifter (herunder afgiftsoplag). Som resultat af gennemførelsen af det indre marked blev enhver form for fiskal kontrol ved Fællesskabets indre grænser afskaffet i januar 1993.

Den gensidige bistand mellem medlemsstaternes afgiftsmyndigheder er et vigtigt element i det administrative samarbejde i det indre marked. De pågældende direktiver dækker både direkte og indirekte beskatning.

Europaaftalerne indeholder bestemmelser om tilnærmelse af lovgivningerne om indirekte beskatning.

Hvidbogen indeholder i etape I de foranstaltninger, der udgør hovedkravene i fællesskabsretten om indirekte beskatning (hovedsagelig de foranstaltninger, der blev iværksat i Fællesskabet indtil 1993), og i etape II de foranstaltninger, som der derudover er behov for til gennemførelse af den gældende fællesskabsret om indirekte beskatning fuldt ud.

Sammendrag

Direkte beskatning

De to direktiver om selskabsbeskatning og konventionen om voldgiftslovgivning indeholder et system, der hviler på gensidighed. Pr. definition kan det derfor ikke forventes, at der indføres bestemmelser herom inden tiltrædelsen.

Indirekte beskatning

De samlede indbetalinger af moms og forbrugsafgifter til den litauiske stats budget var ca. 34% i moms i 1995 og ca. 14% i forbrugsafgifter i 1996. Der foreligger i øjeblikket ikke nyere statistikker med tendenser for disse tal.

Moms

Det gældende litauiske momssystem blev indført i maj 1994. Litauen anvender kun én momssats på 18%, som pålægges alle afgiftspligtige transaktioner, herunder importerede varer.

Visse former for virksomhed er momsfrie uden fradragsret for den indgående moms. Denne fritagelse vedrører hovedsagelig aktiviteter i offentlighedens interesse, finansielle tjenesteydelser og forsikringsydelser. Afgiftspligtige har ret til at fradrage moms på deres indkøb af varer og tjenesteydelser i erhvervsøjemed. Imidlertid indeholder den litauiske momslov ingen bestemmelser om momsrefusion til afgiftspligtige uden fast forretningssted i landet.

Litauen anvender særlige momsordninger for mindre landbrugere og for omsætning af brugte varer.

Forbrugsafgifter

Siden april 1997 har Litauen praktiseret en ny række forbrugsafgifter, og det er tanken, at de skal kunne opfylde EU's krav. Afgifterne blev forhøjet for tobak, alkohol og olieprodukter. Der anvendes de samme afgiftssatser for importerede og for indenlandske varer.

Gensidig bistand

Afgiftsmyndighederne har endnu ikke skullet indføre systemet til gensidig bistand over for afgiftsmyndighederne i EU-medlemsstaterne, da den gensidige bistand først vil træde i kraft ved tiltrædelsen.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Moms

Det gældende momssystem i Litauen er baseret på hovedprincipperne i Fællesskabets momslovgivning, men er meget generelt og anvendes inkonsekvent.

Det litauiske momsfritagelsessystem afviger i høj grad fra fællesskabslovgivningen, både med hensyn til anvendelsesområde og indhold. Da Litauen ikke anvender momsrefusionsordninger for ikke-registrerede udenlandske afgiftspligtige, udgør momsen en yderligere omkostning for disse erhvervsdrivende.

Litauens medlemskab af EU ville kræve betydelige tilpasninger for at bringe momslovgivningen i overensstemmelse med kravene i den gældende fællesskabsret, både med hensyn til de almindelige bestemmelser i Fællesskabets momslovgivning og med hensyn til det afgiftssystem, der er behov for i et fællesskab uden kontrol ved de indre grænser.

Litauens strategi til gennemførelse af henstillingerne i hvidbogen vedrørende moms går kun ud på at iværksætte momsrefusionsordninger for turister og afgiftspligtige uden fast forretningssted i Litauen.

Forbrugsafgifter

Der er fortsat uoverensstemmelser mellem det litauiske forbrugsafgiftssystem og EF's krav.

Der findes ikke noget system til suspension af forbrugsafgifterne, når varer transporteres mellem godkendte afgiftsoplæg uden betaling af afgift. Desuden skal registreringen af erhvervsdrivende i afgiftsøjemed revideres.

I tilfælde af Litauens tiltrædelse af EU kunne varer, der ikke falder ind under Fællesskabets harmoniserede forbrugsafgifter, fortsat pålægges forbrugsafgifter, medmindre det ville medføre grænseoverskridende formaliteter i samhandelen mellem medlemsstaterne, og på betingelse af, at de er i overensstemmelse med principperne om ikke-forskelsbehandling mellem indenlandske produkter og produkter fra andre medlemsstater.

For at sikre en korrekt anvendelse af Fællesskabets afgiftslovgivning er det af væsentlig betydning, at Litauen indfører et afgiftsoplægssystem baseret på Fællesskabets model så snart som muligt, udbygger kontrolforanstaltningerne og tilpasser afgiftssatsernes strukturer og niveau på en sådan måde, at de er i overensstemmelse med Fællesskabets krav.

Den litauiske strategi til gennemførelse af henstillingerne i hvidbogen indeholder ingen klar og detaljeret tidsplan for kommende tilpasninger af den litauiske lovgivning om forbrugsafgifter. Det kortsigtede mål er den gradvise tilpasning af forbrugsafgifterne til EF's minimumssatser. Der er dog ingen planer om en fuld harmonisering af lovgivningen.

Gensidig bistand

Ved tiltrædelsen skal der også iværksættes hensigtsmæssige ordninger for det administrative samarbejde og den gensidige bistand mellem medlemsstaterne. Disse krav er af væsentlig betydning for det indre markeds funktion.

Konklusion

Den gældende fællesskabsret på området direkte beskatning synes ikke at volde større vanskeligheder.

Selv om der er sket nogle fremskridt på området indirekte beskatning, skal der fortsat gøres en betydelig indsats, hvis Litauen på mellemlang sigt skal kunne opfylde kravene i den gældende fællesskabsret på områderne moms og forbrugsafgifter.

Det skulle være muligt for Litauen at være med i den gensidige bistand, når afgiftsmyndighederne har opnået den nødvendige ekspertise på området.

Statistik

Hovedprincipperne i Fællesskabets regelværk vedrører objektivitet, pålidelighed, gennemsigtighed, fortrolighed (af de enkelte oplysninger) og udbredelse af statistikker.

Desuden findes der et vigtigt sæt principper og praksis vedrørende anvendelse af europæiske og internationale klassifikationer, nationalregnskabssystemer, virksomhedsregistre og forskellige kategorier af statistikker.

Europaaftalerne omfatter bestemmelser om samarbejde om udvikling af effektive og pålidelige statistikker i overensstemmelse med internationale standarder og klassifikationer.

Hvidbogen indeholder ingen bestemmelser på dette felt.

Sammendrag

Det statistiske departement er det centrale organ, der har til opgave at fremstille og udbrede officielle statistikker i Litauen.

Retsgrundlaget for de litauiske officielle statistikker er loven af 1993 om statistikker.

Vurdering af den nuværende og den fremtidige situation

Den litauiske lovgivning, der har været til rådighed til vurdering til dato, er vag; der kræves yderligere oplysninger. Spørgsmål vedrørende overholdelsen af hovedprincipperne for statistikker kræver en afklaring.

Der forekommer mangler med hensyn til virksomhedsstatistikker, kapital- og finansregnskaber og regionale data.

Konklusion

Set på grundlag af de hidtil modtagne oplysninger vil Litauen skulle gøre en vedvarende indsats for at opfylde EU-kravene vedrørende officielle statistikker på mellemlang sigt.

3.4 Sektorpolitik

Industri

EF's industripolitik søger at forbedre konkurrenceevnen og således opnå bedre levestandard og højere beskæftigelse. Den tager sigte på at fremme tilpasningen til strukturændringer, skabe et initiativfremmende klima, udvikle virksomhederne i hele Fællesskabet, fremme industrielt samarbejde og sørge for at udnytte innovationspolitikens og forskningens og den teknologiske udviklingspolitik's industrielle muligheder bedre. EF's industripolitik er horisontal. De horisontale ideer overføres til de enkelte sektorer ved hjælp af sektormeddelelser. EF's industripolitik er resultatet af en kombination af forskellige virkemidler fra Fællesskabets forskellige former for politik. Den omfatter både virkemidler med sigte på markedets funktion (produktspecifikation og markedsadgang, handelspolitik, statsstøtte og konkurrencepolitik) og foranstaltninger i forbindelse med industriens evne til at tilpasse sig forandringer (et stabilt makroøkonomisk klima, teknologi, uddannelse osv.).

For at kunne klare konkurrencepresset og markedskræfterne i Unionen, skal ansøgerlandenes industri have nået et bestemt konkurrencedygtighedsniveau på tiltrædelsestidspunktet. Det skal fremgå, at ansøgerlandene fører en politik, der tager sigte på åbne, konkurrenceprægede

markeder, i overensstemmelse med traktatens artikel 130 ("industri"). Samarbejdet mellem EU og ansøgerlandene inden for industri, investering, industriel standardisering og overensstemmelsesvurdering, således som dette er fastsat i Europa-aftalen, er også en vigtig indikator på, at udviklingen går i den rigtige retning.

Sammendrag

Litauens industriproduktion havde i 1995 en værdi på ca. 1,2 mia. ECU, svarende til 1/3 af Luxembourgs industriproduktion. Omstillingsprocessen medførte en markant nedgang i industriproduktionen, og i tidsrummet 1990-95 faldt dens andel af BNP fra 43% til 36%. Industriproduktionen nåede sit laveste punkt i 1994, men har siden da været i svag vækst.

Industrien tegner sig for 245 000 arbejdspladser (21% af den samlede beskæftigelse). Tekstil- og beklædningsindustrien, levnedsmiddelindustrien og træindustrien er de vigtigste arbejdsgivere. Det samlede antal industrivirksomheder anslås til ca. 2 000, hvoraf 88% har under 250 ansatte.

Litauens industrielle udvikling i større målestok begyndte, da landet blev annekteret af Sovjetunionen efter den 2. verdenskrig (før krigen var 75% af befolkningen beskæftiget ved landbruget). I den sovjetiske periode specialiserede Litauen sig i en kombination af svær og let industri, nærmere betegnet værktøjsmaskiner, elektromotorer, skibsbygning, landbrugsmaskiner, gødningsmidler, cykler og tv-apparater. Efter uafhængigheden og tabet af de vigtigste afsætningsmarkeder i landene i den tidligere Sovjetunion faldt industriproduktionen brat. Nogle produktioner, f.eks. elektromotorer, tv-apparater og gødningsmidler har holdt sig forholdsvis stabile, takket være fortsat eksport til SNG og/eller tilførsel af DUI. Den industrielle vækst er imidlertid tilbøjelig til at koncentrere sig om "nye" sektorer i den lette industri, nemlig levnedsmidler, tekstil- og beklædning, træ- og byggeindustri, der alle med en vis succes har tiltrukket DUI.

Den litauiske industris vigtigste produktionssektorer i 1996

Sektor	%-andel af industriproduktionen	%-andel af beskæftigelsen i industrien
Levnedsmidler/tobak	36	20
Raffinerede olieprodukter	17	n.a.
Tekstiler/beklædning/læder	14	24
Kemikalier	9	4
Ikke-metalliske mineralprodukter	4	6
Elektronik	3	5
Maskiner og udstyr	3	9
Transportmateriel	2	3
Elektriske maskiner og apparater	2	2
Træindustri	2	6
Papir og papirmasse/trykkeri- og forlagsvirksomhed	2	4
Møbler	2	4
Disse sektorer i alt	96	87
Andre sektorer	4	13
Industrien i alt	100	100
Industriproduktionen i % af BNP/% af beskæftigelsen	28	21

Levnedsmiddelindustrien (kød og mejeriprodukter) er den førende sektor, I de sidste 3 år har den stabiliseret sig, hvad der også kommer til udtryk ved en stabilisering af importen fra vesten. Der kræves imidlertid omfattende strukturomlægninger, hvis denne industri skal kunne klare konkurrencepresset fra EU's virksomheder. Den nuværende gennemsnitlige kapacitetsudnyttelse anslås til 45% og den private kapitals andel til 40%. De små og mellemstore virksomheder har haft større held med at modernisere både ledelse og udstyr. Levnedsmiddelindustriens udvikling afhænger også af levestandardens vækst.

Olieforarbejdningsindustrien har udviklet sig på ny siden 1996. Der kan være udsigter til yderligere udvikling i forbindelse med privatiseringen af olie-sektoren i Den Russiske Føderation. Der er et marked for olieprodukter af lav kvalitet i både de baltiske lande og SNG.

Litauens flagskib er **tekstil- og beklædningsindustrien**. Trods yderligere behov for modernisering har denne sektor været i stadig vækst. Denne vækst tilskrives fortrinsvis DUI. Litauiske virksomheder konkurrerer allerede med EU. De største privatiserede virksomheder inden for beklædning afhænger for 90-100% vedkommende af passiv forædling. Nye teknologier er allerede blevet indført, især ved hjælp af joint ventures. Det samme gælder **møbler**.

Kemikaliesektoren har været i fremgang siden 1994, det gælder ikke mindst fremstillingen af gødningsmidler. 80% af produktionen eksporteres.

Byggesektoren udvikler sig hurtigt, især på de mellemstore virksomheder. Cement eksporteres til Tyskland, Belgien og Nederlandene.

Efter en tyrkisk investering har produktionen af tv-billedrør fået et opsving. Over 80% af denne produktion eksporteres.

Maskinindustrien er stadig i tilbagegang (de laveste tal blev noteret i 1996) og står over for vanskelige strukturomlægninger. Ligesom forsvarsindustrien (der ikke længere har noget marked) har den stadig en kvalificeret arbejdsstyrke.

Til trods for regeringens planer om at fremme **medicinalvareindustrien** ved hjælp af skattelettelser og momsfratagelser er denne sektor stadig lille og underudviklet. Kun 10% af landets forbrug af medicinalvarer produceres lokalt, men 35% af produktionen (generiske medicinalvarer af lav kvalitet) eksporteres til SNG-landene.

Privatiseringen foregår langsommere end oprindeligt planlagt. I juni 1995 efter den første "værdibevisprivatiseringsrunde" var kun 30% af statens industriaktiver blevet solgt. Den anden privatiseringsrunde (salg mod kontant betaling ved åben licitation) er bagefter på grund af vanskeligheder med at tiltrække privat investering. I nogle sektorer som maskiner og elektriske apparater, motorkøretøjer, lædervarer, papirindustri, møbler, kemikalier og medicinalvarer er privatiseringen imidlertid allerede langt fremme.

Blandt de sektorer, hvor udenlandsk kapitals andel er størst, er plast, træindustri, tekstiler, levnedsmidler, lædervarer, elektriske apparater og beklædning.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Adskillige indikatorer støtter den vurdering, at Litauen endnu ikke er nået særlig langt i omstillingsprocessen. Der er sket betydelige fremskridt, når det gælder makroøkonomisk liberalisering, men privatiseringen af de store virksomheder har været begrænset,

energipriserne er stadig et problem, og Litauens handel er i mindre grad blevet omlagt til vestlige markeder end de andre ansøgerlandes.

Underpriserne på energi er sandsynligvis forklaringen på, at Litauen har den mest energikrævende økonomi blandt ansøgerlandene. Litauen har tilsyneladende indtil nu bevaret en større del af de energikrævende industrier, det overtog fra Sovjetstyret, end de øvrige baltiske lande. Da vækstudsigterne for disse sektorer er begrænsede, har en omlægning til mindre energikrævende og mere arbejdskraftkrævende sektorer (Litauen de laveste lønninger blandt ansøgerlandene) og til levnedsmiddelindustrien længe været påkrævet.

Det indenlandske finansieringssystem kan endnu ikke stille mellem- og langfristet kapital til rådighed, da stabiliseringen er ny, og omlægningen af banksystemet først er blevet påbegyndt for nylig. Vækstudsigterne svækkes også af utilstrækkelige bestemmelser og administrative ordninger for DUI.

Industriproduktionens vækst skulle dog fortsætte i de kommende år, selv om den indenlandske efterspørgselsstigning forbliver beskeden. Det forventes imidlertid, at industriproduktionen i år 2000 stadig kun vil udgøre 40% af 1990-niveauet.

Med hensyn til privatisering er det regeringens hensigt at fremskynde processen og påbegynde privatiseringen af 14 statsejede "strategiske" virksomheder inden for telekommunikation, transport (herunder skibsbygning) og energi inden slutningen af 1997 ved hjælp af international licitation. Privatiseringen af de nationale telekommunikationsvirksomheder blev allerede påbegyndt i marts 1997.

Den litauiske industris største vanskelighed er mangelen på langfristet kapital, hvormed udviklingen mod fuld privatisering og strukturomlægning kan videreføres. At tiltrække direkte udenlandske investeringer bliver med andre ord en af de vigtigste opgaver for Europaministeren i den nyligt udpegede regering (december 1996). Efter regeringens skøn vil det tage seks år at fuldføre strukturomlægningen i industrien.

Konklusion om den industrielle konkurrencedygtighed

Hvis den nuværende positive tendens i retning af strukturomlægning og privatisering fortsætter, skulle størstedelen af den litauiske industri på mellemlangt sigt være i stand til at klare problemerne i forbindelse med integration i det indre marked.

En vurdering af de særlige bestemmelser for industrivarers frie bevægelighed findes i det særlige afsnit om det indre marked.

Landbrug

Den fælles landbrugspolitik har til formål at bevare og udvikle et moderne landbrug og derved sikre landbrugsbefolkningen en rimelig levestandard, sikre forbrugerne rimelige priser på landbrugsprodukter og sikre varers frie bevægelighed inden for EF. Der lægges særlig vægt på miljøet og udviklingen af landområderne. Den fælles landbrugspolitik forvaltes ved hjælp af fælles markedsordninger. De er suppleret med bestemmelser om dyresundhed, plantesundhed og dyrs ernæring og med bestemmelser om levnedsmiddelhygiejne. Der findes også forskrifter inden for strukturpolitikken, som oprindeligt blev udviklet med henblik på modernisering og udvidelse af landbruget, men hvor der i den senere tid lægges større og større vægt på miljøet og på en regional differentiering af strategien. Siden reformerne i 1992 har en stigende del af landbrugsstøtten haft form af direkte støtte, der udbetales for at kompensere for nedsættelser af de garanterede priser.

Europaafhtalen danner grundlag for landbrugshandelen mellem Litauen og EF og har til formål at fremme samarbejdet om modernisering, omstrukturering og privatisering af Litauens landbrug og agroindustri og om plantesundhedsnormer. Hvidbogen omfatter veterinærkontrol, plantesundhedskontrol og foderkontrol tillige med bestemmelser om afsætningen af de enkelte varer. Formålet med denne lovgivning er at beskytte forbrugerne, folkesundheden og dyrs og planters sundhed.

Sammendrag

Landbrugets situation

Landbrugsproduktionens værdi udgjorde i 1995 ca. 0,2% af værdien af landbrugsproduktionen i EU.

Efter et brat fald i overgangsperiodens begyndelse har landbrugets bidrag til det samlede BNP stabiliseret sig og tegnede sig for 9,4% af BNP i 1995. I 1996 steg landbrugets andel af BNP til 11,4%, hovedsagelig på grund af en god kornhøst. Landbruget har bevaret en meget betydningsfuld plads i landets økonomi, og dets andel af den nationale beskæftigelse steg fra 18% i 1990 til 24% i 1995, hvilket skyldes manglen på alternativ beskæftigelse. Af et samlet areal på 6,53 mio. ha tegner landbrugsarealet sig for 3,5 mio. ha. 84% af det samlede landbrugsareal er agerjord.

Ejendomsrettens genindførelse eller kompensation ved kontant betaling eller i form af naturalier dannede grundlaget for jordreformen i Litauen. Ved udgangen af 1996 havde kun 250 000 landbrugere fået skøde på deres jord, men behandlingen af mange andre sager var godt i gang. Privatiseringen resulterede i, at der blev oprettet næsten 400 000 private lodder med en gennemsnitsstørrelse på 2,1 ha og 135 000 enkeltbedrifter med en gennemsnitsstørrelse på 8,4 ha. Enkeltbedrifterne tegner sig for 34% af landbrugsarealet. Dette har medført en opsplitning, ikke blot af ejerforholdet, men også af driften, da der blev oprettet mange små private bedrifter, som ikke kunne påregnes at give fuldtidslandbrugere en tilstrækkelig indkomst.

Næsten en tredjedel af landbrugsarealet (1,2 mio. ha) i Litauen dyrkes af landbrugsselskaber (Bendrove). Disse enheder har retlig status som anpartsselskaber, men kan efter den nuværende lovgivning ikke få skøde på den jord, de dyrker.

Landbrugsselskaberne beskæftiger sig ikke kun med landbrug, men ofte også med forarbejdning og detailsalg gennem et net af butikker. Udviklingen af denne kæde bestående af produktion, forarbejdning og detailsalg har givet de resterende monopoler i sektoren for forarbejdning og distribution af levnedsmidler øget konkurrence.

Der fandtes 2 000 landbrugsselskaber i begyndelsen af 1997, men antallet vil sandsynligvis falde ingen længe.

Tabet af markeder i det tidligere Sovjetunionen, tilbagegangen i det interne forbrug og den gradvise tilpasning til det nye økonomiske miljø resulterede tilsammen i en brat nedgang i Litauens landbrugsproduktion, der faldt 50% i overgangsperioden. Det gik værst ud over

husdyrproduktionen, der faldt med over 50%, medens den vegetabiliske produktion faldt med over 40%.

Landbrugspartnerskaber tegner sig for 45% af kornproduktionen og halvdelen af sukkerroeproduktionen og ejer 60% af kvæget og 54% af svinene. Mindre lodder tegner sig for to tredjedele af kartoflerne, 60% af grøntsagerne og 51% af malkekøerne. Private bedrifter producerer ca. 30% af markafgrøderne, men har en meget lille andel af husdyrsektoren.

Litauen er selvforsynende (1995) med mange produkter (mælk: 1,8 mio. t - 163%, oksekød: 87 000 t - 106% og grøntsager: 121%, men ikke med korn: 2,5 mio t - 83% og svinekød: 93 000 t - 93%).

Forarbejdningsindustrien er blevet privatiseret i et vist omfang, men 30% af de fleste sektorer er stadig i statens eje. Medens en del af den levnedsmiddelforarbejdende sektor stadig fungerer efter monopolistiske ordninger, har der udviklet sig et mere konkurrencepræget miljø som følge af levnedsmiddelimporten og de nye forarbejdnings- og distributionsanlæg, som landbrugsselskaberne har skabt. I 1995 var den finansielle situation i den levnedsmiddelforarbejdende sektor stadig svag med stor gæld i levnedsmiddelindustrien.

Hvad angår handelen, er Litauen afhængig af eksportindtægterne, da landets hjemmemarked er lille. Landbrugsprodukter og levnedsmidler tegner sig stadig for en stor andel af Litauens samlede handel (1995: 18%). I 1995 tegnede EU sig for 61% af Litauens import og for 30,5% af landets eksport i denne sektor. Rusland er dog fortsat en stor handelspartner, der tegnede sig for næsten halvdelen af Litauens levnedsmiddeleksport i 1995. Handelen med andre uafhængige stater, der før var en del af Sovjetunionen, som havde været meget lille i overgangsperiodens første år, er vokset i de seneste år.

Landbrugspolitikken

Producentstøtteækvivalenten, der er beregnet af OECD, var på 3% i 1995 over for 49% for EU.

Som led i landbrugspolitikken indførte regeringen i 1994 det nationale program for udvikling af landbruget for at samordne statsstøtten og stabilisere landbrugsindkomsterne. Regeringen vil yde lavrentelån og støtte landbrugssektoren med forskning, uddannelse og videreuddannelse.

I henhold til bestemmelserne i lov af 1994 om statsregulering af de økonomiske forhold i landbruget blev der i 1995 indført minimumsopkøbspriser, opkøbskvoter, inputsubsidier, direkte betalinger til ugunstigt stillede områder, eksportsubsidier og oplagringsubsidier for de vigtigste landbrugsprodukters vedkommende. Der blev fastsat minimumsstøttepriser, for at der kunne indføres en "gulvpris" for producenterne.

Regeringen har dog ingen institutionelle mekanismer til at føre kontrol med overholdelsen af minimumsopkøbspriserne og er helt afhængig af, at konkurrencen mellem forarbejdningsvirksomhederne sikrer, at producenterne får disse minimumspriser. Subsidierne betales direkte til forarbejdningsindustrien for at holde forbrugerpriserne på et lavere niveau, end det ellers ville have været tilfældet.

Regeringsskiftet i december 1996 har medført en omstilling af landbrugspolitikken. Politikens mål er at støtte udviklen af en konkurrencedygtig landbrugssektor. Det er først og fremmest hensigten gradvis at afskaffe de forbrugerprissubsidier, der på nuværende tidspunkt betales til forarbejdningsindustrien, og at støtte landbrugsindkomsterne gennem støttepriser for de vigtigste landbrugsprodukter, direkte betalinger og investeringsstøtte.

I 1995 gik ca. 10% af de nationale budget til landbruget. Ca. 50% (23 mio. ECU i 1995) af landbrugsbudgettet gik til prisstøtteforanstaltninger for produkter såsom mælk, korn og okse-/svinekød. Direkte betalinger og bløde lån administreres af fonde såsom landbrugernes støttefond, der investerer i infrastrukturprojekter for landdistrikterne. 27 mio. litas (5,16 mio. ECU) blev brugt til eksportsubsidier, hovedsagelig til mejeri- og svinesektoren, og 13,8 mio. litas (2 mio. ECU) til støtte til landbruget i de ugunstigt stillede områder. Siden begyndelsen af 1997 har finansieringen af landbrugsstøtten været koncentreret i fonden for støtte til landdistrikterne.

Landbrugspriserne er betydeligt lavere end EF-priserne. Priserne for mælk og oksekød var på 30-35% af EF-gennemsnittet, medens priserne for hvede og svinekød er forholdsvis høje, nemlig ca. 70-80% af EF-priserne i 1995.

Med omstillingen af landbrugspolitikken lægges der større og større vægt på strategier for struktur- og landdistriktudvikling. 56% af Litauens befolkning bor i landdistrikter. I perioden 1992-1995 blev der afsat 16 mio. ECU til infrastrukturstøtte, 2 mio. ECU blev anvendt til at dække en del af landbrugernes renter af lån til udstyr og til at dække de løbende produktionsomkostninger. Støtten i de ugunstigt stillede områder betales efter jordens kvalitet (skal ligge en fjerdedel under gennemsnitsproduktiviteten).

Litauen yder kompensation for indkomstab som følge af naturbetingede ulemper. I 1995 blev der brugt 2 mio. ECU til programmet.

Frihandelsaftalen mellem Litauen og Det Europæiske Fællesskab trådte i kraft den 1. januar 1995. I aftalen indgår der gensidige indrømmelser på landbrugsområdet. EF-indrømmelserne blev forbedret i 1996.

Siden april 1995 har Litauens politik for beskyttelse af grænserne udelukkende været baseret på differentierede toldsatser, der er opdelt i konventionelle, præferentielle og autonome toldsatser. Satserne går lige fra 5% for olivenolie (ingen intern produktion) til 87% for korn og 35% for raffineret sukker. Der anvendes højere satser for forarbejdede produkter som fx sukker og smør for at beskytte den indenlandske forarbejdningsindustri.

Litauen er også medlem af den baltiske frihandelsaftale, der siden januar 1997 også har omfattet landbrugsprodukter. Litauen forhandler nu om medlemskab af WTO.

Litauen begynder nu at indføre den lovgivning, der er omtalt i hvidbogen.

I december 1996 blev skovbrugsministeriet sluttet sammen med landbrugsministeriet, og der er foretaget en generel omstrukturering af tjenesterne for at samle ansvaret samtidig med, at en decentralisering af landbrugspolitikken gennemførelse søges fremmet. Landbrugets "organisatoriske infrastruktur" er ikke godt udviklet i Litauen, og der findes flere landbrugsproducentsammenslutninger såsom landbrugskamrene, sammenslutningen af

landbrugsselskaber, unionen af familiebedrifter og sammenslutningen af grundejere. Levnedsmiddelindustrien er også blevet organiseret i sektorbestemte interessegrupper.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Et af Litauens hovedproblemer i de nærmest følgende år bliver at få matrikelsystemet bragt i orden. I det nuværende tempo vil det sandsynligvis komme til at tage op til ti år at afslutte udstedelsen af skøder. De uløste spørgsmål, nemlig krav om tilbagegivelse og ejerforhold, blokerer udviklingen af et fungerende "jordmarked". Som følge deraf foretages der heller ingen bedriftsinvesteringer, som er af afgørende betydning for en modernisering af landbruget, fordi der ikke kan opnås realkreditlån.

Industrien har problemer i form af for stor kapacitet, umoderne udstyr og stor gældsætning. Desuden opfylder de fleste virksomheder ikke EF's kvalitets- og hygiejnenormer og kan derfor ikke eksportere til EF-markedet. Det forventes dog, at 2-3 fjerkræbedrifter snart får EF-hygiejnegodkendelse. I denne sektor er der problemer med stigende konkurrence på grund af liberaliseringen af handelspolitikken og voksende import. Generelt har der, selv om en del af den agroindustrielle sektor stadig fungerer efter monopolistiske ordninger, udviklet sig et mere konkurrencepræget miljø som følge af levnedsmiddelimporten og de nye forarbejdnings- og distributionsanlæg, som landbrugsselskaberne har skabt.

Der er en række hindringer for tilrettelæggelsen af landbrugspolitikken i Litauen, i det mindste når det gælder målene på mellemlang sigt. For eksempel er der kun begrænsede alternative markeder for landbrugsprodukter på grund af kvalitetskrav og stor konkurrence fra andre central- og østeuropæiske lande. Til trods for liberaliseringen af de indenlandske detailpriser er de fleste varepriser i Litauen stadig væsentligt lavere end verdensmarkedspriserne.

I de nærmest følgende år vil Litauen ikke have tilstrækkeligt mange offentlige midler til at yde landbruget nogen væsentlig støtte, og begrænsninger, hvad angår fremmed valuta, vil fortsat hæmme importen af foderkorn og andre vigtige input.

Det ser ud til, at Litauen er i færd med at indføre en mere struktureret landbrugspolitik, herunder prisstøttemekanismer, strukturforanstaltninger og foranstaltninger for udvikling af landdistrikterne. Nogle elementer i de nuværende strategier har visse lighedspunkter med EF-politikken, men de vigtigste markedspolitiske instrumenter, der anvendes i EF, anvendes ikke i Litauen. Der er her tale om nøgleinstrumenter såsom mælkekvoter, hovedelementerne i ordningen med markafgrøder (basisareal, jordudtagning, godtgørelser og præmier i husdyrsektoren) tillige med visse programmer for landdistrikter og strukturudvikling.

Det vil kræve relativt avancerede administrative systemer at forvalte og føre kontrol med disse foranstaltninger, herunder et hensigtsmæssigt matrikelsystem og systemer til identifikation og registrering af kvæg. Generelt gælder det, at den administrative kapacitet må udvikles yderligere på disse områder, hvis disse foranstaltninger skal anvendes i Litauen.

På dette stadium er det svært at forudse, hvordan landbrugsstøttepriserne i Litauen vil udvikle sig i perioden forud for tiltrædelsen. Dette vil afhænge af en række faktorer, herunder den indenlandske økonomi, situationen på eksportmarkederne og udviklingen i prisstøtten i EU.

Selv om der er sket fremskridt med tilpasningen af landdistrikts- og strukturpolitikken, er en

række strategier og inputsubsidier ikke i overensstemmelse med EF-politikken. Det kræver en indgående analyse af anvendelseskriterierne at foretage en fuldstændig vurdering af foreneligheden med EF-foranstaltningerne.

Litauen er i færd med at indføre den lovgivning, der er omtalt i hvidbogen.

På veterinærområdet befinder Litauens lovgivning sig stadig i en forberedende fase. Selv om lovgivningen tilsyneladende er tilstrækkelig til at sikre folke- og dyresundheden i Litauen, er der meget store forskelle mellem Litauens lovgivning og gældende EF-ret. Faciliteterne til undersøgelse og diagnosticering opfylder ikke de krav, som EF's veterinærkontrol stiller. Systemet til registrering af bedrifter og identifikation af dyr må tilpasses til EF-systemet. Det er også nødvendigt, at der vedtages et betydeligt antal retsfor skrifter for foder.

Desuden er en harmonisering af lovgivningen påkrævet, når det gælder plantebeskyttelsesmidler, pesticidrester, økologisk landbrug, frø og formeringsmateriale og plantesundhed. Kontrol- og inspektionsordningerne på plantesundhedsområdet må udbygges, så der sikres et tilfredsstillende beskyttelsesniveau.

Konklusion

Betydelige og vedholdende bestræbelser på at gennemføre en tilpasning til den gældende EF-ret er stadig nødvendige, selv om der er sket fremskridt, når det gælder vedtagelsen af de foranstaltninger, der er nævnt i hvidbogen.

Der kræves en særlig indsats, hvad angår:

- gennemførelse og håndhævelse af de veterinære og plantesundhedsmæssige krav og modernisering af virksomhederne, så de opfylder EF-normerne; dette er særlig vigtigt, når det gælder inspektions- og kontrolordningerne for beskyttelse af EU's ydre grænser
- udbygning af de administrative strukturer for at sikre den nødvendige kapacitet til at iværksætte og håndhæve den fælles landbrugspolitik bestemmelser
- yderligere omstrukturering af den agroindustrielle sektor for at øge dens konkurrenceevne.

Da kun et begrænset antal af den fælles landbrugspolitik mekanismer eksisterer for øjeblikket, er der behov for en gennemgribende reform af landbrugspolitikken, og en betydelig indsats vil være nødvendig for at forberede tiltrædelsen på mellemlang sigt.

Fiskeri

Den fælles fiskeripolitik omfatter fælles markedsordninger, strukturpolitik, aftaler med tredjelande, forvaltning og bevarelse af fiskeressourcerne og videnskabelig forskning til støtte for disse aktiviteter.

Europaaftalen indeholder bestemmelser om handel med fiskerivarer med Fællesskabet og bestemmelser om samarbejde. Hvidbogen omfatter ingen foranstaltninger på dette område.

Sammendrag

I 1996 beskæftigede fiskerisektoren i Litauen i alt 3 510 personer, mod 10 261 i 1992. I 1995 var den samlede fangst på ca. 54 000 t, og dens værdi ansloges til ca. 48 mio. ECU. Klaipeda State Sea Port (den vigtigste havn), Nida og Sventoji er områder, der overvejende er afhængige af fiskeri.

Fjernfiskerflåden bestod i 1996 af 57 fartøjer, der fiskede 33 000 t (mod 109 000 t i 1993) til en værdi af 32 mio. ECU. Ca. 40% af fjernfisker- og Østersøflåderne er over 20 år gamle. Østersøflåden bestod i 1996 af 70 fartøjer og 150 mindre både, der fiskede 20 000 t (mod 7 000 t i 1993).

I 1996 beskæftigede 54 forarbejdningsvirksomheder gennemsnitligt i alt 2 050 mennesker. Den samlede produktion faldt i perioden 1993-1996 på grund af en drastisk nedgang i frosne varer.

Som handelspartner for Fællesskabet leverer Litauen 0,09% af EF's samlede import (uanset oprindelse) af fiskerivarer og 3,6% af EF's import af fiskerivarer fra ansøgerlandene alene (målt i værdi). Hvad EF's eksport angår, aftager Litauen 0,34% af dets samlede eksport af fiskerivarer og 4,1% af dets eksport af disse varer til de central- og østeuropæiske ansøgerlande (målt i værdi).

Forvaltningen af fiskeressourcerne i Østersøen foregår i øjeblikket mellem EF og Litauen inden for rammerne af et fælles organ - Den Internationale Østersø-Fiskerikommission (IBSFC). Litauen har indgået fiskeriaftaler med Færøerne, USA og Canada. Sidstnævnte tekster omfatter ikke udveksling af kvoter.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Litauens produktions- og udenrigshandelstal på fiskeriområdet er lave i forhold til de tilsvarende EF-tal og skulle derfor ikke få nogen væsentlig effekt for Fællesskabet som helhed på mellemlang sigt.

Der er allerede gjort et vist fremskridt i omstillingen fra statsligt til privat ejerskab af strukturerne. Selv om tilpasningsperioden langtfra er forbi, kan det imidlertid ses, at opløsningen af fjernfiskerflåden har påvirket alle grene af sektoren stærkt. Det er usikkert, om sektoren kan standse nedgangen inden en tiltrædelse, men der vil klart være behov for bistand til afhjælpning af følgerne af denne nedgang og modernisering af hele industrien.

Efter de foreliggende oplysninger om indgåede fiskeriaftaler og Litauens medlemskab af internationale eller regionale fiskerierorganisationer skulle der ikke kunne forventes nogen større problemer.

Formindskelse af flådekapaciteten og modernisering af hele sektoren bliver hovedspørgsmålene.

Det bliver nødvendigt for Litauen at oprette en fiskeradministration, der opfylder fællesskabskravene med hensyn til forvaltning af fiskebestandene, fiskeri, forarbejdning af fisk og handel med fisk, og som kan indsamle data og koordinere den nødvendige omstrukturering.

Konklusion

Der kræves en betydelig indsats for at tilpasse sektoren til en tiltrædelse. Den litauiske fiskerisektors integration i den fælles fiskeripolitik vil ikke skabe nogen større problemer.

Energi

Hovedmålsætningerne med EU's energipolitik er ifølge Kommissionens hvidbog om "En energipolitik for Den Europæiske Union" bl.a. øget konkurrenceevne, energiforsyningsikkerhed og miljøbeskyttelse. Den gældende fællesskabsret på energiområdet består af bestemmelser i EF-traktaten og afledt ret vedrørende konkurrence og statsstøtte, det indre energimarked (herunder direktiver om elektricitet, prisgennemsikuelighed, transitordninger for gas og el, fossile brændstoffer, licenser, beredskab inkl. forpligtelser om sikkerhedslagre, osv.), atomkraft, energieffektivitet og miljø. De transeuropæiske energitransmissionsnet og støtte til FTU inden for energi er også vigtige energipolitiske emner. Blandt igangværende arbejde er liberalisering af gassektoren, fællesskabslovgivning om energieffektivitet og auto-oil-programmet.

Fællesskabsretten på det nukleare område bestod oprindeligt af Euratom-traktaten, men er nu blevet betydeligt mere omfattende og består af en række juridiske og politiske instrumenter, herunder internationale aftaler. Fællesskabsretten vedrører bl.a. sundhed og sikkerhed, herunder strålingsbeskyttelse, sikkerheden på kernekraftanlæg, affaldshåndtering, investeringer inkl. finansielle instrumenter under Euratom, fremme af forskning, et nukleart fællesmarked, forsyninger, sikkerhedsforanstaltninger og internationale relationer.

Europa-aftalerne fastslår, at der skal etableres et samarbejde om en gradvis integration af de europæiske energimarkeder og ydes bistand inden for de relevante politiske områder. Hvidbogen om de associerede central- og østeuropæiske landes integration i EU's indre energimarked fremhæver behovet for, at de vigtigste direktiver om det indre marked gennemføres i fuldt omfang sammen med EF's konkurrenceret. På kerneenergiområdet omtaler hvidbogen forsyninger, kontrolforanstaltninger og transport af radioaktivt affald.

Sammendrag

Litauens egne energiressourcer er begrænsede (olie, træ, tørv, vandkraft og geotermisk energi). Det importerer 60% af sit energiforbrug (olie, gas, atombrændsel og kul) primært fra Rusland, men har overskydende kapacitet inden for elproduktion og olieraffineri (Maizeikairaffinaderiet er det eneste i det baltiske område), som giver eksportindtægter.

Energisektoren er 3-4 gange mindre effektiv end EU-gennemsnittet, hvilket skyldes historisk betingede lave priser, utilstrækkelige politikker og forældet teknologi.

Der søges opnået bedre forbindelser fra Litauens net til EU's net. Et eventuelt kommende eltransmissionsnet omkring Østersøen vil bidrage hertil, men det ventes på kortere/mellemlang sigt, at Litauen fortsætter med at være tilsluttet det russiske elforsyningsnet. Landets nuværende og fremtidige olieterminaler spiller en regional rolle, også for dets raffinaderi. Litauen er et strategisk transitland for olie, gas og elforsyninger til Kaliningrad.

Litauen driver to store RBMK-reaktorer (Tjernobyl-typen) på Ignalina-værket, som i 1995 producerede 85% af landets elektricitet, og hvorfra der eksporteres el til nabolandene. Der foretages forbedringer på kraftværket, fortrinsvist ved hjælp af midler fra kontoen for nuklear

sikkerhed, som administreres af EBRD. Bistanden ydes i tilknytning til en omfattende sikkerhedsrapport, som er udarbejdet i samråd med vestlige eksperter. Rapporten indeholder mange anbefalinger, som kraftværket skal gennemføre for at kunne opnå tilladelse fra sikkerhedsmyndighederne til at fortsætte driften. Det er hensigten, at driften af værket fortsætter indtil udskiftning af brændselskanalernes foring bliver påkrævet. Udskiftning er ikke tilladt i henhold til aftalen vedrørende kontoen for nuklear sikkerhed, men regeringens stilling fremgår ikke klart. Uafhængige eksperter har foretaget en gennemgang af sikkerhedsrapporten, og i deres udtalelse insisterer de på, at samtlige anbefalinger angående hastende foranstaltninger skal være gennemført, inden værket tages i drift igen efter det årlige driftsstop til vedligeholdelse. Detaljerede og realistiske programmer, herunder for nedlukning, må aftales og gennemføres senere. Når reaktorerne er taget ud af drift, skal der iværksættes et omfattende nedlukningsprogram.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Den litauiske regerings energipolitik for 1996, som er på linje med EU's principper, omhandler de vigtigste spørgsmål inden for energisektoren, dvs. energiforsyningsikkerhed, øget konkurrence, miljøbeskyttelse og større energieffektivitet, omlægning af energiinfrastrukturen samt et bedre energisamarbejde på regionalt plan og EU-plan. Et baltisk samarbejde er særligt fordelagtigt på det energipolitiske område som følge af den eksisterende komplementaritet landene imellem.

Rammelovgivningen for konkurrence på energiområdet er endnu ikke overensstemmende med direktiverne om det indre energimarked, som de anvendes i forbindelse med EF's konkurrencelovgivning. Konkurrenceloven kan kun delvist anvendes på energisektoren og energiloven, som fastsætter globale principper, sikrer ikke overensstemmelse med EU-reglerne. Man bør derfor presse på for at få vedtaget og gennemført den nødvendige supplerende lovgivning, som skulle sikre en regulering af sektoren.

Sektoren er præget af statsdominerede monopoler. Der er imidlertid blevet udstedt licenser om olieefterforskning og -produktion til udenlandske virksomheder, der er baseret i EU, og som tilfører de nødvendige investeringer. Udenlandske operatører er ligeledes aktive inden for detailmarkedet for litauiske olieprodukter og import af gas.

Energipriserne er sat op, men især prisniveauet over for husholdningerne (el, gas og varme) må tilpasses yderligere, så de bliver omkostningsbaserede. Energisektorens omstrukturering har været hindret af restancer, der er ophobet mellem det statsejede energiforsyningselskab Lietuvos Energija og de lokale myndigheder. Prissliberaliseringer og decentraliseringer inden for energisektoren giver imidlertid større forhåbninger om en omstrukturering af sektoren, herunder privatisering af energiselskaberne.

Litauen opfylder ikke fællesskabsrettens krav hvad angår energiberedskabet, herunder forpligtelsen til at have olielagre svarende til 90 dages forbrug, selv om der arbejdes på at opfylde kravene. Der kræves en betydelig lovgivningsmæssig og økonomisk indsats.

Landet må gøre et stort arbejde for at overholde EU-reglerne om energieffektivitet (f.eks. energimærkning af hårde hvidevarer, effektivitetsnormer) og miljøbeskyttelse (f.eks. brændselskvalitetsnormer). I den forbindelse fremgår det endnu ikke klart, hvorledes landets olieraffineri, som kræver store investeringer, vil fungere på et mættet europæisk marked.

Der skal gives højere prioritet til gennemførelse af sikkerhedsforanstaltningerne i den nylige sikkerhedsrapport og til at sætte den litauiske nukleare tilsynsmyndighed VATESI i stand til at oprette en licensordning efter vestligt mønster.

Forarbejdet atombændsel importeres direkte fra Rusland, delvist som modydelse for den elektricitet, der eksporteres til Rusland. Denne ordning synes usikker, og efter Litauens tiltrædelse vil den øge et udvidet EU's afhængighed af Rusland, hvilket kan bevirke problemer med forsyningssikkerheden. Forsøg på at diversificere leverancer af atombændsel har af tekniske og økonomiske årsager indtil videre ikke være nogen succes. EU's forsyningssikkerhedspolitik, der bygger på diversificering af forsyninger med nukleart materiale, vil finde anvendelse for kontrakter indgået efter tiltrædelsen. Brugt brændsel lagres i bassiner på kraftværkets område. Man er ved at planlægge et fremtidigt tørlager til deponering på mellemlang sigt. Henlæggelser til behandling af brugt brændsel og nedlukning af kraftværker er ved at blive indarbejdet i elpriserne.

Ved sin tiltrædelse vil Litauen blive nødt til at overholde bestemmelserne i Euratom-traktaten, især bestemmelserne vedrørende forsyninger af nukleart materiale, det nukleare fællesmarked, kontrolforanstaltninger, sundhed og sikkerhed og internationale aftaler. Litauen har endnu ikke tiltrådt alle de internationale aftaler på disse områder (især Gruppen af Leverandører af Nukleart Materiale og IAEA-ordningen om udvidet rapportering om bestemte transporter af nukleart materiale) eller har endnu ikke gennemført dem fuldt ud i den nationale lovgivning, men lovudkast er under udarbejdelse. Litauen har indgået en ubegrænset kontroloverenskomst med IAEA. Der ventes således ingen større problemer med anvendelsen af fællesskabslovgivningen inden for disse områder. Udviklingen frem mod en uafhængig kontrolmyndighed bør fremmes yderligere.

Konklusion

Under forudsætning af, at den nuværende indsats styrkes, forventes den gradvise overtagelse af fællesskabsretten på energiområdet på mellemlang sigt ikke at medføre nogen større problemer. I førtiltrædelsesperioden vil foranstaltninger vedrørende en tilpasning af monopoler, herunder import og eksport, netadgang, energiprissætning, beredskab, herunder opbyggelsen af de obligatoriske lagre, energieffektivitet og miljøstandarder være særligt væsentlige.

Der ventes ikke at være problemer med overholdelse af Euratom-bestemmelserne. Litauen skal tiltræde visse internationale ordninger på det nukleare område eller gennemføre dem i den nationale lovgivning. Sikkerheden på Ignalina-kerne-kraftværket skal især følges nøje også fremover. Samtidig må den aftalte handlingsplan for lukningen af kraftværket hurtigt gennemføres, og der må findes mere langsigtede løsninger hvad det radioaktive affald angår.

Transport

Fællesskabets transportpolitik består af tiltag og initiativer inden for tre hovedområder:

- kvalitetsforbedring gennem udvikling af integrerede og konkurrencedygtige transportsystemer på grundlag af avancerede teknologier, som også bidrager til opfyldelse af miljømæssige og sikkerhedsmæssige målsætninger
- forbedring af det indre markeds funktion ved fremme af mere effektive og brugervenlige

- transporttjenester samtidig med, at valgmuligheder og sociale standarder sikres
- udvidelse af den eksterne dimension, ved at man forbedrer transportforbindelserne til tredjelande og fremmer EU-virksomhedernes adgang til andre transportmarkeder (Den Fælles Transportpolitik, Handlingsprogram for 1995-2000).

Europaaftalen rummer bestemmelser om tilnærmelse af lovgivningen til fællesskabsretten og samarbejde med det formål at omstrukturere og modernisere transportområdet, at skabe bedre adgang til transportmarkedet, at lette transittrafikken og at nå frem til driftsmæssige standarder svarende til dem, der gælder i Fællesskabet. Hvidbogen fokuserer på foranstaltninger til opfyldelse af betingelserne for det indre marked inden for transportsektoren, herunder aspekter som konkurrence, harmonisering af lovgivning og standardisering.

Sammendrag

Litauens isfri østersøhavn har betydet, at landet var en vigtig transitrute for samhandelen mellem det tidligere Sovjetunionen og Vesten. Som følge heraf udviklede dets havn en kapacitet for særlige former for handel, som ikke længere udnyttes fuldt ud. Landets rolle som transitkorridor mellem Vesteuropa og Rusland, Belarus, Ukraine og de centralasiatiske lande afhænger imidlertid af, hvorledes forbindelserne til Rusland er; disse har ikke altid virket fremmende for denne trafik, selv om den nuværende situation er ret afspændt og transittrafikken er begyndt at stige. Etableringen af nye grænser til Belarus, Rusland (Kaliningrad) og Letland har også indvirket på Litauens konkurrenceevne som transitrute. Derfor er Litauen i færd med at investere i forbedringer af sit transportnet til Østen og Vesten og at forbedre grænsepassageinfrastrukturen ved alle de nye grænser samt i landets havne. Det litauiske territorium krydses af to transeuropæiske transportkorridorer, som blev fastlagt på den tværeuropæiske transportkonference på Kreta.

Ændringerne i den litauiske økonomi har ført til en kraftig nedgang i efterspørgslen efter transport, siden landet blev åbnet udadtil, selv om transporten nu tegner sig for en stigende andel af BNP. Samtidig er der sket en stadig hurtigere vægtforskydning mellem de enkelte transportformer, idet vejgodstransporten har øget sin markedsandel, medens jernbanerne mellem 1990 og 1995 har mistet terræn og tabt to tredjedel af deres omsætning. Brugen af privatbiler er tiltaget meget hurtigt og dominerer nu inden for personbefordringen, hvilket har ført til en tiltagende overbelastning af vejnettet i og omkring byerne samt ved visse grænseovergange.

Selv om fordelingen på de enkelte transportformer ikke afviger meget fra fordelingen i visse medlemsstater, er jernbanernes konkurrenceevne hæmmet som følge af jernbanenettets ringe tilstand og den omstændighed, at størsteparten af jernbanenettet har russisk sporvidde, der adskiller sig fra den europæiske, med undtagelse af en enkelt linje fra Polen til Kaunas.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

For så vidt angår gennemførelsen af det indre marked, har Litauen udfoldet store bestræbelser for at overtage den gældende fællesskabsret. Den litauiske sektor for international transport anvender allerede i vid udstrækning regler, der svarer til Unionens. Der skal dog endnu gøres fremskridt, især på det sikkerhedsmæssige område og inden for passagerbefordring ad vej. Også vejgodstransporten skal gøres kompatibel med Fællesskabets normer for så vidt angår

adgang til erhvervet, regler for kørekort, grænser for vægt og dimensioner og vægtafgifter. For jernbanernes vedkommende bør man i de kommende overvåge den rent faktiske gennemførelse af den gældende fællesskabsret med hensyn til offentlig tjeneste og standardisering af regnskaberne. For så vidt angår lufttransporten, er de gældende bestemmelser i overensstemmelse med de generelle principper for fællesskabsretten, selv om der endnu er en række mere specifikke foranstaltninger, der skal vedtages.

Udviklingen af et integreret og konkurrencedygtigt transportsystem er et mål, som de litauiske myndigheder holder sig for øje; de to største problemer på dette område vil nok være at nå op på et fyldestgørende sikkerhedsniveau på transportområdet og at nå frem til en optimal udnyttelse af transportsystemet. Med hensyn til sikkerheden har Litauen allerede gjort en række lovende fremskridt. Til gengæld synes det betydeligt vanskeligere at opfylde målet vedrørende et sammenhængende transportsystem; sandsynligvis vil Litauen skulle kæmpe med en vedvarende tendens til en stigning i vejtrafikken, og landet bør derfor rette sine bestræbelser mod en øget anvendelse af jernbanerne, selv om den afvigende sporvidde i forhold til dets vestlige naboer udgør et handicap.

Med hensyn til en forbedring af forbindelserne til Unionens medlemsstater og til nabolandene påregner Litauen mellem 1995 og 1999 at investere ca. 0,5 mia. ECU over sit eget budget i de transportinfrastrukturer, der benyttes af den internationale trafik, især til fordel for de transeuropæiske korridorer. Dette beløb svarer nogenlunde til 1,2% af BNI, hvilket må betegnes som tilfredsstillende.

Konklusion

Litauen vil sandsynligvis på mellemlang sigt være i stand til at opfylde de fleste bestemmelser i den gældende fællesskabsret på transportområdet (lufttransport, jernbaner, veje og søtransport).

En tiltrædelse synes ikke at ville volde større problemer for Litauen med hensyn til transportsektoren, forudsat at der i førtiltrædelsesperioden rettes den nødvendige opmærksomhed mod forbedringer af sikkerheden (især sikkerhed til søs), harmonisering af miljønormer inden for transporten (luftforurening, støj) og gennemførelse af den gældende fællesskabsret for vejgodstransportens og jernbanernes vedkommende.

Der må også drages omsorg for, at de nødvendige midler til etablering af grundlaget for det kommende transeuropæiske transportnet, der vil blive udvidet med de tiltrædende lande, er til stede. Endvidere vil det være tilrådeligt, om de administrative strukturer i Litauen, herunder de tilsynsmyndigheder, der f.eks. skal tage sig af sikkerheden, hurtigt styrkes.

Små og mellemstore virksomheder

EU's virksomhedspolitik sigter mod at give de små og mellemstore virksomheder gunstige forhold at udvikle sig under i hele EU, at forbedre deres konkurrenceevne og fremme deres udvikling i EU og internationalt. Virksomhedspolitikken er kendetegnet ved en høj grad af subsidiaritet. Fællesskabets komplementære rolle er fastlagt i et flerårigt program for små og mellemstore virksomheder i EU. Programmet danner rets- og budgetgrundlag for EU's konkrete aktioner til fordel for de små og mellemstore virksomheder. Den gældende fællesskabsret har hidtil været begrænset til henstillinger inden for nogle konkrete områder,

selvom lovgivningen inden for andre områder (som f.eks. konkurrence, miljø og selskabsret) også har betydning for de små og mellemstore virksomheder.

Europa-aftalen omhandler samarbejde om at udvikle og styrke de små og mellemstore virksomheder, særligt i den private sektor, gennem bl.a. information og bistand i retlige, administrative og skattemæssige anliggender. Hvidbogen indeholder ingen konkrete foranstaltninger.

Sammendrag

I Litauen er 65% af aktieselskaberne små og mellemstore virksomheder med under 50 ansatte, medens kun ca. 12% har over 250 ansatte. De små og mellemstore virksomheder er koncentreret inden for træ-, fødevarer-, tøj- og pelsindustrien, indenfor forlagsvirksomhed og i de grafiske fag samt inden for ikke-metalliske mineralprodukter. Siden 1995 har der, hvad de mindre virksomheder angår, fundet en omfattende privatisering sted.

Regeringen stiller i sit dokument om sin politik på området (udviklingsprogrammet for små og mellemstore virksomheder fra 1995), en bred vifte af foranstaltninger til rådighed for de små og mellemstore virksomheder, såsom eksportfremme, uddannelse samt diverse tiltag, der tager sigte på at tiltrække udenlandsk kapital. Loven om mindre virksomheder fra 1991, der blev ændret i 1995, giver en skattefritagelse på 70% for virksomheder med højst 50 ansatte i de første to år efter virksomhedens oprettelse.

Blandt de strukturer, der tager sigte på at støtte små og mellemstore virksomheder, kan nævnes seks centre for rådgivning i forretningsanliggender, der rådgiver og uddanner nystartede handelsdrivende og selverhvervende.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Der eksisterer et særprogram til forbedring af de små og mellemstore virksomheders vilkår i Litauen, og de grundlæggende strukturer, der er nødvendige for de små og mellemstore virksomheders virke, er allerede til stede. Der er imidlertid behov for yderligere styrkelse af støttestrukturene samt for nye foranstaltninger, der tager sigte på at forenkle de lovgivningsmæssige og administrative omgivelser, som de små og mellemstore virksomheder opererer i. Der bør også udfoldes bestræbelser på at forbedre de små og mellemstore virksomheders adgang til finansiering.

De igangværende bestræbelser på at styrke de små og mellemstore virksomheder i perioden op til optagelsen bør derfor fortsættes.

Konklusion

Litauens integration vil ikke komme til at volde problemer, for så vidt angår de små og mellemstore virksomheder.

3.5 Økonomisk og social samhørighed

Beskæftigelse og sociale anliggender

Fællesskabets socialpolitik er blevet udviklet ved hjælp af en række forskellige instrumenter som f.eks. juridiske bestemmelser, Den Europæiske Socialfond og aktioner, der fokuserer på specifikke spørgsmål, herunder folkesundhed, fattigdom og handicappede. EF's regelværk omfatter sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, arbejdsret og arbejdsvilkår, lige muligheder for mænd og kvinder, koordinering af socialsikring for vandrende arbejdstagere samt tobaksvarer. Sociallovgivningen i Unionen har været karakteriseret af fastlæggelsen af minimumsnormer. Desuden er dialogen mellem arbejdsmarkedets parter på europæisk niveau nedfældet i traktaten (artikel 118B), og i protokollen om social- og arbejdsmarkedspolitikken henvises der til konsultation af arbejdsmarkedets parter og foranstaltninger med henblik på at lette dialogen mellem dem.

Europaaftalen indeholder bestemmelser om tilnærmelse af lovgivning til fællesskabsretten og samarbejde om forbedring af standarder inden for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, arbejdsmarkedspolitikker og modernisering af socialsikringssystemet. Den fastsætter også, at EF-arbejdstagere, der er lovligt beskæftiget i Litauen, skal behandles uden nogen i nationaliteten begrundet forskelsbehandling, for så vidt angår arbejdsvilkår. Hvidbogen foreskriver foranstaltninger med henblik på en tilnærmelse inden for alle områder af regelværket.

Sammendrag

Den sociale dialog gennemføres mellem fire større fagforeninger, der har faste kontakter til Den Europæiske Faglige Samarbejdsorganisation (EFS), og adskillige arbejdsgiverorganisationer, som ikke er medlemmer af Sæmmenslutningen af Industri- og Arbejdsgiverorganisationer i Europa (UNICE). Der er næsten 80 fagforeninger i Litauen, hvilket komplicerer spørgsmålet om repræsentation. Den tresidede sociale dialog fungerer øjensynlig udmærket, mens det er nødvendigt med en forbedring af topartsforhandlingerne.

Ifølge ILO's beregningsmetode var arbejdsløsheden på ca. 6,2% i 1996. Bag dette tal gemmer der sig formodentlig en betydelig skjult arbejdsløshed. De regionale og strukturelle forskelle er betragtelige. Den i forvejen høje arbejdsløshed i landbruget er i de seneste år vokset til 25%.

Litauen har udviklet en regional arbejdsformidlingsstruktur til at gennemføre arbejdsmarkedspolitikkerne. Litauen bør tilskyndes til at videreudvikle adækvate arbejdsmarkedsinstitutioner til integrationen i det europæiske enhedsmarked.

Litauens socialsikringssystem undergik store forandringer i 1990 og 1991, men der er stadig brug for yderligere reformer til at styrke de administrative strukturer og udvikle bl.a. social forsikring. Selvom socialsikringen er offentlig, findes der adskillige private forsikringsordninger ved siden af. I øjeblikket ligger der en pensionsreform med indførelse af en pensionsfond på bordet. I 1995 udgjorde udgifterne til socialsikring omkring 10% af BNP, og tallet er vokset kraftigt i de seneste år. Socialsikringen finansieres primært af bidrag, der hovedsagelig betales af arbejdsgiverne. Der vil skulle gøres en fortsat indsats for at sikre, at der udvikles sociale beskyttelsesforanstaltninger.

Sundhedssystemet i Litauen vil skulle forbedres betydeligt.

Vurdering af den nuværende og den fremtidige situation

I 1993 vedtog Litauen en ny arbejdsbeskyttelseslov, der fastlægger principperne for beskyttelse af sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, og som er bygget op på grundlag af EF's rammedirektiv. Mange af de specifikke foranstaltninger er endnu ikke indført. De er i færd med at blive truffet eller tilpasset til den nye strategi. Litauens arbejdstilsynstjenester er nu i startfasen for så vidt angår gennemførelsen af den ny tilsynsstruktur. Det skal i overensstemmelse med ILO-konvention nr. 81 sikres, at de eksisterende tilsynsstrukturer er behørigt uafhængige.

Med hensyn til arbejdsret er Litauen i gang med at udvikle et system, som generelt set er i overensstemmelse med EU-kravene. Der er ved at blive udarbejdet et udkast til lov om beskyttelse af arbejdstagernes interesser i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens. Det kan blive nødvendigt at foretage nogle ændringer, for at bestemmelserne om arbejdskontrakter og beskyttelse af arbejdstagere i tilfælde af virksomhedsoverdragelse kan tilpasses til EF-reglerne. Information og konsultation af arbejdstagerne på virksomhedsniveau, således som det kræves i en række EF-direktiver, skal styrkes. En lov, der skal styrke informations- og konsultationsrettighederne, er under udarbejdelse.

For så vidt angår ligestilling, er de grundlæggende bestemmelser i EF-lovgivningen om ikke-forskelsbehandling af kvinder og mænd omfattet af den litauiske lovgivning. Men princippet om ikke-forskelsbehandling respekteres ikke altid i praksis, især hvad angår lige betaling for samme arbejde og kønsrelateret reklame. Lønforskellen mellem kvinder og mænd er betragtelig.

Hvad angår retten til fri bevægelighed for arbejdstagere, synes der ikke at være noget til hinder for, at Litauen skulle kunne gennemføre bestemmelserne i regelværket på dette område. Indførelsen af retten til fri bevægelighed vil imidlertid kræve ændringer i den nationale lovgivning, navnlig med hensyn til adgangen til beskæftigelse og behandling uden nogen i nationaliteten begrundet forskelsbehandling.

I forbindelse med socialsikring for vandrende arbejdstagere volder tiltrædelsen i princippet ikke større problemer, selvom det vil være nødvendigt at foretage visse tekniske tilpasninger. Et vigtigere punkt er den administrative kapacitet til at gennemføre de detaljerede koordinationsregler i samarbejdet med andre lande. Det står ikke klart, om Litauen råder over de administrative strukturer, der kræves for en integration i koordinationssystemet. Det vil desuden være nødvendigt med en hel del yderligere planlægning, forberedelse og uddannelse til at forberede administrationen til koordinationsopgaverne.

Tobaksdirektiverne om henholdsvis advarselmærkning på cigaretpakker og maksimalt tjæreindhold er gennemført i den litauiske lovgivning.

Konklusion

De sociale reformer bør videreføres, og det offentlige sundhedssystem skal forbedres betydeligt. Desuden vil den sociale dialog skulle styrkes. Litauen vil skulle gøre en stor indsats for at sikre, at dets lovgivning justeres til EF-kravene på områder som sundhed og sikkerhed, arbejdsret og ligestilling, og skal fortsat udvikle sine strukturer for at sikre en effektiv gennemførelse af lovgivningen. Hvis Litauen viderefører sine bestræbelser, skulle det kunne påtage sig forpligtelserne i forbindelse med EU-medlemskab på mellemlang sigt.

Regionalpolitik og samhørighed

Ifølge traktatens afsnit XIV søger Fællesskabet at styrke samhørigheden, navnlig via strukturfondene. Litauen skal indføre disse instrumenter effektivt og samtidig overholde de principper, målsætninger og procedurer, der gælder på tiltrædelsestidspunktet.

I Europaaftalen er der bestemmelser om samarbejde om regionaludvikling og fysisk planlægning, bl.a. ved hjælp af udveksling af oplysninger blandt lokale, regionale og nationale myndigheder samt udveksling af embedsmænd og eksperter. Hvidbogen indeholder ikke nogen særlige bestemmelser herom.

Sammendrag

Litauens BNP pr. indbygger udgjorde i 1995 ca. 24 % af EU-gennemsnittet. De største indkomstudsving findes mellem byerne og landdistrikterne, men der kan ikke sættes tal på forskellene, fordi oplysningerne om BNP ikke foreligger opdelt i regioner.

Arbejdsløsheden på landsplan er siden uafhængigheden steget til 8 % i 1996. Den registrerede arbejdsløshed i regionerne svinger fra 1,7 % i Kaunas til 10,3 % i Silales, og de seneste skøn viser en stigende tendens.

Litauens regionaludviklingsproblemer spænder for øjeblikket vidt:

- dårlige infrastrukturer (de var kun tilfredsstillende efter "Sovjetstandard"); nu anses deres tilstand for kritisk, især i landdistrikterne
- områder i industriel tilbagegang eller byområder i krise
- omstilling af aktiviteter i forbindelse med militæret
- generelt fald i indkomsterne i landdistrikterne (hvor en stor del af befolkningen fortsat bor).

Litauens struktur er ikke så koncentreret om byerne som i de to andre baltiske lande. Byfunktionerne varetages af Vilnius, Kaunas og Klaipeda. De tidligere planlægningssystemer forsøgte at udvikle denne flerpoledede struktur, ved at andre sekundære byer blev støttet.

Der findes ingen former for selvstændige, regionale myndigheder i Litauen. De 10 landsdele (med en gennemsnitligt befolkningstal på 371 000 indbyggere) er de såkaldte højere territoriale administrative enheder, der for nyligt er blevet oprettet. De er en del af centraladministrationen og ledes af en guvernør, som gennemfører statens politik. Centralisering er dog fortsat udtalt, og der findes ikke noget selvstyrende organ på regionalt plan.

I medfør af loven om Republikken Litauens territoriale administrative enheder er der oprettet 56 selvstyrende kommuner (med en gennemsnitligt befolkningstal på 66 300 indbyggere), som er opstået ved at slå ca. 500 landsbyer i landdistrikterne sammen til 44 nye enheder og 12 bykommuner.

Der findes ikke nogen regionaludviklingspolitik i Litauen. En national strategiplan er under forberedelse. Den handler dog mest om fysisk planlægning.

Egentlige regionalpolitiske instrumenter findes ikke i Litauen. Det er ikke muligt at fastslå, hvor stor en del af Litauens samlede udviklingsudgifter der kan anses som sammenlignelige med EF's strukturpolitik. Der kan derfor ikke på nuværende tidspunkt laves et pålideligt skøn over Litauens medfinansieringsevne.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Ifølge de foreliggende oplysninger har Litauens myndigheder ikke overvejet at gennemføre EF's regionalpolitik i landet, og de agter ikke på kort sigt at iværksætte en regionalpolitik.

Litauens fremskridt med at etablere de fornødne administrative og budgetmæssige procedurer til formidling af støtte fra EF's strukturfonde er klart begrænsede. De fleste af de fornødne administrative strukturer og instrumenter mangler fortsat at blive oprettet, hvis Litauen skal være rede til at gennemføre EF-strukturprogrammer inden for landets område.

Konklusion

Litauens fremskridt med at etablere en differentieret regionalpolitik som et modtræk mod spirende regionale forskelle er klart begrænsede. Der bør indføres generelle rammer for en integreret udviklingsstrategi, som i betragtning af sit omfang kan udgøre en integreret del af den nationale udviklingsstrategi. Endvidere er der et klart behov for at forbedre Litauens kapacitet på det administrative område til at forvalte integrerede regionaludviklingsprogrammer. Der skal således gennemføres betydelige reformer, inden Litauen kan anvende fællesskabsbestemmelserne og effektivt formidle støtten fra EF's strukturpolitik.

3.6 Livskvalitet og miljø

Miljø

Fællesskabets miljøpolitik, der udledes af traktaten, sigter mod bæredygtighed baseret på integrering af miljøbeskyttelse i EU's sektorpolitikker, forebyggende indsats, forureneren betaler princippet, bekæmpelse af skader ved kilden og delt ansvar. 'L'acquis communautaire' (Fællesskabets regelværk) omfatter omkring 200 retsakter, der dækker en lang række spørgsmål, herunder vand- og luftforurening, forvaltning af affald og kemikalier, bioteknologi, strålingsbeskyttelse og naturbeskyttelse. Medlemsstaterne skal sikre, at der foretages en vurdering af virkninger på miljøet, inden der gives tilladelse til visse offentlige og private projekter.

Ifølge Europaaftalen skal Litauens udviklingspolitik ledes af princippet om bæredygtig udvikling og bør fuldt ud inddrage miljøhensyn. Den fastlægger ligeledes miljø som et område for bilateralt samarbejde samt for tilpasning af landets lovgivning til Fællesskabets.

Hvidbogen dækker kun en mindre del af retsakterne på miljøområdet, nemlig produktrelateret lovgivning, der er direkte forbundet med fri bevægelighed for varer.

Sammendrag

Miljøsituationen i Litauen er mindre alvorlig end i den øvrige del af regionen. Tilbagegang i industri- og landbrugsaktivitet har medført en reduktion i forureningsniveauerne. Vandforurening er stadig det mest akutte miljøproblem, medens andre problemområder er affaldsforvaltning og -bortskaffelse.

Forurening af floder, jordbund og kystvande forårsaget af byspildevand og landbruget er

særlig alvorlig. De betydelige investeringer i spildevandsrensningsanlæg i de største byer kunne imidlertid reducere forurenende udledninger til vandområder radikal inden 2000. Inden for affaldsforvaltning er den største bekymring farligt affald, der løbende dumpes i uhensigtsmæssige kommunale lossepladser eller brændes i forbrændingsanlæg, der ikke opfylder EU-emissionsstandarder. Luftforurening, hovedsagelig fra industrien eller andre stationære kilder, er faldende, men emissioner fra mobile kilder er stigende. Den overordnede luftforureningssituation er dog relativ god. Litauen har områder af stor naturværdi, der ville være et aktiv for miljøet i en udvidet Union.

Loven om miljøbeskyttelse af 1992 er Litauens vigtigste miljølovgivning, og i 1996 blev der vedtaget en national miljøstrategi. Forureneren betaler-princippet er ligeledes nedlagt i to skattelove, og forebyggelsesprincippet er nedfældet i lovudkastet om vurdering af virkninger på miljøet. En lov om afgifter på miljøkontaminering (luftforurening), herunder afgifter på forurening fra mobile kilder til luften, blev vedtaget i 1991. Inden for naturbevaring styres beskyttede områder af loven om fredede områder. En væsentlig del af den sektorbestemte miljølovgivning, herunder standarder og forskrifter med lavere niveauer, er nedarvet fra Sovjet-tiden, selv om dette skulle ændre sig i løbet af 1997. Der er ved at blive indført økonomiske instrumenter med afgiftsdifferentiering for blyfri benzin og en miljøfond med revolverende midler baseret på forureningsafgifter og -bøder.

Litauen har ratificeret begge Helsinki-konventioner af 1974 og 1992 om beskyttelse af Østersøen og har udvist vilje til at rense 'hot spots' ved Østersøen.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Litauen har gjort betydelige fremskridt med tilpasningen af dets miljølovgivning til EU-standarder, også gennem vedtagelse af afledt lovgivning og udbygning af de nødvendige institutioner. Landet har imidlertid stadig langt igen for at opnå enten formel eller effektiv overensstemmelse.

På vandkvalitetsområdet er der blevet udarbejdet standarder for forurenende stoffer på basis af tilsvarende EF-direktiver for vandforvaltning. Litauen har for nylig opstillet nye luftforureningsstandarder for elværkers fyringsanlæg, og der er nye luftkvalitetsstandarder under udarbejdelse. I affaldssektoren indføres der ny lovgivning, der er i overensstemmelse med den gældende fællesskabsret, og der er en handlingsplan for farligt affald under udarbejdelse. På naturbevaringsområdet tilpasses en række lovudkast, der er under drøftelse i øjeblikket, til bestemmelserne i Fællesskabets direktiver om fugle og levesteder. Litauen har vedtaget en rammeloiv om nuklear sikkerhed, men den bør suppleres af lovgivning om strålingsbeskyttelse og forvaltning af radioaktivt affald samt beredskabsplaner. Der er på dette område stadig en generel mangel på sikkerhedskultur. Der burde lægges særlig vægt på hurtig gennemførelse i national lov af rammedirektiverne om luft, affald, vand og direktivet om integreret forebyggelse og bekæmpelse af forurening (IPPC) samt opstilling af finansieringsstrategier for lovgivning i vand-, luft- og affaldssektorerne, der kræver betydelige investeringer.

Litauen sigter mod at færdiggøre gennemførelsen af lovgivning fra hvidbogen i år 2000. Hvad angår den resterende miljølovgivning, er landet ret langt fremme med udarbejdelse af en

detaljeret tiltrædelsesstrategi, der skulle ligge klar i løbet af 1997.

For at opnå effektiv overensstemmelse med EF's regelværk skal Litauen øge miljøinvesteringerne betydeligt og udbygge gennemførelses- og håndhævelsesstrukturer og -instrumenter såvel som befolkningens miljøbevidsthed og inddragelse. Der må gøres noget ved mangelen på menneskelige ressourcer med ekspertise i at lede tilpasningsprocessen, der er en væsentlig flaskehals. Landets miljøtiltrædelsesstrategi burde omfatte tidsplaner for gennemførelse af EF's miljølovgivning og starte med gennemførelse af blandt andre ovennævnte ramme- og IPPC-direktiver.

Konklusion

Med de nuværende tendenser i og nylige fremskyndelse af lovgivning og reformer skulle fuldstændig gennemførelse i Litauen af Fællesskabets miljølovgivning være opnået på mellemlang sigt. Effektiv overholdelse af en række retsakter (f.eks. drikkevand, aspekter af affaldsforvaltning og luftforurening) vil imidlertid kun kunne opnås på lang sigt og vil forudsætte en betydelig forøgelse af miljøinvesteringer samt en betydelig indsats for at udbygge administrationskapaciteten.

Forbrugerbeskyttelse

Den gældende fællesskabsret omfatter beskyttelse af forbrugernes økonomiske interesser (herunder kontrol med vildledende reklame, prisangivelse, forbrugercredit, urimelige kontraktvilkår, fjernsalg, pakkerejser, salg uden for forretningslokalerne og timeshare) samt generel produktsikkerhed og produktsikkerhed inden for områderne kosmetik, tekstilbetegnelser og legetøj.

Europa-aftalen omhandler tilnærmelse af lovgivningen til fællesskabsretten og samarbejde med henblik på fuld kompatibilitet mellem forbrugerbeskyttelsessystemerne i Litauen og EU. Hvidbogens fase I-foranstaltninger fokuserer på forbedring af produktsikkerheden, herunder for kosmetik, tekstilprodukter og legetøj, og på beskyttelse af forbrugernes økonomiske interesser, herunder bl.a. på bestemmelser om vildledende reklame, forbrugercredit, urimelige kontraktvilkår og prisangivelse. Fase II-foranstaltningerne vedrører pakkerejser, salg uden for forretningslokalerne og timeshare. Desuden vil der skulle tages hensyn til EU-lovgivning, der er vedtaget for nylig (fjernsalg), eller som snart bliver det (sammenlignende reklame, prisangivelse).

Sammendrag

Forbrugerbeskyttelsesloven blev vedtaget af det litauiske parlament i 1994. Loven danner retsgrundlag for beskyttelse af forbrugerrettigheder, men er ikke egnet som grundlag for gennemførelse af EU-retten. Man er nu i færd med at drøfte en ny forbrugerbeskyttelses-lov, der indfører nye bestemmelser og ændringer, som skal sikre, at Litauen kan opfylde EU's krav til forbrugerbeskyttelse.

Det overordnede ansvar for forbrugerpolitik og forbrugerspørgsmål ligger hos statens kontor for konkurrence og forbrugerbeskyttelse. Det er kontorets opgave at koordinere de statslige og offentlige institutioners aktiviteter på forbrugerbeskyttelsesområdet. I 1989 oprettede Litauen en uafhængig forbrugerforening, som består af en række forbruger-grupper.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Forbrugerbeskyttelsespolitikken har været højt prioriteret hos den litauiske regering i de senere år. Det nye udkast til en forbrugerbeskyttelseslov sigter på at gennemføre en række EF-direktiver om spørgsmål som urimelige kontraktvilkår, pakkerejser, salg uden for forretningslokalerne og forbrugerkredit. Derudover er der ved at blive udarbejdet særskilte forslag om prisangivelse, pakkerejser og generel produktsikkerhed. Der synes ikke at være planlagt tiltag vedrørende timeshare.

Selv om forbrugerloven indeholder bestemmelser om produktsikkerhed, er emnet ikke behandlet fyldestgørende i forhold til EF-retten. Der er ved at blive udarbejdet et udkast til en særskilt lov om generel produktsikkerhed, som vil lette tilpasningen til EF-standarderne. For nogle områder som legetøjs sikkerhed, navne på tekstilprodukter og kosmetik gælder der særlige bestemmelser, men der er dog ingen specifikke forbrugerbeskyttelsesbestemmelser.

Der vil i forbindelse med indførelsen af den gældende fællesskabsret blive brug for udvikling af en stærk og uafhængig forbrugerbevægelse med støtte fra de offentlige myndigheder.

Konklusion

Der er store huller i Litauens forbrugerbeskyttelseslovgivning i forhold til EU-direktiverne, især hvad den generelle produktsikkerhed angår. Skønt Litauen har oprettet de institutionelle strukturer, der skal til for at gennemføre lovgivningen om forbrugerbeskyttelse, synes håndhævelsen at være et stadig større problem. Men, forudsat at harmoniseringsbestrebelseerne fortsættes, skulle Litauen være klar til at overtage den gældende fællesskabsret om forbrugerbeskyttelse på mellemlang sigt.

3.7. Retlige og indre anliggender

Den nugældende ret

Det vigtigste grundlag for *gældende* lovgivning inden for retlige og indre anliggender (RIA) er det samarbejde, der omhandles i afsnit VI (artikel K) i traktaten om Den Europæiske Union, dvs. tredje søjle, men der er en snæver forbindelse til visse bestemmelser og foranstaltninger under traktatens første søjle (EF-traktaten).

Den væsentligste del af EU-samarbejdet om retlige og indre anliggender omfatter asyl, kontrol af EU's ydre grænser og indvandring, toldsamarbejde og politisamarbejde med henblik på forebyggelse og bekæmpelse af alvorlig kriminalitet, herunder narkotikahandel, samt civil- og strafferetligt samarbejde. EU-traktaten fastsætter de vigtigste principper for dette samarbejde og henviser specielt til Den Europæiske Konvention om Menneskerettighederne og Genèvekonventionen (1951) om Flygtnings Retsstilling. I øvrigt er denne traktat, uden at det specielt nævnes, baseret på en række internationale konventioner, der er relevante for den, især fra Europarådet og FN, samt på Haag-konferencen. Indholdet af lovgivningen under tredje søjle er forskelligt fra indholdet af første søjle, idet den består af konventioner, fælles aktioner, fælles holdninger og resolutioner (herunder godkendte elementer af udkast til instrumenter, som er under forhandling). Rådet har indgået en række EU-konventioner (bl. a. Dublinkonventionen fra 1990 og konventioner om udvisning, bedrageri og EUROPOL). Disse er nu ved at blive ratificeret af de nationale parlamenter, medens adskillige andre konventioner, f.

eks. om de ydre grænser, er på forskellige forhandlingsstadier i Rådet. Lovgivningen inden for RIA kræver i høj grad praktisk samarbejde, vedtagelse af lovgivning og en effektiv gennemførelse af denne.

Den nye traktat

De nuværende samarbejdsrammer bliver i stort omfang udvidet for flere af de ovennævnte emner, når den traktat, der blev resultatet af regeringskonferencen i Amsterdam, træder i kraft.

Således bekræftes det i den nye traktat, at Unionen skal udvikles til et område med "frihed, sikkerhed og retfærdighed", og disse emner samt den fri bevægelighed for personer, asylspørgsmålet, og indvandringen bliver til fællesskabsanliggender.

Specielt med hensyn til den fri bevægelighed for personer skal Schengen-aftalen ifølge den nye traktat integreres i Den Europæiske Union, og alle kommende medlemmer af EU skal acceptere gældende bestemmelser i denne aftale.

Yderligere skal politisamarbejdet og det strafferetlige samarbejde styrkes ifølge den nye traktat.

Europaafspraken og Hvidbogen

Europaafspraken omfatter bestemmelser om samarbejde om bekæmpelse af narkotikamisbrug og hvidvask af penge.

Hvidbogen går ikke direkte ind på spørgsmål under tredje søjle, men der er henvisninger til første søjle, bl. a. til hvidvask af penge og fri bevægelighed for personer, som er snævert forbundet med RIA. Der henvises også til Bruxelles- og Romkonventionerne.

Sammendrag

Almindelige forhåndsbetingselser for samarbejdet om RIA

Litauen blev medlem af Europarådet i 1993 og har ratificeret de vigtigste instrumenter om menneskerettighederne. Det fastsættes i forfatningen, at domstolene skal være uafhængige i overensstemmelse med retsstatsprincipperne.

Der gennemføres for tiden reformer af institutionerne inden for RIA, men der er stadig betydelig personaleknaphed og mangler i ledelsen. Der er gjort fremskridt på alle områder under tredje søjle. Litauen har endnu ikke underskrevet konventionen om beskyttelse af personoplysninger af 1990, men parlamentet vedtog i juli 1996 en lov om dette spørgsmål, der skal opfylde betingelserne i konventionen og EU-direktivet (se også det særlige punkt om det indre marked).

Asyl

Litauen ratificerede Genève-konventionen og protokollen af 1967 i januar 1997. Hermed blev loven om flygtninge, som parlamentet havde vedtaget i 1995, iværksat. Behandlingen af

asylansøgninger begyndte i maj 1997. Denne lov er stort set i overensstemmelse med EU-bestemmelserne og omfatter f. eks. bestemmelsen om sikkert tredjeland. Et afgørende element i Litauens praksis er screening-proceduren for alle indvandrere (på udlændingeregistreringscentret i Pabrade), der er obligatorisk, før flygtninge får adgang til flygtningecentret i Rukla. Der er nu med støtte fra EU-landene (især Danmark), UNHCR og IOM ved at blive opbygget faciliteter til modtagelse og hjælp af flygtninge.

Indvandring/Grænsekontrol

Den ulovlige indvandring, især fra Asien og med det formål at benytte Litauen som springbræt til Vesten, er et voksende problem. Organiserede bander forsøger at få ulovlige indvandrere igennem Litauen til Polen. I de første måneder af 1997 afventede ca. 600 af disse indvandrere og eventuelle flygtninge på registreringscentret, at der skulle træffes afgørelse om deres status. Litauen har aftaler om visumfrihed med Det Forenede Kongerige, Irland, Danmark, Norge, Sverige, Finland og flere centraleuropæiske lande og tredjelande, og har sammen med Estland og Letland oprettet et visumfrit område. Litauen er ved at vedtage EU's liste over tredjelande, for hvilke der kræves visum. Det litauiske statsborgerskab og udlændigelovgivningen overholder generelt de demokratiske normer. Litauen har tilbagetagelseaftaler med Estland, Letland, Danmark, Sverige, Finland, Schweiz, Norge og Ukraine. Litauen søger i øjeblikket uden at være nået til et endeligt resultat at indgå tilbagetagelseaftaler med Belarus og Rusland. Forvaltningen af grænsen til Belarus og Rusland er stadig utilstrækkelig, og grænsen er ikke tydeligt markeret. Grænsebevogtningen, der ikke er tilstrækkeligt institutionaliseret, mangler både personale og udstyr.

Politisamarbejde

Der er en del organiseret kriminalitet i Litauen, især i form af smugling af mennesker, våben, spiritus og tobak, pengehvidvask og økonomisk bedrageri. Der forekommer vold og afpresning, især over for selskaber, der opererer på det såkaldte grå marked (skatteunddragelse). Politiet og andre retshåndhavende instanser har fået særlige tilbageholdelsesbeføjelser i forbindelse med den organiserede kriminalitet. Regeringen har for nylig vedtaget et program for forebyggelse af kriminalitet og planlægger at ændre straffeloven og strafferetsplejeloven samt adfærdsnormerne for embedsmænd og at skærpe loven om pengehvidvask. Der er ligeledes en omorganisering af de vigtigste institutioner undervejs. Litauen har ratificeret konventionen om pengehvidvask af 1990 (se også det særlige punkt om det indre marked). Litauen er ikke indadtil truet af international terrorisme, har underskrevet de vigtigste konventioner derom og vedtaget love og administrative foranstaltninger mod den.

Narkotika

Der opdages lejlighedsvis opium, kanabis og kokain.

Den indenlandske efterspørgsel og produktion er stigende, men misbruget er stadig begrænset. Litauen er part i de fleste vigtige internationale narkotikakonventioner og planlægger at ratificere de øvrige snart. Der er blevet oprettet en statslig narkotikakontrolkommission, der skal udvikle en strategi til forebyggelse af narkotikamisbrug. Politiet omfatter en narkotikakontrolenhed.

Retssamarbejde

Reformerne inden for retsvæsenet og forberedelsen af EU-tiltrædelsen er stadig på et tidligt stadium, men skrider dog hurtigere og hurtigere frem. Litauen har ratificeret de vigtigste strafferetskonventioner og er ved at ændre sin straffe- og civilret med henblik på retssamarbejdet. Litauen har ikke ratificeret nogen af Haag-konventionerne, men der er ved at blive forberedt en lovgivning med henblik på ratificering af de vigtigste. Det er planlagt at anmode om tiltrædelse af Lugano-konventionen, og lovgivning er under forberedelse for at sikre overholdelse af Rom- og Bruxelles-konventionerne.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Litauen har gjort fremskridt med hensyn til vedtagelsen af en rammelovgivning, herunder en gennemførelsesrammelovgivning, der er i overensstemmelse med gældende EU-ret. Regeringens prioriteringer for den nærmeste fremtid koncentrerer sig om ulovlig indvandring, opbygning af en effektiv grænsekontrol og bekæmpelse af den organiserede kriminalitet.

De væsentligste institutionelle problemer skyldes ressourceknaphed, virkningerne af organiseret kriminalitet og korruptionen i det offentlige. Den nye regering er nødt til at gribe ind på disse områder og er i øjeblikket ved at tage politikken og institutionerne inden for RIA-området op til overvejelse. Nogle embedsmænd har erfaringer med samarbejde med EU-kolleger, og regeringen ønsker at fremme denne ekspertise.

Konklusion

Litauen har gjort fremskridt på vigtige områder f. eks. inden for asyl. På grund af omfanget af de problemer, som Litauen står overfor inden for RIA-området, er en betydelig og vedholdende indsats nødvendig, hvis landet skal leve op til gældende og kommende EU-ret inden for RIA-området på mellemlang sigt.

3.8 Eksterne politikker

Handel og internationale økonomiske forbindelser

Regelværket på dette område består primært af Fællesskabets multilaterale og bilaterale handelspolitiske forpligtelser samt dets autonome instrumenter til beskyttelse af handelen.

Europaaftalen indeholder på adskillige områder bestemmelser, hvori det kræves af parterne, at de handler i overensstemmelse med WTO/GATT-principperne eller andre relevante internationale forpligtelser.

Hvidbogen indeholder ikke nogen bestemmelser på dette område.

Sammendrag

Litauen har udviklet en åben, handelsorienteret økonomi og forventes at blive medlem af Verdenshandelsorganisationen (WTO) i løbet af 1998. Litauen har status som observatør i aftalen om offentlige indkøb og vil ved tiltrædelsen skulle opfylde forpligtelserne under de plurilaterale WTO-aftaler, som Fællesskabet er part i.

Litauen opretholder på nuværende tidspunkt ikke kvantitative restriktioner for nogen

tekstilvarer eller beklædningsgenstande. Ved tiltrædelsen vil Fællesskabets tekstilpolitik blive udvidet til at omfatte Litauen; på tiltrædelsestidspunktet vil de EF-restriktioner, der opretholdes, skulle tilpasses med en passende mængde for at tage hensyn til Litauens tiltrædelse.

Vurdering af den nuværende og den fremtidige situation

Ved tiltrædelsen vil Litauen skulle anvende EF's fælles toldtarif og bestemmelserne om udenrigshandel i den fælles landbrugspolitik. Efter Uruguay-runden vil det vejede gennemsnit for mestbegunstigelsestold for industriprodukter for Litauens vedkommende være 27,5% og for Fællesskabets vedkommende 3,6%.

Litauen bør i sine forbindelser med internationale organisationer sørge for, at dets handlinger og forpligtelser er i overensstemmelse med Europaaftalen, og sikre, at det som medlem af Fællesskabet indgår sine fremtidige forpligtelser på harmonisk vis.

Ved tiltrædelsen vil Litauen blive part i Fællesskabets forskellige præferenceaftaler. Præferenceaftaler mellem Litauen og tredjelande vil generelt set skulle afsluttes ved tiltrædelsen.

Inden for handel med tjenesteydelser og etablering har Litauen under sine forhandlinger med henblik på tiltrædelse af WTO søgt at sikre, at dets multilaterale forpligtelser under GATS i videst mulig udstrækning er forenelige med Fællesskabets forpligtelser. Det skulle være muligt at løse de eventuelle betydningsfulde uoverensstemmelser, der fortsat måtte bestå.

Litauen vil ved tiltrædelsen skulle ophæve sin nationale lovgivning vedrørende instrumenter til beskyttelse af handelen og derefter anvende EF-lovgivningen på dette område.

Erfaringerne fra tidligere tiltrædelser har vist, at den automatiske udvidelse af de eksisterende antidumpingforanstaltninger til også at omfatte nye medlemsstater får tredjelandene til at rejse problemer med hensyn til denne fremgangsmådes forenelighed med de relevante WTO-bestemmelser. Det har også vist sig, at der ved tiltrædelse åbnes mulighed for omgåelse af de foranstaltninger, der er vedtaget af Fællesskabet inden for rammerne af instrumenterne til beskyttelse af handelen. Det sker, når væsentlige mængder af et produkt, der er omfattet af foranstaltninger, forud for tiltrædelsen eksporteres til den fremtidige medlemsstats territorium, hvorefter de ved tiltrædelsen automatisk overgår til fri omsætning i det udvidede toldområde. Der vil i fasen forud for Litauens tiltrædelse skulle tages fat om disse to problemer.

Litauen er ikke medlem af nogen ikke-spredningsordning, men har udtrykt interesse for medlemskab. Den litauiske kontrolliste for varer med dobbelt anvendelse er en direkte oversættelse af Fællesskabets kontrolliste. Våbeneksport er ligeledes kontrolleret. Der synes i princippet ikke at være noget til hinder for, at Litauen anvender EF-lovgivningen på dette område.

Konklusion

Litauen skulle på mellemlang sigt kunne opfylde Fællesskabets krav på dette område.

Udvikling

Den gældende fællesskabsret på udviklingsområdet udgøres i hovedsagen af Lomé-konventionen, som løber indtil i begyndelsen af 2000.

Hverken Europaaftalen eller hvidbogen indeholder bestemmelser på dette område.

Sammendrag

Litauen har ingen præferencehandelsaftaler med AVS-landene, og der anvendes ingen GSP-ordninger. Litauen indrømmer ingen toldfri adgang.

Litauen har ikke noget budget for udviklingsbistand.

Den nuværende og fremtidige situation

Ved tiltrædelsen skal Litauen anvende sin præferencehandelsordning på AVS-staterne og sammen med de andre medlemsstater deltage i finansieringen af Den Europæiske Udviklingsfond (EUF), via hvilken der bevilges finansiel bistand under Lomé-konventionen.

Litauen kunne få visse problemer i anvendelsen af den eksisterende Lomé-handelsordning fuldt ud fra tiltrædelsesdatoen.

Normalt tiltræder nye medlemsstater Lomé-konventionen på grundlag af en protokol på tidspunktet for deres tiltrædelse af EU.

Konklusion

Litauen vil skulle gøre betydelige fremskridt for at kunne opfylde EU-kravene på dette område i løbet af de kommende år.

Told

Fællesskabets regelværk i denne sektor er EF-toldkodeksen og gennemførelsesbestemmelserne hertil, den kombinerede nomenklatur, den fælles toldtarif, også handelspræferencer, toldkontingenter og toldsuspensioner, og anden toldmæssig lovgivning uden for toldkodeksens anvendelsesområde.

Europaftalen dækker oprettelse af et frihandelsområde med Fællesskabet og gradvis afvikling af told for et bredt udvalg af varer efter faste tidsplaner, som starter på datoen for aftalens ikrafttrædelse.

Hvidbogen omfatter etape I foranstaltninger til at binde og rationalisere al frihandel i henhold til Europaftalen, også lovgivning, der er forenelig med toldkodeksen, den kombinerede nomenklatur osv. Etape II vedrører vedtagelse af hele Fællesskabets lovgivning med henblik på optagelse i toldunionen ved tiltrædelsen.

Sammendrag

Ved tiltrædelse vil de litauiske toldmyndigheder skulle påtage sig alle forpligtelser i forbindelse med beskyttelse og kontrol af deres del af EU's ydre grænse. Ud over bestemmelserne om indirekte beskatning vil de blive ansvarlige for gennemførelse og håndhævelse af den fælles

handelspolitik, den fælles landbrugspolitik, den fælles fiskeripolitik osv. ved Fællesskabets ydre grænse.

Litauens evne til at anvende Fællesskabets regelværk fuldt ud forudsætter, at der er mulighed for at vedtage og gennemføre fællesskabsbestemmelser, og at der findes et passende niveau for infrastruktur og udstyr, specielt med hensyn til databehandling og undersøgelsesmetoder, samt et effektivt toldvæsen og et tilstrækkeligt stort, velkvalificeret og motiveret personale med en høj grad af integritet. Litauen har haft alvorlige problemer med korruption i toldvæsenet; landet traf vigtige foranstaltninger i marts 1997 til at bekæmpe dette.

Litauen har med faglig bistand fra toldprogrammer udarbejdet en harmoniseret toldkodeks med EF-toldkodeksen, som skal træde i kraft den 1. januar 1998. På nuværende tidspunkt er den gældende lovgivning såvel som anden toldmæssig lovgivning uden for toldkodeksens anvendelsesområde ikke forenelig med EF's bestemmelser.

Litauen har næsten bragt sin nationale varenomenklatur på linje med Fællesskabets kombinerede nomenklatur. Den litauiske administration har imidlertid ikke en integreret tarif på dette stadium, hvilket gør det vanskeligt at sammenligne de litauiske toldsatsar med toldsatsar i den fælles toldtarif. Men Litauen arbejder med en ordning for bindende tariferingsoplysninger som den, der anvendes i EF.

Litauen vedtog den 1. april 1997 den nye ordning for kumulativ oprindelse mellem lande i Europa.

Litauen har ansøgt om at blive kontraherende part i EF-EFTA-konventionen om en fælles forsendelsesprocedure og aftalen om det administrative enhedsdokument. En EF Task-Force bistår Litauen i dette arbejde. Skal landet tiltræde forsendelseskonventionen, kræver det en periode med yderligere omfattende forberedelser.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

Litauen vil skulle tilpasse de nationale procedurer til fællesskabsbestemmelserne vedrørende suspensionsordninger og toldprocedurer af økonomisk betydning. Ved tiltrædelsen vil det være nødvendigt med visse tekniske overgangsordninger, navnlig for transaktioner, som påbegyndes før datoen for tiltrædelsen, men afsluttes efter denne dato.

Det er vigtigt, at de litauiske myndigheder kan deltage på en hensigtsmæssig måde i de forskellige databehandlingssystemer til forvaltning af bestemmelserne om told og indirekte afgifter inden for toldunionen/det indre marked såvel som i databehandlingssystemerne til gensidig administrativ bistand i anliggender vedrørende told, landbrug og indirekte afgifter. Brugen af edb er meget lidt udviklet i Litauen.

Litauen vil ved tiltrædelsen skulle afskaffe al toldkontrol på grænserne med EU-medlemsstater og andre lande, som tiltræder EU. I den strategiske planlægning skal Litauen desuden tage højde for de nødvendige ressourcer til at styrke grænsestederne ved grænserne til lande, der ikke er medlemmer af EU.

Konklusion

Litauen vil fortsat skulle gøre en stor indsats for at tilpasse toldvæsenet og dets personale til de opgaver, en moderne toldadministration skal kunne påtage sig. Hvis dette er tilfældet, vil Litauen måske kunne opfylde EF's krav på mellemlang sigt.

Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

Siden sin genvundne uafhængighed i 1991 har Litauen orienteret sin udenrigs- og sikkerhedspolitik mod EU og NATO. Litauens forfatning af 8. juni 1992 indeholder bestemmelser om alliancefrihed i forhold til tidligere sovjetiske øst-alliancer. Det forbydes regeringen af slutte sig til nogen alliance, der dannes på basis af det tidligere Sovjetunionen, og desuden forbydes stationering af styrker fra det tidligere Sovjetunionen på litauisk område. Litauen har været en aktiv deltager i dialogordningerne under Unionens fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik og har altid, når det har modtaget en opfordring hertil, støttet EU's aktioner inden for disse rammer.

Litauen er medlem af FN, OSCE, Europarådet og mange andre internationale organisationer. Det er associeret partner i WEU, deltager i NACC, PfP og har gjort det klart, at det ønsker at blive medlem af WEU og NATO så snart som muligt. Det har sendt tropper til at deltage i IFOR/SFOR. Det deltager desuden i en række internationale organisationer, herunder Østersørådet, og agter at blive optaget i CEFTA.

Der består ingen territoriale uoverensstemmelser mellem Litauen og nogen af Unionens medlemsstater, omend der endnu skal vedtages en formel trækning af søgrænsen til Sverige. Litauen har heller ingen større uoverensstemmelser med naboer blandt de associerede lande. Forbindelserne med Polen er blevet betydeligt forbedret i de senere år og bygger på traktaten af 1994 om venskabsforbindelser og gode naboskabsforbindelser, som udgør en del af stabilitetspagten. Begge lande er i færd med at oprette en fælles fredsbevarende enhed. Forhandlingerne og trækning af søgrænsen med Letland fortsætter og befinder sig på et fremskredent stadium.

Selvom der er indgået over 30 traktater og aftaler mellem Litauen og Rusland, består der fortsat uoverensstemmelser om trækningen af sø- og landegrænserne: det russiske territorium, der grænser op til Litauen, er Kaliningrad oblast. Spørgsmålet om militær transit med jernbane mellem Rusland og Litauen reguleres på basis af en aftale, der fornyes hvert år.

Forbindelserne med Belarus bygger på aftalen om gode naboskabsforbindelser og samarbejdet og aftalen om statsgrænsen. Begge aftaler trådte i kraft den 26. april 1996. Den præcise trækning af grænsen skal endnu vedtages.

Litauen har en ny, lille diplomatisk tjeneste med begrænsede erfaringer og ressourcer. Med tiden skulle det dog være i stand til fuldt ud at spille sin rolle som medlem af Unionen. Det har 38 repræsentationer i udlandet og beskæftiger et diplomatisk personale på ca. 325.

Litauen støtter ikke-spredning af nukleare, biologiske og kemiske våben og er signatar af alle relevante internationale aftaler om våbenkontrol. De små litauiske væbnede styrker, som er ved at blive bragt under demokratisk kontrol, er under omorganisering for at kunne indfri NATO-krav. Litauen er medlem af den baltiske fredsbevarende bataljon (BALBAT) og deltog i en større PfP-øvelse (Baltic Challenge) i 1996. Litauen har ingen forsvarsindustri.

I en erklæring, der ledsagede ansøgningen om medlemskab af Unionen den 8. december 1995, og i sine svar til Kommissionen i juli 1996 bekræftede Litauens regering, at den var rede til og i stand til at deltage fuldt ud i Unionens FUSP.

En vurdering af Litauens udenrigs- og sikkerhedspolitik til dato giver anledning til at forvente, at det som medlem fuldt ud vil kunne opfylde sine forpligtelser på dette felt.

3.9. Finansielle spørgsmål

Finanskontrol

Gennemførelsen af Fællesskabets politikker, navnlig landbrugs- og strukturfondspolitikken, kræver effektive systemer til forvaltning og kontrol af offentlige udgifter, herunder også bestemmelser om bedrageribekæmpelse. Der må desuden ske en tilnærmelse af lovgivningerne for at muliggøre indførelse af ordningen for "egne indtægter", med bl.a. passende bestemmelser om regnskabsføring.

Europa-aftalen indeholder bestemmelser om samarbejde vedrørende revision og finanskontrol, herunder teknisk assistance fra Fællesskabet i passende omfang. Hvidbogen omtaler ikke foranstaltninger på dette område.

Sammendrag

Den litauiske Statskontrol (SC), der står direkte til ansvar over for parlamentet, er den øverste (eksterne) revisionsinstans med en lignende status som Rigsrevisionen. Dens aktiviteter er reguleret ved en lov om Statskontrollen fra 1995. SC deltager aktivt i internationale organisationer for overordnede revisionsinstitutioner.

SC overvåger, gennem efterfølgende kontrol, lovligheden af besiddelse og brug af statens ejendom samt anvendelse og brug af bevillingerne på statsbudgettet. Generalinspektøren forelægger parlamentet en rapport og en udtalelse om årsregnskabet vedrørende statsbudgettet. Parlamentet kan anmode SC om at udføre særlige efterforskningsopgaver.

Der findes for øjeblikket ikke noget centralt organ for intern kontrol. Den enkelte minister er ansvarlig for finanskontrollen inden for sit ministerium. Der findes interne kontrolenheder i 12 af de 18 ministerier, men de opfylder ikke fuldt ud internationalt anerkendte standarder. Da der ikke findes nogen enkelt central myndighed, der specielt tager sig af bedrageribekæmpelse, varetager Finansministeriet denne opgave.

Den interne kontrol i Finansministeriet og toldvæsenet varetages af Statens Afgiftsinspektorat og Tolddepartementet. Toldadministrationen er ansvarlig for opkrævning af importafgifter. Inden for denne administration forvaltes importafgifterne af afgiftsdivisioner. De er ansvarlige for bogføring af importafgifter, inddrivelse af skyldige importafgifter og gennemførelse af efterforskning og ankeprocedurer.

Når de interne og eksterne kontrolforanstaltninger er bragt til at fungere i overensstemmelse med internationale standarder, forventes det, at nationale midler og fællesskabsmidler vil blive kontrolleret og beskyttet mod bedrageri på samme måde.

Vurdering af den nuværende og fremtidige situation

De interne kontrolinstitutioner forekommer svage (for få kvalificerede revisorer). Derimod synes det eksterne kontrolsystem at leve op til almindeligt anerkendte standarder.

Der må etableres en række instrumenter, der er nødvendige for med held at kunne gennemføre EU's politikker. Der må lægges særlig vægt på udvikling af effektive interne kontrolsystemer.

Bestemmelserne om toldskyld i den ny toldlov, der træder i kraft den 1. januar 1998, synes at være identiske med bestemmelserne i forordning 2913/92. Der vil være behov for yderligere samarbejde med Kommissionen om regnskabsproceduren.

Konklusion

Der synes på dette område ikke at være større hindringer for tiltrædelse på mellemlang sigt, men der skal stadig et stort forberedende arbejde til for at få etableret de nødvendige forvaltnings- og kontrolsystemer.

Konsekvenser for budgettet

I meddelelsen "Agenda 2000" redegøres der for de samlede finansielle rammer, som de budgetmæssige virkninger af fremtidige udvidelser skal indgå i på mellemlang sigt, således at der kan sikres sammenhæng med de foreslåede retningslinjer for EF-politikkerne inden for rimelige budgetrammer.

På nuværende stadium vil det være vanskeligt og sandelig også for tidligt at foretage et præcist skøn over de budgetmæssige konsekvenser af hvert enkelt ansøgerlands tiltrædelse. Virkningerne for budgettet afhænger i meget stor udstrækning af mange forskellige faktorer:

- tidspunktet for de enkelte landes tiltrædelse
- udviklingen indtil da i EF-politikkerne, særlig hvad angår de beslutninger, der vil blive truffet om fortsættelse af reformen af den fælles landbrugspolitik og de nye retningslinjer for strukturforanstaltninger
- ansøgerlandenes fremskridt med hensyn til vækst, styrkelse af deres konkurrenceevne og deres produktivitet og evne til at overtage Fællesskabets regelværk
- de overgangsforanstaltninger, som forhandlingerne vil kunne resultere i.

Der kan kun gives nogle beløbsstørrelser for nogle budgetkategorier og et samlet skøn, og alene som illustration.

Udgifter

Hvis man antager, at reformen af den fælles landbrugspolitik kommer til at forløbe efter de retningslinjer, som Kommissionen har skitseret i anden sammenhæng, vil Litauens tiltrædelse i et år med fuldstændig anvendelse af denne reform og alene for

markedsinterventionsforanstaltninger kun medføre et supplement på 1-2% til de tilsvarende udgifter, der forudses for de femten nuværende medlemsstater.

Efter en gradvis udvikling vil de tildelinger, der skal forudses for Litauen i form af strukturforanstaltninger, ligge på omkring 4% af landets BNI.

Anvendelsen af de andre interne EF-politikker på de nyligt tiltrådte lande vil sandsynligvis medføre yderligere udgifter, der forventes at blive større end deres relative vægt i Unionens BNI, eftersom de yderligere omkostninger ved gennemførelsen af visse af disse politikker til dels står i forhold til den berørte befolkning, deres geografiske udstrækning eller antallet af medlemsstater, med hvilke der gennemføres aktioner for koordination og harmonisering. Som eksempel kan nævnes, at Litauens BNI i øjeblikket repræsenterer ca. 0,1% af Unionens.

Til gengæld burde Litauens tiltrædelse ikke medføre væsentlige ekstraudgifter i tilslutning til Unionens eksterne foranstaltninger.

Endelig skal der tages hensyn til, at de enkelte landes tiltrædelse vil bevirke, at udgifter, som afholdes over EF-budgettet til før-tiltrædelsesprogrammer til fordel for ansøgerlandet, f.eks. via Phare-programmet, falder bort.

Under henvisning til det ovenfor anførte kan udgifterne som følge af Litauens tiltrædelse på de tre nævnte områder anslås til et samlet beløb årligt inden for en gaffel på mellem 0,7 og 0,9 mia. ECU i tiden 2005-2006 (i faste 1997-priser).

Indtægter

De EF-budgetbidrag, der kan forventes af de nyligt tiltrådte lande under forudsætning af, at ordningen med egne indtægter gælder fuldt ud, forventes for samtlige BNI- og moms-indtægters vedkommende - under hensyntagen til nivelleringsreglerne for sidstnævntes vedkommende - at ligge nær deres andel af Unionens BNI. Det vil i Litauens tilfælde sige under 0,1%. Litauens andel af de traditionelle egne indtægter kommer til at afhænge af strukturen i landets handelstrømme på tiltrædelsestidspunktet.

For at sikre fastlæggelse af, kontrol med og overdragelse af de traditionelle egne indtægter i overensstemmelse med EF-forskrifterne er det nødvendigt at foretage tilpasninger af det nuværende toldsystem i Litauen. Desuden forudsætter en korrekt beregning af BNI-indtægterne betydelige forbedringer med hensyn til pålidelighed, ensartethed og fuldstændighed i nationalregnskaberne. Der kræves endvidere statistiske forbedringer til fastlæggelse af beregningsgrundlaget for de egne moms-indtægter, som tillige kræver en komplet afpasning af moms-systemet i Litauen efter EF-direktiverne.

4 Administrativ evne til at anvende Fællesskabets regelværk

Det Europæiske Råd i Madrid i december 1996 konkluderede, at de central- og østeuropæiske ansøgerlandes harmoniske integrering i EU især forudsætter tilpasning af deres administrationsstrukturer. I dette kapitel gennemgås Litauens offentlige administrations nuværende situation, herunder relevante aspekter af retsvæsenet, og der foretages en vurdering af de nuværende og sandsynlige fremtidige forudsætninger for at varetage de funktioner, der kræves i et moderne demokratisk samfund, med særlig henblik på behovet for at forvalte fællesskabsretten.

4.1 Administrative strukturer

Litauens forfatningsmæssige organer, deres beføjelser og ansvar, herunder regionale og lokale myndigheder, er beskrevet i kapitel 1.

Litauens centraladministration består af 17 ministerier og statsministerens kontor. Et departement for europæisk integration er placeret i udenrigsministeriet.

Parlamentet vedtog i 1995 en tjenestemandslov. Den indførte et tostrengt system: Kategori A for politiske embedsmænd, udnævnt af den siddende regering, og kategori B for fastansatte tjenestemænd. Den nye regering har i 1997 indført højt placerede "eksperter" i hvert ministerium og har således skabt et parallelt embedsmandssystem. Regeringen er dog for tiden ved at udarbejde en ændret tjenestemandslov for at skabe stabilitet i systemet.

Princippet om embedsværkets politiske uafhængighed er anerkendt i Litauen, men topstillinger er ikke altid fri for partipolitisk indflydelse.

Staten beskæftiger 18 000 embedsmænd. Lønninger og andre vilkår er væsentligt ringere end i den private sektor, hvilket fører til lav moral og motivation.

Reformen af centraladministrationen har været et centralt emne for den siddende regering, og der er indført betydelige ændringer med hensyn til ministeriernes ansvarsområder. Den ændrede lov er inspireret af konklusionerne i et politisk dokument, der i 1996 blev udarbejdet af ministeriet for offentlig forvaltning, "Udkast til reform af den offentlige forvaltning i Litauen", der skitserer en reformstrategi, angiver projekter, tidsplan og ressourcer, og som samtidig rummer forslag til organisationsstrukturer. Litauens regering oprettede i juni 1994 et ministerium for reform af centraladministration og lokalforvaltning. Det fremlægger forslag for regeringen i form af statsprogrammer eller lovudkast om administrative reformer. Det er for tiden i færd med at udarbejde uddannelseskriterier for et statsligt system for uddannelse af embedsmænd.

Hvad EU-anliggender angår, er der oprettet et tværministerielt koordineringsudvalg for europæiske integrationsanliggender under statsministerens ansvar samt kontorer for europæisk integration i alle fagministerier. I 1993 oprettedes det litauiske center for offentlig forvaltning, der hovedsagelig uddanner tjenestemænd i emneområder, der har berøring med tiltrædelse af EU. (Se også afsnittet i indledningen om relationerne mellem Den Europæiske Union og Litauen).

4.2 Administrationens og retsvæsenets kapacitet

Litauen var indtil 1991 en del af Sovjetunionen, og administrationen var indtil da underlagt den centrale planlægning. Det kommunistiske system afviste retsstatens principper og lod lovene og forvaltningen tjene gennemførelsen af partiets politik. På denne baggrund blev både forvaltningen og lovene efterhånden i stigende grad af befolkningen betragtet som instrumenter for den politiske kontrol.

De administrative strukturer muliggør en effektiv forvaltning. Der findes brugbare rammer for et permanent embedsmandskorps. Men trods de betydelige fremskridt, der er gjort, er der stadig brug for videreudvikling af systemet.

Den litauiske offentlige forvaltning lider under manglende erfaring og manglende ressourcer, og på de lavere niveauer spores arven fra fortiden, der lægger hindringer i vejen for regeringens omfattende reformbestræbelser. Ikke desto mindre er statens kontroldepartement og statsadvokaturen i stand til at fungere tilfredsstillende. En vigtig styrke ved systemet, især set i et udvidelsesperspektiv, er regeringens udtrykkelige vilje til at nå standarder, der er forenelige med EU-medlemskab.

Retsgrundlaget for den offentlige sektor er adækvat. Det vil imidlertid tage nogen tid at udvikle et politisk helt uafhængigt embedsværk.

Den offentlige forvaltning er overbemandet. Den siddende regering har planer om at skære ned. Det vil sandsynligvis bl.a. føre til, at der kan frigøres midler til at hæve de offentligt ansattes lønninger. Dette må formodes at bidrage til at bremse den store personaleudskiftning, der skyldes en "hjerneflugt" til den private sektor. Som i enhver offentlig forvaltning er der nogle medarbejdere, der er særdeles højt kvalificerede. Det er svært at vurdere den generelle standard, men der er tydeligvis store svagheder i mange dele af forvaltningen.

Befolkningens tillid til den offentlige forvaltning er ikke stor. De fleste borgeres kontakt med forvaltningen er til de mere underordnede embedsmænd i administrative rutinejobs; og denne kontakt betragtes ikke af mange som en god reklame for den litauiske offentlige forvaltning. Udryddelse af korruption i den offentlige forvaltning prioriteres højt af den siddende regering. Der har været afskedigelser og retssager for uregelmæssigheder, hvor toldvæsenet og anklagemyndigheden har været indblandet.

Regeringens intentioner med hensyn til reform af den offentlige forvaltning er positive. Med hensyn til reform af lokalstyret har Litauen opnået gode fremskridt. Den tredje reformbølge er på tegnebrættet og vil bringe udviklingen et skridt videre hen imod decentralisering på kommunalt plan. Det er imidlertid fortsat uklart, hvordan de lokale myndigheder kan leve op til deres ansvar for at udstede regler og bestemmelser. Med hensyn til de lokale myndigheder er spørgsmålet om lovgivning og planlægning af opgavefordelingen mellem myndigheder på forskellige niveauer det allervanskeligste. Der er på det seneste sket fremskridt i udformning og indførelse af lovgivning om yderligere decentralisering med særligt henblik på spørgsmål som kommunal ejendom og ejendomsforhold til jord samt med sigte på at afklare de forskellige aspekter af skattekontrollen på lokalt plan og balancen mellem skatteindtægter og statstilskud.

De administrative strukturer, der er etableret siden 1996 med henblik på europæisk integration, har allerede udvist nogle gode resultater.

Nøgleområder for gennemførelse af fællesskabsretten

Den ensartede anvendelse af EU-lovgivningen: Effektiv anvendelse af fællesskabsretten forudsætter, at medlemsstaternes retsmyndigheder er i stand til at anvende de bestemmelser i traktaten, der omhandler sikring af enheden og af anvendelsen af fællesskabsretten, og som kan sikre, at det indre marked og fællesskabspolitikkerne generelt fungerer korrekt. Et højt kvalificeret og veluddannet retsvæsen med tilstrækkelige ressourcer er nødvendigt for, at domstolene kan anvende EU-lovgivningen, herunder sager med direkte retsvirkning og sager, der henvises til EF-Domstolen i henhold til EF-traktatens artikel 177.

Retsvæsenet i Litauen udviser betydelige svagheder, især med hensyn til ressourcer og relevant ekspertise. På denne baggrund nærer Kommissionen betydelig tvivl om systemets evne til at sikre den effektive anvendelse af fællesskabsretten.

Det indre marked: Skal Litauen kunne sikre, at Fællesskabets bestemmelser om det indre marked anvendes korrekt, især med hensyn til fri bevægelighed for varer og tjenesteydelser, forudsætter det, at der findes effektive regulerings-, standardiserings-, certificerings- og tilsynsmyndigheder, der kan handle i fuld overensstemmelse med EF-bestemmelserne. En analyse af disse punkter er indeholdt i kapitel 3.1 (under "De fire friheder").

I Litauen er den administrative kapacitet med hensyn til fri bevægelighed for varer endnu ikke tilfredsstillende. Med hensyn til standardisering må den foreslåede lovgivning formodes at føre til større overensstemmelse med EF-systemet. Departementet for standarder er imidlertid stadig ikke et uafhængigt organ, hvilket er i modstrid med EF's principper. Med hensyn til en infrastruktur til konformitetsvurdering findes der endnu ikke noget kvalificeret certificeringsorgan. Med hensyn til fri bevægelighed for tjenesteydelser er situationen fortsat noget utilfredsstillende, da det ikke er sikkert, at de litauiske myndigheder har de administrative ressourcer til hurtigt at gennemføre det store lovgivningsprogram, de har forpligtet sig til. Litauens centralbank har 62 medarbejdere, og det statslige forsikringstilsyn har 5.

Det er nødvendigt at højne personalets generelle kvalifikationsniveau for at leve op til EU-kravene på dette område.

Konkurrence: Som forklaret i kapitel 3.1 (under "Konkurrence") forudsætter håndhævelse af konkurrencelovgivningen, at der etableres antitrust- og statsstøttekontrolmyndigheder, og at retsvæsenet, den offentlige forvaltning og de relevante økonomiske aktører har tilstrækkelig indsigt i konkurrencelovgivningen og -politikken.

I Litauen er den centrale myndighed statsens konkurrence- og forbrugerbeskyttelseskontor, der har i alt 37 medarbejdere; dette er sandsynligvis tilstrækkeligt. Ekspertisen er beskeden. Evne til effektivt at gennemføre EF-kravene på dette område forudsætter yderligere investeringer i tekniske og menneskelige ressourcer.

Telekommunikation. Til udformning og gennemførelse af de mange liberaliseringsbestemmelser, der er indeholdt i fællesskabsretten på dette område, er det nødvendigt med et regulerende og planlæggende organ, der effektivt er adskilt fra ethvert driftsselskab.

Kommissionen har kun begrænsede informationer om den administrative situation på dette område i Litauen; det må imidlertid betvivles, om den tilstrækkelige administrative kapacitet er for hånden.

Indirekte beskatning: En effektiv forvaltning af fællesskabsrettens bestemmelser om indirekte beskatning forudsætter, at der findes instanser, der er i stand til at gennemføre EU-lovgivningen om harmonisering af moms og afgifter i et miljø, hvor kontrollen ved EU's indre grænser er ophævet, hvor afgiftssystemet er baseret på frilagre, og hvor afgiften betales til den lokale sats i medlemsstaten, hvor og når varerne forbruges. Dette kræver en veludbygget og veluddannet myndighed med tilstrækkelige ressourcer og med en høj grad af integritet.

I Litauen er den relevante myndighed finansministeriet. En central forvaltning og 56 regionale kontorer med i alt 31 000 medarbejdere (3 000 medarbejdere beskæftiget med indirekte beskatning). På grund af stor personaleudskiftning, der til dels skyldes, at veluddannet personale rekrutteres af den private sektor, er det vanskeligt at anslå det nuværende personales kapacitet. Med henblik på at sikre en effektiv forvaltning af fællesskabsretten på dette område er det nødvendigt at konsolidere og forbedre personalets generelle professionelle kvalifikationer, bl.a. gennem uddannelsestiltag og lønforbedringer.

Landbrug: De administrative krav på landbrugsområdet vedrører først og fremmest veterinær- og plantesundhedskontrol med henblik på at beskytte den offentlige sundhed og sikre fri bevægelighed for landbrugsvarer, samt kapacitet til at administrere den fælles landbrugspolitik mekanismer og bestemmelser, herunder høje standarder med hensyn til finanskontrol og officiel statistik. Disse punkter er behandlet i kapitel 3.4 (under "Landbrug"); generelle standarder på det statistiske område er behandlet i kapitel 3.3 (under "Statistik").

Den administrative kapacitet med hensyn til veterinær- og plantesundhedskontrol i Litauen har den svaghed, at prøve- og diagnosticeringsfaciliteterne fortsat er utilstrækkelige. Veterinær- og levnedsmiddelinspektoratet kan med fordel styrkes. Til forvaltning af den fælles landbrugspolitik i almindelighed er der behov for betydelig tilpasning af den eksisterende administrationsstruktur.

For at kunne leve op til EF-bestemmelserne på dette område er det nødvendigt med betydelige forbedringer.

Transport: Anvendelsen af EF-bestemmelserne om det indre marked og om konkurrence på transportsektoren samt udvikling af relevante infrastrukturprodukter og andre aspekter af fællesskabsretten på transportområdet vil stille nye medlemsstater over for administrative udfordringer.

Den ansvarlige statslige myndighed i Litauen er transportministeriet (tidligere oplyst: 86

medarbejdere). Kommissionen kender ikke det aktuelle medarbejdertal. Der er for få kvalificerede medarbejdere. Det giver anledning til særlige betænkeligheder med hensyn til gennemførelse af sikkerhedskontroller.

Beskæftigelse og socialpolitik: Et centralt administrativt krav med hensyn til fællesskabsretten på dette område er, at der er tilstrækkelig inspektionskapacitet, især til at kontrollere sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen.

I Litauen må arbejdsinspektoratet (50 inspektører) styrkes betydeligt, både personalemæssigt og med hensyn til ekspertise.

Regionalpolitik og samhørighed: De vigtigste administrative krav på dette område er, at der findes kvalificerede og effektive forvaltningsorganer, og især at der er en høj grad af kompetence og integritet i forvaltningen af Fællesskabets midler.

I Litauen er der ikke nogen nationalt fastlagt regionalpolitik. Situationen med hensyn til finanskontrol er endnu ikke tilfredsstillende (se afsnittet nedenfor om "Finanskontrol"). En effektiv forvaltning af fællesskabsretten på dette område forudsætter, at der etableres de nødvendige administrative, budgetmæssige og kontrolmæssige rammer.

Miljø: Da EF's miljøpolitik indebærer, at miljøbeskyttelsen skal integreres i EF's sektorpolitikker, er de administrative behov potentielt meget store og omfatter mange instanser, der ikke normalt beskæftiger sig med miljøbeskyttelse. Hovedansvaret ligger imidlertid hos miljøministerierne og forskellige underinstanser.

Litauens miljøministerium har 130 medarbejdere. Tilsynet udføres af det fælles forskningscenter, og den overordnede kontrol varetages af ministeriet og 44 distriktskontorer. Disse arrangementer er endnu ikke adækvate, og den overordnede kontrol må styrkes. En effektiv forvaltning af fællesskabsretten på dette område forudsætter øgede menneskelige ressourcer, især efterhånden som lovgivningen gradvis tilnærmes.

Forbrugerbeskyttelse: På dette område forudsætter en effektiv forvaltning af fællesskabsretten, at det overordnede ansvar placeres i et særligt statsligt organ, der kan varetage udformning, gennemførelse og håndhævelse af lovgivningen om forbrugerpolitik og forbrugerbeskyttelse.

I Litauen ligger hovedansvaret hos det statslige konkurrence- og forbrugerbeskyttelseskontor (7 medarbejdere beskæftiger sig med forbrugerbeskyttelse), oprindeligt en konkurrencemyndighed, hvis arbejdsområde er blevet udvidet til også at omfatte forbrugerspørgsmål. Ikke-statslige forbrugerorganisationer er stadig alt for svage. Der hersker fortsat forvirring om forbrugerpolitikens præcise mål og arbejdsområder. Dette forklarer delvis vanskelighederne med den konkrete håndhævelse af forbrugerlovgivningen; der er imidlertid også andre forhold, der må gøres noget ved, bl.a. mangelen på specialuddannet personale, organisatoriske svagheder og manglende bevidsthed i retsvæsenet om forbrugerspørgsmål.

Retlige og indre anliggender: Tilsynet med retlige og indre anliggender påhviler justits- og indenrigsministerier. De administrative instanser skal være i stand til effektivt at beskæftige sig

med asyl- og indvandrerspørgsmål, grænsekontrol samt politi- og domstolssamarbejde. Der er især behov for tilstrækkeligt mange veluddannede medarbejdere med udtalt integritet.

I Litauen har både justitsministeriet og indenrigsministeriet tilstrækkeligt med medarbejdere. Kapaciteten til at behandle asyl- og indvandrersager er endnu ikke tilvejebragt, da behandling af asylansøgninger først begyndte i maj 1997, og da faciliteterne til modtagelse af flygtninge kun er ved at blive bygget op. Grænsekontrollen er utilstrækkelig, fordi der både mangler personale og udstyr. Politiet omstruktureres for bedre at kunne bekæmpe organiseret kriminalitet. Der gennemføres reformer i retsvæsenet, men der er for tiden kun lidt praktisk samarbejde med EU. En effektiv forvaltning af fællesskabsretten på dette område forudsætter øgede menneskelige og tekniske ressourcer samt skridt til at bekæmpe korruptionen.

Told: Anvendelse af fællesskabsretten på dette område forudsætter et tilstrækkeligt højt niveau med hensyn til infrastruktur og udstyr, herunder edb- og efterforskningsressourcer, samt opbygning af et effektivt toldvæsen med et tilstrækkeligt stort antal kvalificerede og motiverede medarbejdere med en høj grad af integritet.

Toldvæsenet i Litauen har 3 295 medarbejdere. På grund af stor personaleudskiftning er det vanskeligt at vurdere effektiviteten og derfor, om medarbejdertallet er tilstrækkeligt. En effektiv forvaltning af fællesskabsretten på dette område forudsætter, at man kan holde fast på kvalificerede og erfarne medarbejdere, samt at toldforvaltningen datamatiseres. Og især bliver det nødvendigt at vise, at man gør noget effektivt ved korruptionen.

Finanskontrol: Beskyttelsen af Fællesskabets finansielle interesser kræver opbygning af bedrageribekæmpelsesmyndigheder, uddannelse af særligt personale (kontrollører, dommere) og styrkelse af særlige samarbejdssystemer. Gennemførelsen af fællesskabspolitikkerne, især inden for landbruget og strukturfondene, forudsætter effektive forvaltnings- og kontrolsystemer for de offentlige udgifter og ressourcer til bedrageribekæmpelse. Det er administrativt nødvendigt at have en skarp skellen mellem ekstern og intern kontrol. Politi og domstole skal være i stand til at beskæftige sig med kompleks international økonomisk kriminalitet (f.eks. bedrageri, korruption og hvidvaskning af penge), der kan skade Fællesskabets finansielle interesser.

I Litauen er det vigtigste eksterne kontrolorgan statsrevisionen (295 medarbejdere). En effektiv forvaltning af fællesskabsretten på dette område forudsætter betydelige bestræbelser på at etablere de nødvendige forvaltnings- og kontrolmekanismer.

4.3 Generel evaluering

Litauens administrative strukturer kræver en omfattende reformindsats, hvis man på mellemlang sigt skal nå den tilstrækkelige kapacitet til en effektiv forvaltning af fællesskabsretten.

Hvad angår retsvæsenets evne til effektivt at anvende fællesskabsretten, er det på dette stadium vanskeligt at foretage en præcis evaluering.

C. SAMMENFATNING OG KONKLUSION

Litauen indgav sin ansøgning om tiltrædelse af Den Europæiske Union den 8. december 1995. Denne ansøgning er et led i den historiske proces, der afslutter delingen af Europa og er udtryk for forankringen af demokratiet i dette land.

Ved anvendelse af traktatens artikel O har Kommissionen efter anmodning fra Rådet udarbejdet en udtalelse om Litauens ansøgning om tiltrædelse.

Litauen har bl.a. forberedt sig på tiltrædelsen på grundlag af **frihandelsaftalen**, der trådte i kraft den 1. januar 1995. Den Europæiske Union og Litauen undertegnede **Europaaftalen** den 12. juni 1995. Når først ratificeringsprocedurerne er tilendebragt, og aftalen trådt i kraft, vil den træde i stedet for frihandelsaftalen. Gennemførelsen af **hvidbogen** fra maj 1995 om det indre marked, der er et andet afgørende element i før-tiltrædelsesstrategien, er sket på grundlag af et nationalt program om lovgivningsmæssig harmonisering, der blev vedtaget af regeringen i september 1996. Regeringen har etableret de nationale koordinationsstrukturer, som skal være ansvarlige for gennemførelsen af den europæiske integrationspolitik.

Ansøgningen om tiltrædelse er blevet vurderet efter **de kriterier, som Det Europæiske Råd fastsatte på sit møde i København** i juni 1993. Ifølge konklusionerne herfra kan de ansøgerlande i Central- og Østeuropa, som måtte ønske det, blive medlemmer af Den Europæiske Union, hvis de opfylder følgende betingelser. Medlemskab kræver, at ansøgerlandet:

- har opnået institutionel stabilitet, som garanterer demokrati, retsstatsforhold, menneskerettigheder samt respekt for og beskyttelse af mindretal;

- har en levedygtig markedsøkonomi og kan klare konkurrencepresset og markedskræfterne i Unionen;

- kan påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab og herunder er i stand til at tilslutte sig målet om en politisk, økonomisk og monetær union.

Ved vurderingen af disse tre grupper af kriterier - politiske og økonomiske kriterier samt evnen til at gennemføre Fællesskabets regelværk - skal der ligeledes tages hensyn til myndighedernes og retsvæsenets evne til gennemføre principperne om demokrati og markedsøkonomi samt anvende og håndhæve regelværket i praksis.

Den fulgte **metode** har bestået i at foretage en analyse af situationen på mellemlang sigt for hvert ansøgerland under hensyntagen til de skete fremskridt og de allerede iværksatte reformer. For så vidt angår de politiske betingelser har Kommissionen foretaget en bedømmelse af den aktuelle situation, idet den er gået ud over en formel beskrivelse af institutionerne for at vurdere, hvorledes demokratiet reelt fungerer.

1) Politiske kriterier

De litauiske institutioner er stabile og velfungerende. De forskellige myndigheder er opmærksomme på grænserne for deres beføjelser og samarbejder indbyrdes. Valgene i 1992 og 1996 var frie og retfærdige og førte i begge tilfælde til magtskifte under passende vilkår.

Oppositionen deltager normalt i institutionernes arbejde. Der bør stadig gøres bestræbelser med henblik på at forbedre retsvæsenets funktion og gøre kampen mod korruption mere effektiv.

Der er ikke væsentlige problemer med hensyn til respekten for de grundlæggende rettigheder.

Litauen udviser således de kendetegn, der er typiske for et demokrati med institutionel stabilitet, som garanterer retsstatsforhold, menneskerettigheder samt respekt for og beskyttelse af mindretal.

2) Økonomiske kriterier

I de først tre år efter uafhængigheden oplevede Litauen en kraftig nedgang i produktionen. Denne nedgang sluttede, efter at der var blevet indført en ny mønt og skabt en "currency board" i 93/94. Siden har væksten været positiv hvert år (3,6% i 1996) på trods af bankkrisen i 1995. Trods de begrænsede skatteindtægter har Litauen bevaret en relativt stram skattepolitik. Gældsætningen over for udlandet er på et beskedent niveau, og underskuddet på handelsbalancen er under kontrol. Inflationen er faldet fra et meget højt niveau i 1992-93 og nåede i 1996 ned på 24,6%. BNP pr. indbygger udgør ca. 24% af gennemsnittet i EU for en befolkning på 3,7 mio. indbyggere. Landbrugssektoren beskæftiger 24% af den erhvervsaktive befolkning og står for 9% af værditilvæksten. Den Europæiske Union er Litauens vigtigste handelspartner og tegner sig for 37% af landets udenrigshandel.

Kommissionen vurderer på basis af sin analyse, at **Litauens evne til at opfylde de økonomiske kriterier** fastlagt i København er, som følger:

Litauen har gjort betydelige fremskridt med hensyn til at få etableret en **markedsøkonomi**. Handel og priser er blevet liberaliseret, og der er gjort vigtige fremskridt med hensyn til makroøkonomisk stabilisering. Der må imidlertid fortsat gøres en indsats, især med hensyn til prisjustering, privatisering i stor målestok og konkursbehandling. Det vigtigste element, som stadig mangler i dag, er anvendelse af finansiell disciplin over for virksomheder.

Litauen vil have betydelige vanskeligheder ved at modstå **konkurrencepresset og markedskræfterne i EU** på mellemlang sigt. Den seneste forbedring af den førte politik til fordel for markedsmekanismerne vil, hvis landet fortsætter i den retning, kunne fremskynde etableringen af en markedsøkonomi og styrke konkurrenceevnen. Men omstruktureringen af virksomheder er stadigvæk nødvendig. Landbruget må moderniseres, og banksektoren er fortsat svag.

3) Evnen til at påtage sig forpligtelserne ved medlemskab

Overtagelsen af Fællesskabets regelværk er vurderet i forhold til flere indikatorer:

- Europaaftalen omfatter specielt forpligtelser i forbindelse med etableringsret, national behandling, frihandel, intellektuel ejendomsret og offentlige indkøb
- iværksættelse af de væsentligste foranstaltninger til oprettelse af det indre marked, der er opstillet i hvidbogen

- gradvis gennemførelse af de øvrige dele af regelværket.

Litauen har fra før Europaaftalens ikrafttræden gjort en betydelig indsats for at opfylde visse af forpligtelserne i henhold til aftalen. Litauen opfylder betingelserne i henhold til frihandelsaftalen og overholder den deri fastsatte tidsplan. Der er ikke konstateret alvorlige bilaterale problemer. Litauen har ligeledes gjort bestræbelser på at opfylde **det indre markeds** væsentligste regler. Landet har gjort fremskridt på områder som handelsret, databeskyttelse og regnskabsføring. Men der må gøres yderligere bestræbelser på områder som intellektuel ejendomsret, offentlige indkøb, liberalisering af kapitalmarkeder, finansielle tjenesteydelser, beskatning, konkurrence og inden for andre sektorer.

Generelt er svagheden i den offentlige administration i Litauen et problem, og der kan stilles spørgsmål ved såvel tempoet i den lovgivningsmæssige tilnærmelse som kvaliteten af gennemførelsen og anvendelsen heraf.

Hvad angår **de øvrige dele af regelværket**, skulle Litauen, hvis landet aktivt fortsætter sine gennemførelsesbestræbelser, ikke få særlige vanskeligheder med at anvende regelværket på mellemlang sigt på følgende områder: uddannelse, ungdom og erhvervsuddannelse, forskning og teknologisk udvikling, audiovisuelle midler, små og mellemstore virksomheder, udenrigshandel og udvikling.

Til gengæld er det nødvendigt med en betydelig indsats inden for telekommunikation, statistik, fiskeri og told.

Hvis Litauen fortsætter sin omstrukturering og privatisering af hovedparten af sin **industri**, skulle landet være i stand til at klare integrationen i det indre marked på mellemlang sigt.

På **miljøområdet** er det nødvendigt med en meget betydelig indsats, herunder massive investeringer og styrkelse af administrationens evne til at anvende lovgivningen effektivt. Fuldstændig overtagelse af regelværket kan først komme på tale på lang sigt og vil kræve øgede offentlige udgifter.

Litauen skulle ikke støde på større vanskeligheder med at anvende regelværket inden for **transportsektoren**, hvis landet fortsat udviser den fornødne opmærksomhed over for spørgsmål om sikkerhed til søs og overholdelse af miljøregler. Det vil være nødvendigt med investeringer for at udvide de transeuropæiske net, der kan sikre et velfungerende indre marked.

Litauen skulle ligeledes på mellemlang sigt kunne gennemføre regelværket om **beskæftigelse og sociale anliggender**, hvis landet gør sig store bestræbelser med hensyn til at tilpasse sin lovgivning til de forpligtelser, der er fastsat af Den Europæiske Union på områder som arbejdstagernes sikkerhed og sundhed samt arbejdsret.

For så vidt angår **regionalpolitik** må Litauen gennemføre de nødvendige administrative reformer og indføre et egentligt finanskontrollsystem for at være i stand til at udnytte EU's regional- og strukturfonde og dermed effektivt at bidrage til landets udvikling.

Landbrugssektoren må omstruktureres, og der er i dag kun et begrænset antal mekanismer til rådighed, hvormed den fælles landbrugspolitik kan gennemføres. Det vil være nødvendigt

med en kraftig indsats, for at Litauen kan forberede sig på tiltrædelsen på mellemlang sigt.

På **energiområdet** er Litauen stærkt afhængig af atomenergi. Landet har forpligtet sig til at lukke værket i Ignalina, og må overholde den aftalte tidsplan for lukningen af værket. I mellemtiden må der foretages de nødvendige tilpasninger på kort sigt for at overholde de vedtagne internationale sikkerhedsregler. Litauen skulle ikke støde på andre større problemer for tiltrædelsen for så vidt angår denne sektor, selv om der stadig må gøres en indsats for så vidt angår monopoler, netadgang og prisfastsættelse.

I betragtning af den samlede evaluering af de berørte områder er det i dag vanskeligt at forudse, hvornår Litauen vil være i stand til at overtage og iværksætte de foranstaltninger, der er nødvendige for at kunne afskaffe kontrollen ved de indre **grænser** og overføre den til de ydre grænser i Unionen.

Litauens deltagelse i tredje fase af **Den Økonomiske og Monetære Union**, som indebærer en samordning af de økonomiske politikker og fuldstændigt frie kapitalbevægelser, kan give anledning til visse vanskeligheder på mellemlang sigt. Det er endnu for tidligt at sige, om landet på tidspunktet for tiltrædelsen vil være i stand til at deltage i euroen: opfyldelsen af konvergenskriterierne er afhængig af, hvorvidt de igangværende strukturændringer lykkes; det er dog under ingen omstændigheder en betingelse for tiltrædelsen.

For så vidt angår **retlige og indre anliggender** har Litauen gjort visse fremskridt inden for f.eks. asylpolitik. Men det er nødvendigt med en fortsat kraftig indsats, hvis landet vil være i stand til at overtage regelværket på mellemlang sigt.

Litauen skulle kunne efterleve forpligtelserne i **den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik**.

Desuden har Litauen ingen større grænsestridigheder hverken med EU's nuværende medlemsstater eller med ansøgerlandene. Landet lægger stor vægt på at forbedre sine relationer med Polen.

4) Administrationens og domstolenes kapacitet

Litauen vil skulle gennemføre betydelige og forstærkede reformbestrebelse for på mellemlang sigt at kunne råde over de nødvendige administrative strukturer til en effektiv gennemførelse og anvendelse af regelværket.

Domstolenes kapacitet til at sikre en ensartet gennemførelse af fællesskabsretten er et vigtigt element, især til gennemførelsen af det indre marked. Det er vanskeligt på nuværende tidspunkt at give en evaluering af denne sektor.

KONKLUSION

Kommissionen konkluderer på baggrund af den analyse, den har foretaget, at:

- Litauen udviser de kendetegn, der er typiske for et demokrati med institutionel stabilitet, som garanterer retsstatsforhold, menneskerettigheder samt respekt for og beskyttelse af mindretal;

- Litauen har gjort betydelige fremskridt med hensyn til skabelse af en markedsøkonomi, men det vil få alvorlige vanskeligheder med at klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i Unionen på mellemlang sigt;

-Litauen har gjort fremskridt med hensyn til gennemførelse og anvendelse af Fællesskabets regelværk, navnlig i forbindelse med det indre marked. Hvis landet gør en betydelig indsats, skulle det kunne deltage fuldt ud i det indre marked på mellemlang sigt. Det vil være nødvendigt med en særlig indsats på investeringsområdet for at opnå en fuldstændig anvendelse af regelværket inden for bl.a landbrug, energi og miljø. Det er absolut nødvendigt at styrke de administrative strukturer, hvis Litauen skal råde over instrumenter, der kan sikre en fuldstændig anvendelse og håndhævelse af regelværket.

På denne baggrund vurderer Kommissionen, at forhandlinger om tiltrædelse til Den Europæiske Union bør åbnes med Litauen, så snart tilstrækkelige fremskridt er opnået med hensyn til at opfylde betingelserne for medlemskab som fastlagt af Det Europæiske Råd i København.

Den udvidede før-tiltrædelsesstrategi vil støtte Litauens bestræbelser på at forberede sig hurtigere til forpligtelserne i forbindelse med tiltrædelsen, idet den koncentrerer sig om de svage punkter, der er identificeret i udtalelsen. Kommissionen vil senest ved udgangen af 1998 forelægge en rapport om de fremskridt, Litauen har gjort.

BILAG: RESULTATET AF DET SENESTE VALG (1996)

<u>Politisk parti</u>	<u>Antal pladser i parlamentet</u>
Fædrelandspartiet	70
Det Kristelig-demokratiske Parti	16
Centrumsunionen	13
Det Demokratiske Arbejderparti	12
Socialdemokraterne	12
Det Demokratiske Parti	2
Den Kristelig-demokratiske Union	1
Kvindepartiet	1
Den Liberale Union	1
De Politiske Fangere og De Deporterendes Union	1
Polsk Valgaktion	1
Den Nationalistiske Union	1
Unge Litauen	1
Bondepartiet	1
Uafhængige	4
I ALT	137 ¹

¹ 4 pladser er endnu ikke fordelt som følge af utilstrækkelig valgdeltagelse i de pågældende valgkredse,

Enhedsmarkedet: Hvidbogsforanstaltninger

Tabellen er baseret på oplysninger fra de litauiske myndigheder og bekræftet af dem som korrekte pr. udgangen af juni 1997. Det betyder ikke, at Kommissionen nødvendigvis er enig i deres analyse. Tabellen omfatter de direktiver og forordninger, der er omhandlet i hvidbogen, i alt 899. De er anført efter de kategorier, der benyttes i hvidbogen og i relation til de relevante policy-områder. Tabellen viser antallet af foranstaltninger, om hvilke de litauiske myndigheder har oplyst, at der allerede findes lovgivning, der til dels er i overensstemmelse med de tilsvarende foranstaltninger i hvidbogen.

Kapitler i hvidbogen		Direktiver		Forordninger		I alt
		Fase I	Fase II/III	Fase I	Fase II/III	
1. Frie kapitalbevægelser	Litauen	1	1	0	0	2
	Antal hvidbogsforanstaltninger	3	1	0	0	4
2. Industriprodukters frie bevægelighed og tilkæbnd	Litauen	25	59	3	0	87
	Antal hvidbogsforanstaltninger	56	104	4	1	165
3. Konkurrence	Litauen	1	0	1	0	2
	Antal hvidbogsforanstaltninger	3	0	1	0	4
4. Socialpolitik og -foranstaltninger	Litauen	10	2	0	2	14
	Antal hvidbogsforanstaltninger	12	15	0	2	29
5. Landbrug	Litauen	47	15	7	0	69
	Antal hvidbogsforanstaltninger	93	46	62	2	203
6. Transport	Litauen	16	11	6	4	37
	Antal hvidbogsforanstaltninger	19	15	8	13	55
7. Det audiovisuelle område	Litauen	1	0	0	0	1
	Antal hvidbogsforanstaltninger	1	0	0	0	1
8. Miljø	Litauen	17	0	3	0	20
	Antal hvidbogsforanstaltninger	31	7	7	0	45
9. Telekommunikation	Litauen	7	3	0	0	10
	Antal hvidbogsforanstaltninger	9	7	0	0	16
10. Direkte beskatning	Litauen	0	0	0	0	0
	Antal hvidbogsforanstaltninger	2	2	0	0	4
11. Frie varebevægelser	Litauen	0	0	0	0	0
	Antal hvidbogsforanstaltninger	0	0	0	0	0
12. Offentlige indkøb	Litauen	5	1	0	0	6
	Antal hvidbogsforanstaltninger	5	1	0	0	6
13. Finansielle tjenesteydelser	Litauen	11	6	0	0	17
	Antal hvidbogsforanstaltninger	13	8	0	0	21
14. Beskyttelse af persondata	Litauen	0	0	0	0	0
	Antal hvidbogsforanstaltninger	0	2	0	0	2
15. Selskabslovgivning	Litauen	2	3	0	1	6
	Antal hvidbogsforanstaltninger	2	3	0	1	6
16. Regnskabsvæsen	Litauen	0	0	0	0	0
	Antal hvidbogsforanstaltninger	3	2	0	0	5
17. Civilret	Litauen	0	0	0	0	0
	Antal hvidbogsforanstaltninger	1	1	0	0	2
18. Gensidig anerkendelse af erhvervs-kvalifikationer	Litauen	1	8	0	0	9
	Antal hvidbogsforanstaltninger	2	16	0	0	18
19. Intellectuel ejendomsret	Litauen	4	2	0	0	6
	Antal hvidbogsforanstaltninger	5	3	0	3	11
20. Energi	Litauen	6	1	3	0	10
	Antal hvidbogsforanstaltninger	10	2	3	0	15
21. Toldlovgivning	Litauen	0	1	1	2	4
	Antal hvidbogsforanstaltninger	2	1	14	184	201
22. Indirekte beskatning	Litauen	10	6	0	0	16
	Antal hvidbogsforanstaltninger	15	54	0	6	75
23. Forbrugerbeskyttelse	Litauen	0	0	0	0	0
	Antal hvidbogsforanstaltninger	8	3	0	0	11
I alt	Litauen	164	119	24	9	316
	Antal hvidbogsforanstaltninger	295	293	99	212	899

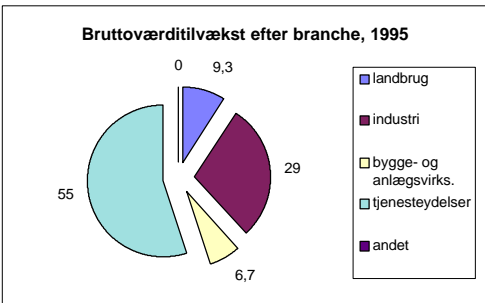
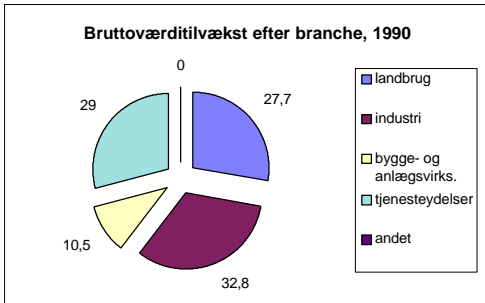
STATISTISKE DATA

Hvis andet ikke er angivet, stammer dataene i dette bilag fra det centrale statistiske kontor (STATISTIKOS DEPARTAMENTAS), som Eurostat og medlemsstaternes statistiske kontorer allerede har samarbejdet med i flere år inden for rammerne af Phare-programmet. Regelmæssig indsamling af data og formidling af disse indgår i denne samarbejdsproces, og formålet er at gøre det muligt at indføre EU-regler og EU-praksis inden for det statistiske område. Dataene er i videst mulige omfang indsamlet under anvendelse af EU-definitioner og -standarder, som somme tider afviger fra national praksis. Dette kan i nogle tilfælde give anledning til forskelle mellem dataene i dette bilag og de data, der er anført andre steder i dokumentet, og som generelt er baseret på de enkelte ansøgerlandes opdaterede besvarelse af det spørgeskema, som de modtog i april 1996. Fuldkommen kompatibilitet med EU's statistiske normer, og dermed fuld sammenlignelighed med data for EU, kan endnu ikke garanteres, især ikke med hensyn til de data, der ikke er leveret gennem Eurostat, men direkte af det pågældende land. Metodologiske bemærkninger om indhold eller særlige aspekter vedrørende de statistiske data i dette bilag er anført, hvis sådanne foreligger. Dataene bygger på de oplysninger, der forelå i maj 1997.

BASISOPLYSNINGER

	1990	1993	1994	1995	1996
	1000 hektar				
Areal		6530.1	6530.1	6530.1	6530.1
Befolkning (ved periodens udgang)	i 1000				
- I alt		3724.0	3717.7	3711.9	3707.2
- Kvinder		1962.8	1961.1	1959.3	1952.2
- Mænd		1761.2	1756.6	1752.6	1749.0
	pr. km ²				
Befolkningstæthed	56.8			56.9	56.8
	i % af den samlede befolkning				
Befolkning i byerne	68.1			68.0	67.8
	pr. 1000 indbyggere				
Dødskvotient		12.3	12.5	12.2	11.6
Fødselskvotient		12.5	11.5	11.1	10.6
Indkomst og BNP pr. indbygger	europæisk regningsenhed (ECU)				
- Gennemsnitlig månedsløn pr. arbejdstager				70	
- BNP pr. indbygger				932	
Produktionsstruktur: bruttoværditilvækst efter brancher	% af samlet bruttoværditilvækst				
- landbrug	27.7			9.3	

-industri	32.8		29.0
-bygge- og anlægsvirksomhed	10.5		6.7
-tjenesteydelser	29.0		55.0

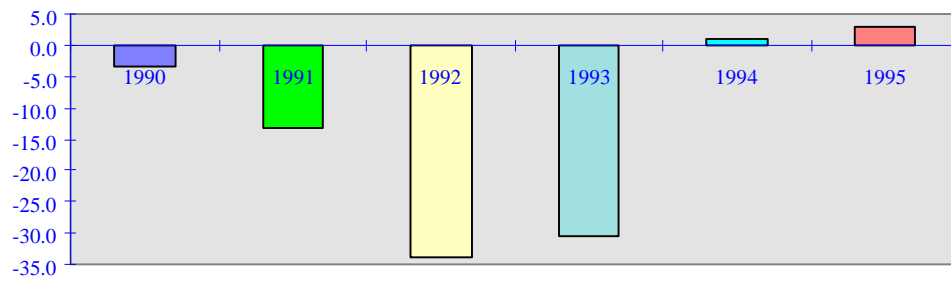

Areal Data fra årets udgang.

NATIONALREGNSKAB

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
	mio., national valuta					
Bruttonationalprodukt (i løbende priser)	12897.2	42282.1	3386.7	11107.9	16980.7	23829.0
	mia. ECU					
Bruttonationalprodukt (i løbende priser)			1.2	2.0	2.9	3.5
	i købekraftsstandarder pr. indbygger					
Bruttonationalprodukt				3411.7	3592.3	4128.0
	%-ændring i forhold til forudgående år					
Bruttonationalprodukt	-3.3	-13.1	-34.0	-30.4	1.0	3.0
Udgifter til konsum						
-husholdninger og NPIH'er						
-offentlig forvaltning og service						
Faste bruttoinvesteringer						
Eksport af varer og tjenester						
Import af varer og tjenester						
	i % af bruttonationalproduktet					
Udgifter til konsum	74.9	66.5	82.1	85.5	90.6	89.2
-husholdninger og NPIH'er	54.9	55.5	69.4	69.1	72.4	69.5
-offentlig forvaltning og service	11.0	11.0	12.7	16.4	18.2	19.8
Faste bruttoinvesteringer	28.8	22.0	29.2	24.2	20.6	21.4
Eksport af varer og tjenester	54.2	29.1	31.8	86.1	55.1	53.6
Import af varer og tjenester	63.0	20.6	22.8	94.3	61.1	65.4

BNP, ændringer i forhold til forudgående år i %

**VIGTIGSTE
INDIKATORER**

ØKONOMISKE

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
	procentmæssig ændring i forhold til forudgående år						
Inflationstakt	9.1	216.4	1020.8	410.2	72.2	39.6	24.6
	forudgående år = 100						
Mængdeindeks for industriproduktion					73.4	105.3	103.7
Mængdeindeks for landbrugsproduktionen, brutto				92	82	110	115.0
Arbejdsløshed (ILO's metode)	i % af arbejdsstyrken						
- I alt				3.5	4.5	7.3	6.2
- under 25 år				3.5	4.3	5.9	5.1
- 25 år og derover				3.5	4.5	7.7	6.4
	i mia. USD						
Udlandsgæld, brutto			0.038	0.321	0.578		
Betalingsbalance	i mio. USD						
-Eksport af varer				2026	2029	2706	
-Import af varer				-2181	-2234	-3404	
-Handelsbalance				-155	-205	-698	
-Tjenester, netto				-55	-55	-13	
-Indkomst, netto				8	9	-13	
-Saldo på betalingsbalancens løbende poster				-86	-94	-614	
-Kapitalkonto og finansiel konto (ekskl. reserver)				401	321	558	
-Reserveaktiver				-308	-180	-231	

Inflationstakt: Procentmæssig ændring af årsgennemsnittet i det forudgående år - indeks uden udelukkelser (data baseret på nationale forbrugerprisindekser, der ikke altid er helt sammenlignelige)

Mængdeindeks for landbrugsproduktion, brutto: Indeksene baseres på evaluering af alle individuelle produkter inden for bruttolandbrugsproduktionen. Faste priser er angivet med udgangspunkt i 1989.

Arbejdsløshed (ILO-metoden): -Registreret arbejdsløshed på grundlag af oplysninger fra arbejdsformidlingen i % af den erhvervsaktive befolkning. Denne procentsats udledes af arbejdsstyrkeundersøgelsen under anvendelse af følgende ILO-definitioner og -henstillinger.

Arbejdsstyrke: beskæftigede og arbejdsløse i overensstemmelse med nedenstående ILO-definitioner.

Beskæftigede: alle personer på 15 år og derover, som i referenceperioden arbejdede mindst en time mod løn eller andet vederlag som arbejdstagere, iværksættere, deltagere i kooperativer eller medhjælpende familiemedlemmer. Personel i de væbnede styrker og kvinder, der har orlov for at passe børn, er medregnet.

Arbejdsløse: alle personer på 15 år og derover, som opfylder alle tre betingelser i ILO's definition af arbejdsløse: (i) være uden arbejde, (ii) aktivt søge arbejde og (iii) være klar til at påbegynde et arbejde inden for en periode på fjorten dage.

Udlandsgæld, brutto: : Dataene stammer fra OECD's statistikker over udlandsgæld (External Debt Statistics).

Betalingsbalance: Dataene er udledt af IMF's database, og det kan ikke garanteres, at de er kompatible med de tilsvarende EU-statistikker. Betalingsbalancen opstilles dog i det væsentligste i henhold til IMF-standards. Balancen for varehandel er i overensstemmelse med betalingsbalanceprincipperne. Eksport og import er angivet FOB. Nettoindkomst omfatter indkomst fra direkte investeringer, porteføljeinvesteringer og andre investeringer samt aflønning af arbejdstagere. Saldo på betalingsbalancens løbende poster er opgjort i henhold til definitionen i IMF's 5. håndbog, kapitaloverførsler indgår ikke. **Reserveaktiver:** ændringer i reserveaktiver i årets løb; (+) angiver en stigning, (-) angiver et fald.

UDENRIGSHANDEL

	1993	1994	1995	1996
Import og eksport (løbende priser)	i mio. USD			
- Import	2255.5	2351.7	3648.5	4404.5
- Eksport	2004.4	2030.4	2705	3279.8
- Handelsbalance	-251.2	-321.3	-943.5	-1124.8
Mængdeindeks for udenrigshandelen	forudgående å = 100			
- Import				
- Eksport				
Importstruktur i henhold til SITC (løbende priser)	i % af samlet eksport			
- (0+1) næringsmidler, levende dyr, drikkevarer og tobak				
- 2 råstoffer, ikke spiselige				
- 3 mineralske brændsels- og smørestoffer				
- 4 animalske og vegetabiliske olier mv.				
- 5 kemikalier og kemiske produkter				
- 6 bearbejdede varer, hovedsagelig opdelt efter materiale				
- 7 maskiner og transportmidler				
- 8 forskellige bearbejdede varer				
Eksportstruktur i henhold til SITC (løbende priser)	i % af samlet import			
- (0+1) næringsmidler, levende dyr, drikkevarer og tobak				
- 2 råstoffer, ikke spiselige				
- 3 mineralske brændsels- og smørestoffer				
- 4 animalske og vegetabiliske olier mv.				
- 5 kemikalier og kemiske produkter				
- 6 bearbejdede varer, hovedsagelig opdelt efter materiale				
- 7 maskiner og transportmidler				
- 8 forskellige bearbejdede varer				
Prisindeks for udenrigshandelen	forudgående å = 100			

- Import

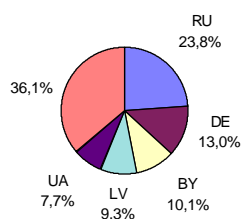
- Eksport

Import og eksport (løbende priser): handelsdataene omfatter ikke direkte re-eksport, tjenesteydelser, handel med toldfrie områder samt licenser, knowhow og patenter. Dataene er baseret på det almindelige handelssystem og opdateres regelmæssigt. **Handelsklassifikationer:** Litauen anvender en vareklassifikation i henhold til Den kombinerede nomenklatur. - **Import** registreres CIF. - **Eksport** registreres FOB.

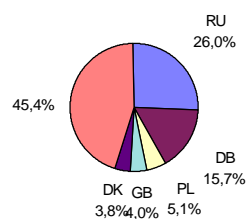
UDENRIGSHANDEL

	1993	1994	1995	1996
Import fordelt på vigtigste handelspartnere (løbende priser)				
	i % af samlede import			
1. partner	RU 53.7	RU 39.3	RU 31.2	RU 26
2. partner	DE 9.7	DE 13.8	DE 14.3	DE 15.7
3. partner	UA 6.2	UA 5	PL 4.2	PL 5.1
4. partner	BY 3.3	PL 4	UA 3.7	GB 4
5. partner	DK 2.4	BY 3.8	BY 3.6	DK 3.8
andre	24.7	34.1	43	45.4
Eksport fordelt på vigtigste handelspartnere (løbende priser)				
	i % af samlede eksport			
1. partner	RU 33.1	RU 28.2	RU 20.4	RU 23.8
2. partner	UA 11.2	DE 11.5	DE 14.4	DE 13
3. partner	BY 7.4	LV 8.4	BY 10.8	BY 10.1
4. partner	LV 7.3	BY 6.5	UA 7.5	LV 9.3
5. partner	PL 7	UA 6.1	LV 7.1	UA 7.7
andre	34	39.3	39.8	36.1

Eksport fordelt på vigtigste handelspartnere 1996

Import fordelt på vigtigste handelspartnere 1996

BY	Belarus	LV	Letland	
DE	Tyskland	PL	Polen	
DK	Danmark	RU	Den Føderation	Russiske
GB	Det Forenede Kongerige	UA	Ukraine	

SOCIALE INDIKATORER

	1991	1992	1993	1994	1995
Befolkning pr. 1. januar	1 000				
	3736.5	3746.9	3736.5	3723.97	3717.7
Aldersfordeling pr. 1 Januar 1995	i % af den samlede befolkning				
0_14 år					21.9
15_24 år					14.6
25_44 år					29.5
45_64 år					22.1
65 år og derover					11.8
	antal i alt				
Levendefødte	56219	53617	46727	42832	
Dødsfald	41013	41455	46107	46486	
Spædbørnsdødelighed					
- Under 1 år	806	887	746	603	
- Dødfødte	408	434	370	297	
Vielser	34241	30112	23709	23337	
Skilsmisser	15250	13981	13884	11061	
	pr. 1000 indbyggere				
Vielseskvotient, brutto	9.2	8.02	6.36	6.3	6.0
Skilsmissekvotient, brutto	4.06	3.72	3.72	3.0	2.8
Naturlig tilvækst	4.05	3.25	0.16	-1	
Nettoindvandring	-1.41	-5.91	-3.51	-0.7	
Samlet befolkningstilvækst	2.64	-2.66	-3.35	-1.7	
Samlet fertilitet	1.97	1.89	1.67	1.54	
Spædbørnsdødelighed	14.34	16.54	15.97	14.08	12.5
Dødelighed i sent fosterstadium	7.21	8.03	7.86	6.89	
Middellevetid	ved fødsel				
- Mænd					63.6
- Kvinder					75.2
Middellevetid	ved 65 år				
- Mænd					12.9
- Kvinder					16.9

Vielser og skilsmisser: Disse tal er blevet omregnet med den residente befolkning som nævner.

Nettoindvandring: De samlede indvandringstal er beregnet som den samlede ændring minus naturlig tilvækst. Dette er imidlertid ikke et præcist udtryk for indvandring fra og udvandring til republikkerne i det tidligere USSR som følge af forskellige metoder til beregning af indvandring.

ARBEJDSMARKEDET

	1993	1994	1995	1996
Den erhvervsaktive del af befolkningen (ILO-metoden)	i % af befolkningen på 15 år og derover			
	65.3	61.1	61.4	62.3
Gennemsnitligt antal beskæftigede	1 000			
	1778.2	1675	1643.6	1659
Arbejdsløshed (ILO's metode)	i % af arbejdsstyrken			
- I alt	3.5	4.5	7.3	6.2
- under 25 år	3.5	4.3	5.9	5.1
- 25 år og derover	3.5	4.5	7.7	6.4
Registreret arbejdsløshed (periodens udgang)	i % af den erhvervsaktive befolkning			
	3.5	4.5	7.3	6.2

	1993	1994	1995	1996
Gennemsnitsindeks for lønnet beskæftigelse efter NACE	forudgående år = 100			
- Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri	110.2	97.7	100.1	102.2
- Råstofudvinding	66.7	100	97.5	89.7
- Fremstillingsvirksomhed	84.1	80	90	95.3
- Produktion og distribution af elektricitet, gas og vand	109.5	112.9	112.2	100
- Bygge- og anlægsvirksomhed	74.9	87.5	103.4	100.8
- Transport, oplagringsvirksomhed og kommunikation	80.6	92.2	103.3	98.8
Indekser for månedslønninger				
- reallønninger	61	114.2	103.2	104.0
- nominelle lønninger	311.2	196.6	144	129.6

Arbejdsløshed (ILO-metoden): Registeret arbejdsløshed i % af den erhvervsaktive befolkning. Denne procentsats udledes af arbejdsstyrkeundersøgelsen under anvendelse af følgende ILO-definitioner og -henstillinger.

Arbejdsstyrke: beskæftigede og arbejdsløse i overensstemmelse med nedenstående ILO-definitioner.

Beskæftigede: alle personer på 15 år og derover, som i referenceperioden arbejdede mindst en time mod løn eller andet vederlag som arbejdstagere, iværksættere, deltagere i kooperativer eller medhjælpende familiemedlemmer. Personel i de væbnede styrker og kvinder, der har orlov for at passe børn, er medregnet.

Arbejdsløse:: alle personer på 15 år og derover, som opfylder alle tre betingelser i ILO's definition af arbejdsløse: (i) være uden arbejde, (ii) aktivt søge arbejde og (iii) være klar til at påbegynde et arbejde inden for en periode på fjorten dage.

Registreret arbejdsløshed (periodens udgang): Registreret arbejdsløshed i procent - registrerede arbejdsløse i procent af den civile erhvervsaktive befolkning, baseret på arbejdsstyrkeundersøgelsen. Registreret arbejdsløshed omfatter personer, der er registrerede som arbejdssøgende på arbejdsformidlingen i det område, hvor de er bosiddende.

Indekser for månedslønninger: - nominelle lønninger er netto nominelle lønninger.

OFFENTLIGE FINANSER

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Det offentlige budget	<i>i mio. nationale valutaenheder</i>					
- Den statslige forvaltnings konsoliderede indtægter		133.3		2688.1	4031.9	5661.1
- Tilskud		0.5		5.5	2.2	0
- Den statslige forvaltnings konsoliderede udgifter		120		2475.3	4292.1	6079.1
- Den offentlige forvaltnings konsoliderede udgifter		139.2		3253	5660.1	7860.4
- Den statslige forvaltnings konsoliderede underskud/overskud		13.8		218.3	-258	-418
- Den offentlige forvaltnings underskud/overskud		17.4		244	-282.8	-384.5
Det offentlige budget	<i>i % af bruttonationalproduktet</i>					
- Den statslige forvaltnings konsoliderede udgifter				22.3	25.3	27.4
- Den offentlige forvaltnings konsoliderede udgifter				29.3	33.3	35.4
- Den statslige forvaltnings konsoliderede underskud/overskud				2.0	-1.5	-1.9
- Den offentlige forvaltnings underskud/overskud				2.2	-1.7	-1.7

Det offentlige budget Disse data vedrører den statslige forvaltning og den offentlige forvaltning og service

Der er vedlagt arbejdstabeller, der viser hvorledes serier for den offentlige forvaltnings konsoliderede udgifter og den offentlige forvaltningens underskud/overskud er blevet beregnet på grundlag af data offentliggjort i IMF's *Government Finance Statistics Yearbook (1996) (GFSY)*; også data for landet som helhed er inkluderet i *GFSY*.

Da *GFSY* ikke indeholder statistikker for den offentlige forvaltning som helhed, men kun for de forskellige niveauer inden for denne, er de konsoliderede data, der angives her, beregnet på grundlag af data fra den statslige forvaltning og den kommunale forvaltning, og ved konsolideringen er der justeret for identificerede overførsler inden for det offentlige.

Selv om statistikkerne dækker data vedrørende den statslige forvaltning og den kommunale forvaltning offentliggjort i *GFSY*, er det muligt, at dækningen er ikke fuldstændig, hvis nogle enheder inden for statslig forvaltning eller kommunal forvaltning ikke indgår. Et mål for, hvor udtømmende dækningen er, kan opnås ved at sammenligne anmærkningen om dataenes dækning ([note on the coverage of data](#)) for de enkelte lande i *GFSY* med fortegnelsen over enheder inden for den statslige forvaltning og den kommunale forvaltning.

Det bør bemærkes, at det underskud/overskud, der anvendes her, svarer til indtægter og tilskud minus udgifter, og at låntagning minus tilbagebetaling af lån ikke indgår (se nedenfor).

Den nettoficering af overførsler inden for det offentlige, der er foretaget i tabellerne, er begrænset til løbende overførsler og kapitaloverførsler, som består af identificerede tilskud og løbende subsidier og kapitalsubsidier fra ét niveau inden for det offentlige til et andet. Andre former for transaktioner mellem niveauer inden for det offentlige som f.eks. skatteindbetalinger og socialsikringsbidrag samt gensidig køb af varer og tjenester, der normalt ikke klassificeres som overførsler inden for det offentlige, er ikke blevet elimineret ved konsolideringen. Endelig er det uklart, om manglende data for løbende overførsler og kapitaloverførsler skyldes, at der ingen overførsler har fundet sted, eller at der ikke findes data for sådanne; i alle de tilfælde, hvor der ikke foreligger data, er det blevet antaget, at ingen overførsler har fundet sted.

a. **Udgifter** omfatter den offentlige forvaltningens kontantudgifter til løbende transaktioner med varer og tjenester, kapitalgoder, renter samt løbende overførsler og kapitaloverførsler, men omfatter ikke transaktioner, der ikke foregår kontant.

b. **Underskud/overskud** svarer til kontantindtægter og kontanttilskud minus kontantudgifter. Den metode til opgørelse af underskud/overskud afviger fra den, der anvendes i *GFS*, hvor underskud/overskud er lig kontantindtægter og kontanttilskud minus kontantudgifter og minus netto-fordringserhvervelse. Denne udelukkelse af netto-fordringserhvervelse (der i *GFS*-metodologien består af operationer i finansielle aktiver og passiver til specifikke formål i forbindelse med forskellige initiativer, snarere end til likviditetsformål) betyder, at angivelsen af underskud/overskud i dette dokument ligger tættere på, hvad der i nationalregnskabet forstås ved netto-fordringserhvervelse. Som følge af denne udelukkelse indgår indtægterne fra privatiseringer (i *GFS*-metodologien klassificeret som tilbagebetalinger) heller ikke i beregningen af underskud/overskud i tabellerne (og bidrager derfor ikke til at reducere underskuddet).

FINANSSEKTOREN

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Monetære aggregater	mia. (10 ⁹) USD						
- Pengeforsyning: M1				0.45	0.62	0.88	0.91
- Quasipenge				0.24	0.47	0.55	0.49
Samlede reserver (ekskl. guld, periodens udgang)	mio. (10 ⁶) USD						
				350.35	525.45	757.07	777.21
Gennemsnitlige kortfristede rentesatser	% pr. år						
- udlån				91.9	62.3	27.1	16
- indlån				48.7	27.4	8.4	6
Officiel diskonto (periodens udgang)							
Vekselkurser i forhold til USD	1 USD = ...LTL						
Gennemsnit for perioden			1.773	4.344	3.978	4	4
Periodens udgang			3.79	3.9	4	4	4
Vekselkurser i forhold til ECU	1 ECU = ...LTL						
Gennemsnit for perioden			2.787	5.675	5.820	6.876	6.364
Periodens udgang			2.147	4.846	4.893	5.257	5.012

Monetære aggregater: *Pengeforsyning (M1)* inkluderer anfordringsindskud og valuta uden for bankerne. *Quasipenge (QM)*: inkluderer tidsindskud og indlån i fremmed valuta. Tidsindskud i national valuta, konvertibel valuta eller ikke-konvertibel udenlandsk valuta. Eurostat har konverteret de nationale valutaer til USD på grundlag af IMF's årlige kurser ved periodens udgang.

Gennemsnitlige kortfristede rentesatser: Dataene er hentet fra IMF's månedlige publikation *International Financial Statistics (IFS)*. De gennemsnitlige udlåns- og indlånsrenter er gennemsnit over en periode. *Udlånsrenten* er normalt den gennemsnitlige rentesats, der kræves af den indberettende bank for udlån. *Indlånsrenten* er den gennemsnitlige rente for anfordringsindskud og tidsindskud eller den gennemsnitlige rente for tidsindskud. Disse satser er ikke altid direkte sammenlignelige mellem landene, idet de indberettende bankers repræsentativitet og vægningssystemerne kan være forskellige.

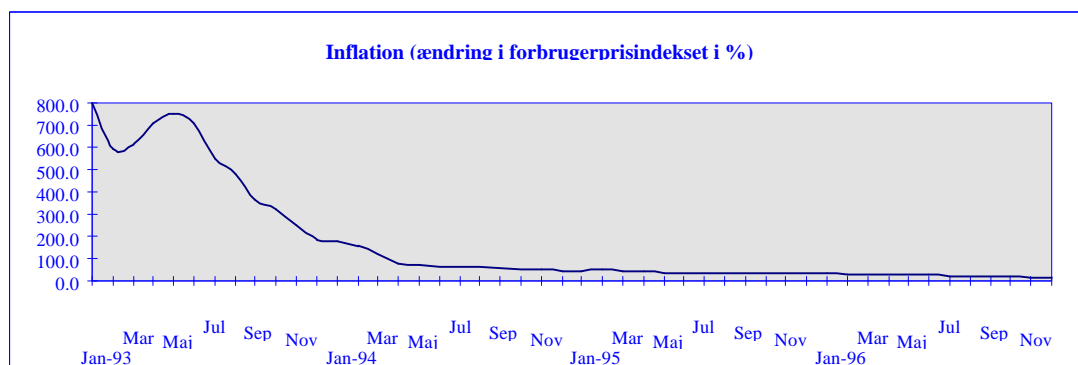
Samlede reserver (ekskl. guld, periodens udgang): Statistikken for de officielle valutareserver er udledt af IMF's månedlige publikation *International Financial Statistics (IFS)*. Samlede reserver (ekskl. guld) defineres som summen af centralbankernes beholdninger af fremmed valuta og andre (brutto) fordringer på ikke-residente; denne definition udelukker fordringer på residente i udenlandsk valuta. I henhold til definitionen beregnes de officielle valutareserver til den gældende markedskurs ved den pågældende periodes udløb. De samlede reserver (ekskl. guld), der offentliggøres i IFS, kan være forskellige fra de tal, der offentliggøres af de nationale myndigheder. Nogle af de faktorer, der kan give anledning til forskelle, er vurderingen af reservestillingen i IMF samt forskellig behandling af fordringer i ikke-konvertible valutaer.

Vekselkurser i forhold til USD: valutakurserne fra IMF som offentliggjort i publikationen: "Statistiques Financieres Internationales".

INFLATION (udviklingen over 12 måneder)

Ændring i forbrugerprisindekset i % for den pågældende måned sammenlignet med samme måned året før (t/t-12)

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
1993	797.9	594.9	613.6	708.8	753.5	707.1	553.2	477.0	364.5	319.2	247.0	188.6
1994	176.3	158.1	119.5	78.5	68.4	61.9	60.7	62.8	59.8	53.1	48.4	45.1
1995	46.4	47.8	45.1	44.9	39.3	37.7	38.5	36.1	35.7	36.3	37.2	35.7
1996	32.4	30.4	31.6	31.4	28.8	28.1	24.9	24.3	22.3	18.6	15.0	13.1

Inflation (udviklingen over 12 måneder): Inflationstakten (udvikling over 12 måneder) er den procentuelle ændring i forbrugerprisindekset for den pågældende måned i forhold til samme måned året før. Inflationstakten er baseret på nationale forbrugerprisindeks, som ikke fuldt ud kan sammenlignes mellem ansøgerlandene eller med indeks baseret på EU's harmoniserede forbrugerprisindeks (HICP) (forskellige metoder, begreber og praksis ved beregning af forbrugerprisindeks).

INDUSTRI

	1993	1994	1995	1996
BNP-struktur efter økonomiske aktiviteter (NACE, løbende priser)	i % af bruttonationalproduktet			
- Råstofudvinding				
- Fremstillingsvirksomhed	24.8	23.1	25.9	25.2
- Produktion og distribution af elektricitet, gas og vand	5.6	2.7	3	3.1
Mængdeindeks for industriproduktionen efter NACE	forudgående år = 100			
- I alt		73.4	105.3	103.7
- Råstofudvinding				
- Fremstillingsvirksomhed	65.3	70.2	100.9	101.3
- Produktion og distribution af elektricitet, gas og vand		88.4	121.9	110.8

INFRASTRUKTUR

	1985	1990	1995	1996
Jernbanenet	i km per 1000 km ²			
			40.8	39.8
Motorvejsnet	km			
	318	421	394	404
Antal indbyggere pr. personbil	indbyggere			
	10.7	7.8	5.4	

LANDBRUG

	1992	1993	1994	1995	1996
Arealanvendelse	i 1000 hektar				
- I alt	6530.1	6530.1	6530.1	6530.1	6530.1
- landbrugsarealer	3524	3519.3	3513	3506.8	3504
- skov		1972.7	1975.5	1990.2	1978.8
- dyrkede arealer	3007.9	2979.9	2958.3	2946.8	2567.9
- permanente græsange og engarealer	459.8	473.6	495.9	500.5	500.5
Landbrugsarealer efter ejendomsforhold	i % af landbrugsarealer				
- statsvirksomheder		31.3	26.6	25.4	24.5
- kooperativer		1310.4	935.4	679	547.7
- andet		2177.6	2551	2802.4	2931.8

	1992	1993	1994	1995	1996
Andel af BNP	i % af bruttonationalproduktet				
- Landbrug, jagt, skovbrug og fiskeri (NACE A+B)		11.1	7.4	9.4	11.4
	forudgående år = 100				
Mængdeindeks for landbrugsproduktionen, brutto		92	82	110	115
Vigtigste afgrøder efter areal	i 1000 hektar				
- Korn	1134	1268.4	1194.5	1026.7	1084
- heraf hvedet	283.5	375.5	270	260.6	351.7
- Kartoffler	114	122	117	125	126
- Sukkerroer	33	35	27	24	32
- Foderroer	56	54	55	65	54
Vigtigste afgrøder efter høstudbytte	i 100 kg/hektar				
- Korn	19.4	21.1	17.6	18.5	
- heraf hvede	29.4	23.7	20.4	24.5	
- Kartoffler	94.9	145.4	94.1	128	
- Sukkerroer	190.6	246.5	173.5	283.7	
- Foderroer	251.8	371.4	239.4	338.8	

	1992	1993	1994	1995	1996
Salg eller indkøb af husdyr til slagtning	<i>i 1000 ton levende vægt</i>				
- svin		30.1	23.5	32.5	45.0
- kvæg		195.4	116.7	90.2	103.9
- fjerkræ		13.2	15.8	20.7	20.4
Husdyravl (periodens udløb)	<i>antal pr. 1000 hektar landbrugsareal</i>				
- kvæg		426	386	319	315
- heraf køer		208	206	175	176
- får		14	13	10	8
	<i>antal pr. 1000 hektar dyrket areal</i>				
- svin		434.6	499.9	452.2	400.5